

*Załącznik Nr 1 do uchwały Nr XII/79/15
Rady Powiatu Wałbrzyskiego
Z dnia 15 grudnia 2015r*

Program ochrony środowiska dla powiatu
wałbrzyskiego na lata 2015 – 2018
z perspektywą do 2022 roku

AUTOR:

EKO – TEAM Sebastian Kulikowski
ul. Poniatowskiego 20/14, 59-900 Zgorzelec
tel. 0691 015 026, fax. 75 613 81 34
e-mail: ekoteam.kulikowski@gmail.com, www.ekoteam.com.pl

Instytucje współpracujące przy opracowaniu niniejszego dokumentu:

Urząd Miasta w Boguszowie-Gorcach
Urząd Gminy w Czarnym Borze
Urząd Gminy Stare Bogaczowice
Urząd Miejski w Szczawnie-Zdrój
Urząd Miejski w Mieroszowie
Urząd Miasta w Jedlinie-Zdrój
Urząd Miejski w Głuszycy
Urząd Gminy w Walimiu
Dolnośląska Służba Dróg i Kolei we Wrocławiu,
Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział we Wrocławiu
Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu,
Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu,
Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu,
Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu
PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.
Wałbrzyski Związek Wodociągów i Kanalizacji w Wałbrzychu

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	7
1.1 <i>PODSTAWA OPRACOWANIA</i>	7
1.2 <i>METODOLOGIA OPRACOWANIA, ZAWARTOŚĆ DOKUMENTU I JEGO PODSTAWY PRAWNE</i>	7
2. UWARUNKOWANIE ZEWNĘTRZNE	8
2.1 <i>DOKUMENTY KRAJOWE</i>	8
2.2 <i>DOKUMENTY WOJEWÓDZKIE</i>	10
2.3 <i>DOKUMENTY REGIONALNE</i>	14
3. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU WAŁBRZYSKIEGO	16
3.1 <i>POŁOŻENIE</i>	16
4. OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO	17
4.1 <i>OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU</i>	17
4.1.1 IDENTYFIKACJA POTRZEB.....	22
4.1.2 CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE DO ROKU 2022.....	24
4.1.3 HARMONOGRAM ZADAŃ W ZAKRESIE OCHRONY PRZYRODY I KRAJOBRAZU.....	26
4.2 <i>OCHRONA I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ LASÓW</i>	28
4.2.1 IDENTYFIKACJA POTRZEB.....	30
4.2.2 CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE NA DO ROKU 2018 I DO ROKU 2022.....	31
4.2.3 HARMONOGRAM ZADAŃ W ZAKRESIE OCHRONY I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU LASÓW.....	32
4.3 <i>OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI</i>	33
4.3.1 IDENTYFIKACJA POTRZEB.....	39
4.3.2 CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE DO ROKU 2017 I DO ROKU 2021.....	40
4.3.3 HARMONOGRAM ZADAŃ W ZAKRESIE OCHRONY POWIERZCHNI ZIEMI I GLEB.....	41
4.4 <i>GOSPODAROWANIE ZASOBAMI GEOLOGICZNYMI</i>	43
4.4.1 IDENTYFIKACJA POTRZEB.....	47
4.4.2 CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE DO ROKU 2018 I DO ROKU 2022.....	48
4.4.3 HARMONOGRAM ZADAŃ W ZAKRESIE GOSPODAROWANIA ZASOBAMI GEOLOGICZNYMI.....	48
5. ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII	49
5.1 <i>MATERIAŁOCHŁONNOŚĆ, WODOCHŁONNOŚĆ, ENERGOCHŁONNOŚĆ I ODPADOWOŚĆ PRODUKCJI</i>	49
5.2 <i>WYKORZYSTANIE ENERGII ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH</i>	50
5.3 <i>KSZTAŁTOWANIE ZASOBÓW WODNYCH ORAZ OCHRONA PRZED POWODZIĄ I SKUTKAMI SUSZY</i>	52
5.3.1 IDENTYFIKACJA POTRZEB.....	54
5.3.2 CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE DO ROKU 2018 I 2022.....	57
5.3.3 HARMONOGRAM ZADAŃ W ZAKRESIE OCHRONY PRZED POWODZIĄ I SUSZĄ.....	58
6. DALSZĄ POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO NA OBSZARZE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO	59
6.1 <i>GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA</i>	59
6.1.1 IDENTYFIKACJA POTRZEB.....	64
6.1.2 CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE DO ROKU 2018 I DO ROKU 2022.....	67
6.1.3 HARMONOGRAM ZADAŃ W ZAKRESIE GOSPODARKI WODNO – ŚCIEKOWEJ.....	69
6.2 <i>ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA</i>	71
6.2.1 OCENA JAKOŚCI POWIETRZA NA TERENIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO.....	71
6.2.2 SYSTEM GAZOWNICZY NA TERENIE POWIATU.....	74
6.2.3 EMISJA Z EMITORÓW LINIOWYCH.....	76

6.2.4	EMISJA Z EMITORÓW PUNKTOWYCH	78
6.2.5	IDENTYFIKACJA POTRZEB	80
6.2.6	CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE DO ROKU 2018 I DO ROKU 2022	82
6.2.7	HARMONOGRAM ZADAŃ W ZAKRESIE OCHRONY POWIETRZA	83
6.3	GOSPODAROWANIE ODPADAMI	85
6.3.1	ZBIÓRKA ODPADÓW KOMUNALNYCH.....	87
6.3.2	IŁOŚCI ODEBRANYCH ODPADÓW KOMUNALNYCH NA TERENIE POWIATU	88
6.3.3	IDENTYFIKACJA POTRZEB	89
6.3.4	CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE DO ROKU 2018 I DO ROKU 2022	92
6.3.5	HARMONOGRAM ZADAŃ W ZAKRESIE GOSPODARKI ODPADAMI	93
6.4	ODDZIAŁYWANIE HAŁASU	95
6.4.1	HAŁAS DROGOWY	95
6.4.2	HAŁAS KOLEJOWY	99
6.4.3	HAŁAS NIEZORGANIZOWANY	99
6.4.4	IDENTYFIKACJA POTRZEB	99
6.4.5	CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE DO ROKU 2018 I DO ROKU 2022	101
6.4.6	HARMONOGRAM ZADAŃ W ZAKRESIE OCHRONY PRZED HAŁASEM.....	103
6.5	ODDZIAŁYWANIE PÓŁ ELEKTROMAGNETYCZNYCH	105
6.5.1	IDENTYFIKACJA POTRZEB	109
6.5.2	CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE DO ROKU 2018 I DO ROKU 2022	110
6.5.3	HARMONOGRAM ZADAŃ W ZAKRESIE OCHRONY PRZEZ ODDZIAŁYWANIEM PÓŁ ELEKTROMAGNETYCZNYCH	110
6.6	SUBSTANCJE CHEMICZNE W ŚRODOWISKU I POWAŻNE AWARIE	112
6.6.1	CELE I ZADANIA ŚRODOWISKOWE DO ROKU 2018 I DO ROKU 2022	113
6.6.2	HARMONOGRAM ZADAŃ W ZAKRESIE SUBSTANCJI CHEMICZNYCH I POWAŻNYCH AWARII.....	114
7.	DOSTĘP DO INFORMACJI, EDUKACJA EKOLOGICZNA, UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA....	115
7.1	EDUKACJA EKOLOGICZNA	116
8.	UWARUNKOWANIA FINANSOWE REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ WYNIKAJĄCYCH Z PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	117
8.1	WPROWADZENIE	117
8.1.1	OCENA MOŻLIWOŚCI PREFERENCYJNEGO FINANSOWANIA ZADAŃ WYNIKAJĄCYCH Z PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	117
8.1.2	ŚRODKI POCHODZĄCE ZE ŹRÓDEŁ KRAJOWYCH	118
8.1.3	ŚRODKI POCHODZĄCE ZE ŹRÓDEŁ ZAGRANICZNYCH.....	121
8.1.4	NAKŁADY NA REALIZACJĘ ZADAŃ PROGRAMU I PROPONOWANE ŹRÓDŁA ICH FINANSOWANIA.....	122
8.1.5	KIERUNKI DZIAŁAŃ W ZAKRESIE WSPÓLFINANSOWANIA ZADAŃ „POZOSTAŁYCH”	123
8.1.6	WPLYW WYDATKÓW PROGRAMOWYCH NA SYTUACJĘ FINANSOWĄ BUDŻETU POWIATU.....	123
9.	STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	124

SPIS TABEL

TABELA 1	POWIERZCHNIA POWIATU WAŁBRZYSKIEGO.....	16
TABELA 2	POWIERZCHNIOWE FORMY OCHRONY PRZYRODY NA TERENIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO	19
TABELA 3	LICZBOWE ZESTAWIENIE POMNIKÓW PRZYRODY NA TERENIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO	22
TABELA 4	EWIDENCJA ZŁÓŻ W POWIECIE WAŁBRZYSKIM (STAN NA 31 XII 2014 R.).....	44
TABELA 5	WYKAZ WÓD LECZNICZYCH W UKŁADZIE REGIONALNYM W TYS. M ³ , M ³ /H (WG STANU NA 31.12.2014 R.).....	45
TABELA 6	WYKAZ ZADAŃ Z ZAKRESU KONSERWACJI CIEKÓW WODNYCH ADMINISTROWANYCH PRZEZ DZMIUW WE WROCŁAWIU ODDZIAŁ W ŚWIDNICY, ZREALIZOWANYCH W LATACH 2009 – 2014 NA TERENIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO	53
TABELA 7	ZESTAWIENIE KLASYFIKACJI STANU/POTENCJAŁU EKOLOGICZNEGO, STANU FIZYKOCHEMICZNEGO, STANU HYDROMORFOLOGICZNEGO, STANU BIOLOGICZNEGO ORAZ STANU CHEMICZNEGO RZEK	60

TABELA 8 ZESTAWIENIE OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW W POWIECIE WAŁBRZYSKIM	63
TABELA 9 KLASY STREF I WYMAGANE DZIAŁANIA W ZALEŻNOŚCI OD POZIOMÓW STĘŻEŃ ZANIECZYSZCZENIA, UZYSKANYCH W ROCZNEJ OCENIE JAKOŚCI POWIETRZA	72
TABELA 10 CHARAKTERYSTYKA ZAOPATRZENIE W GAZ NA TERENIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO	74
TABELA 11 ROCZNA EMISJA SUBSTANCJI SZKODLIWYCH DO ATMOSFERY ZE ŚRODKÓW TRANSPORTU NA TERENIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO W 2014 ROKU	78
TABELA 12 INSTALACJE DLA KTÓRYCH WYMAGANE JEST POSIADANIE POZWOLENIA NA WPROWADZANIE PYŁÓW I GAZÓW DO POWIETRZA Z TERENU POWIATU WAŁBRZYSKIEGO.....	79
TABELA 13 ILOŚĆ ZEBRANYCH W 2014 R. ODPADÓW KOMUNALNYCH W ROZBICIU NA POSZCZEGÓLNE GMINY POWIATU WAŁBRZYSKIEGO	89
TABELA 14 ZESTAWIENIE ODCINKÓW DRÓG POŁOŻONYCH W GRANIACH POWIATU WAŁBRZYSKIEGO WRAZ Z KILOMETRAŻEM, DŁUGOŚCIĄ ORAZ POWIERZCHNI OBSZARU OBJĘTEGO OPRACOWANIEM.....	96
TABELA 15 WYKAZ INSTALACJI BĘDĄCYCH ŹRÓDŁEM PEM NA TERENIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO	106
TABELA 16 WYKAZ PUNKTÓW POMIAROWYCH ORAZ ŚREDNIE ARYTMETYCZNE ZMIERZONYCH WARTOŚCI SKUTECZNYCH NATĘŻEŃ PÓL ELEKTRYCZNYCH W TYCH PUNKTACH W POWIECIE WAŁBRZYSKIM.....	108

SPIS RYSUNKÓW

RYSUNEK 1 LOKALIZACJA POWIATU WAŁBRZYSKIEGO NA TLE WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO.....	16
RYSUNEK 2 PODZIAŁ GEOBOTANICZNY POWIATU WAŁBRZYSKIEGO	17
RYSUNEK 3 GRUNTY LEŚNE NA TERENIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO (HA)	28
RYSUNEK 4 LESISTOŚĆ NA TERENIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO (%).....	29
RYSUNEK 5 OBSZARY LEŚNE W REGIONIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO	29
RYSUNEK 6 STRUKTURA UŻYTKOWANIA POWIERZCHNI W POWIECIE WAŁBRZYSKIM (TYS. HA)	34
RYSUNEK 7 ROZMIESZCZENIE PUNKTÓW POMIAROWO – KONTROLNYCH NA TERENIE WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO	35
RYSUNEK 8 ODCZYN GLEB UŻYTKOWANYCH ROLNICZO W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM W LATACH 2008-2011	36
RYSUNEK 9 POTRZEBY WAPNOWANIA GLEB UŻYTKOWANYCH ROLNICZO W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM W LATACH 2008-2011	36
RYSUNEK 10 ZAWARTOŚĆ FOSFORU W GLEBACH UŻYTKOWANYCH ROLNICZO W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM W LATACH 2008-2011.....	37
RYSUNEK 11 ZAWARTOŚĆ POTASU W GLEBACH UŻYTKOWANYCH ROLNICZO W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM W LATACH 2008-2011.....	37
RYSUNEK 12 ZAWARTOŚĆ MAGNEZU W GLEBACH UŻYTKOWANYCH ROLNICZO W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM W LATACH 2008-2011.....	38
RYSUNEK 13 PRZEGLĄDOWA MAPA OSUWISK I OBSZARÓW PREDYSPONOWANYCH DO WYSTĘPOWANIA RUCHÓW MASOWYCH W WOJEWÓDZTWIE DOLNOŚLĄSKIM.	46
RYSUNEK 14 WYKAZ PLANOWANYCH INWESTYCJI POLEGAJĄCYCH NA BUDOWIE ELEKTROWNI I FARM WIATROWYCH NA TERENIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO ZIEMSKIEGO I GRODZKIEGO (MIASTO WAŁBRZYCH).....	51
RYSUNEK 15 DŁUGOŚĆ SIECI WODOCIĄGOWEJ NA TERENIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO (KM).....	61
RYSUNEK 16 LICZBA PRZYŁĄCZY WODOCIĄGOWYCH NA TERENIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO (SZT.).....	62
RYSUNEK 17 STOPIEŃ ZWODOCIĄGOWANIA GMIN POWIATU WAŁBRZYSKIEGO (%).....	62
RYSUNEK 18 ODSETEK LUDNOŚCI POWIATU WAŁBRZYSKIEGO KORZYSTAJĄCY Z KANALIZACJI SANITARNEJ (%).....	64
RYSUNEK 19 STAŁE PUNKTY MONITORINGOWE JAKOŚCI POWIETRZA NA TERENIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO ZIEMSKIEGO I GRODZKIEGO (MIASTO WAŁBRZYCH)	73
RYSUNEK 20 DROGI KRAJOWE I WOJEWÓDZKIE NA TERENIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO	77
RYSUNEK 21 EMISJA ZANIECZYSZCZEŃ PYŁOWYCH ZE ŹRÓDEŁ PUNKTOWYCH NA TERENIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO (MG/ROK).....	80
RYSUNEK 22 EMISJA ZANIECZYSZCZEŃ GAZOWYCH ZE ŹRÓDEŁ PUNKTOWYCH NA TERENIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO (MG/ROK).....	80
RYSUNEK 23 MAPA WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO Z PODZIAŁEM NA REGIONY GOSPODARKI ODPADAMI KOMUNALNYMI.....	86

<i>RYSUNEK 24 ILOŚĆ WYTWORZONYCH ODPADÓW KOMUNALNYCH ORAZ BUDYNKI OBJĘTE ZBIÓRKĄ ODPADÓW W LATACH 2009 – 2014 NA TERENIE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO</i>	<i>88</i>
<i>RYSUNEK 25 ILOŚĆ WYTWORZONYCH ODPADÓW KOMUNALNYCH ORAZ BUDYNKI OBJĘTE ZBIÓRKĄ ODPADÓW W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH POWIATU WAŁBRZYSKIEGO.....</i>	<i>89</i>
<i>RYSUNEK 26 POZIOMY DŹWIĘKU W ŚRODOWISKU OKREŚLONE PRZEZ WSKAŹNIK L_{DWN} ORAZ OBSZARY NARAŻONE NA HAŁAS – SZCZAWNO-ZDRÓJ.....</i>	<i>96</i>
<i>RYSUNEK 27 POZIOMY DŹWIĘKU W ŚRODOWISKU OKREŚLONE PRZEZ WSKAŹNIK L_N ORAZ OBSZARY NARAŻONE NA HAŁAS – SZCZAWNO-ZDRÓJ.....</i>	<i>97</i>
<i>RYSUNEK 28 POZIOMY DŹWIĘKU W ŚRODOWISKU OKREŚLONE PRZEZ WSKAŹNIK L_{DWN} ORAZ OBSZARY NARAŻONE NA HAŁAS – BOGUSZÓW-GORCE</i>	<i>97</i>
<i>RYSUNEK 29 POZIOMY DŹWIĘKU W ŚRODOWISKU OKREŚLONE PRZEZ WSKAŹNIK L_N ORAZ OBSZARY NARAŻONE NA HAŁAS – BOGUSZÓW-GORCE.....</i>	<i>98</i>

1. WSTĘP

1.1 Podstawa opracowania

Podstawę prawną niniejszego dokumentu tworzy umowa zawarta między EKO – TEAM Sebastian Kulikowski, a Powiatem Wałbrzyskim. Umowa dotyczy Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Wałbrzyskiego na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022 roku oraz przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu programu ochrony środowiska, w tym w razie stwierdzenia takiego obowiązku – opracowanie Prognozy.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Wałbrzyskiego na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022 roku (zwany dalej Programem) został opracowany zgodnie z zapisami ustawy z dnia 21 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013, poz. 1232 ze zm.), jako narzędzie prowadzenia polityki ochrony środowiska w Powiecie. Poprzedni dokument opracowany został w 2004 r. i obowiązywał w perspektywie do 2011 r.

Przesłanką do opracowania Programu są zmiany, jakie zaszły w środowisku, które powodują, iż poprzedni dokument stał się niezgodny ze stanem faktycznym. W niniejszym opracowaniu autorzy starali się dokonać porównania stanu środowiska z roku 2004 z obecnym według informacji z 2014 roku (natomiast jeśli brakowało takich informacji posłużono się danymi z 2012 oraz 2013 roku).

1.2 Metodologia opracowania, zawartość dokumentu i jego podstawy prawne

Ustawa – Prawo ochrony środowiska nie określa sztywnych ram programu ochrony środowiska, zwraca natomiast uwagę (art. 17), by opracowanie uwzględniało pewne dokumenty określone w art. 14 tj. strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.4), w tym:

- umowy partnerstwa,
- programy służące realizacji umowy partnerstwa:
 - w zakresie polityki spójności – programy realizowane z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności, z wyłączeniem programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej,
 - realizowane z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz funduszy wspierających sektory morski lub rybacki.

Układ i zawartość Programu powinien nawiązywać do wojewódzkiego programu tj. Wojewódzki Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2017 z perspektywą do 2021 r.

Nawiązując do układu i zawartości Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego, przedmiotowe opracowanie dla Powiatu Wałbrzyskiego zawiera takie elementy jak:

WSTĘP

Rozdział powinien zawierać wykaz pojęć i skrótów używanych w opracowaniu, podstawę prawną i cel przygotowania powiatowego programu ochrony środowiska, a także okres objęty opracowaniem, metodykę, strukturę i zakres dokumentu.

INFORMACJE OGÓLNE O POWIECIE

Zawartość tego rozdziału to m.in. informacje o położeniu administracyjnym powiatu oraz dane dotyczące uwarunkowań gospodarczych i środowiskowych powiatu. Konieczne jest wskazanie uwarunkowań wynikających z dokumentów strategicznych wyższego szczebla (krajowych, wojewódzkich, regionalnych),

OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA

W rozdziale tym należy opisać stan aktualny oraz wskazać najważniejsze problemy w zakresie każdego komponentu środowiska tj.:

- ochrona powietrza atmosferycznego (w tym: emisja przemysłowa, urządzenia ochrony powietrza w zakładach, niska emisja, stan sanitarny powietrza, monitoring jakości powietrza oraz monitoring jakości powietrza na terenie zakładów),
- gospodarka wodno-ściekowa (w tym: wody powierzchniowe, sieć hydrograficzna, stan czystości rzek, monitoring wód powierzchniowych i podziemnych, gospodarka wodno-ściekowa i oczyszczalnie ścieków w powiecie oraz ochrona przed powodzią),
- gospodarka odpadami (w tym: odpady komunalne odpady przemysłowe w tym niebezpieczne oraz składowiska odpadów i inne instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów na terenie powiatu), tereny poprzemysłowe konieczne do rekultywacji i zagospodarowania (nie tylko przyrodniczym ale również gospodarczym),

- ochrona dziedzictwa przyrodniczego (w tym: parki krajobrazowe, rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne, pomniki przyrody, obszary natura 2000, lasy oraz inne cenne walory przyrodnicze powiatu),
- ochrona zasobów (w tym: uwarunkowania gospodarki kopalinami oraz zasoby surowców kopalin),
- ochrona powierzchni ziemi i gleb (w tym: stan powierzchni ziemi i gleb oraz monitoring gleb),
- ochrona przed hałasem (w tym: hałas drogowy, kolejowy, przemysłowy oraz monitoring hałasu),
- ochrona przed polami elektromagnetycznymi wraz z ich monitoringiem,
- rozwój edukacji ekologicznej.

PRIORYTETY EKOLOGICZNE, CELE I KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA

Określenie dla każdego z komponentów celu długoterminowego i celów krótkoterminowych wraz z miarami ich realizacji.

PLAN OPERACYJNY

Plan operacyjny powinien zawierać przedsięwzięcia wytypowane na podstawie zdefiniowanych wcześniej celów ekologicznych oraz na podstawie obowiązujących dokumentów strategicznych kraju, województwa, powiatu i gmin. Zdefiniowane zadania powinny uwzględniać:

- przedsięwzięcia wynikające z programów wojewódzkich (program ochrony powietrza i program ochrony przed hałasem itp.), obowiązki wynikające z przepisów prawnych,
- cele długoterminowe oraz cele krótkoterminowe wraz z działaniami /przedsięwzięciami oraz terminem ich realizacji, jednostką odpowiedzialną /realizującą, kosztami i źródłami finansowania.

ZAGADNIENIA SYSTEMOWE

Rozdział powinien zawierać dwa podrozdziały, tj. zarządzanie programem ochrony środowiska (gdzie należy wskazać dostępne narzędzia do zarządzania programem, wymienić uczestników jego wdrażania, zarządzania i monitorowania) oraz podrozdział zarządzanie środowiskiem (przedstawienie struktury zarządzania środowiskiem).

ASPEKTY FINANSOWE REALIZACJI PROGRAMU

Przedstawienie kosztów szacowanych na realizację programu.

STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Streszczenie zawartości dokumentu ze wskazaniem głównych celów do realizacji.

Jako komórkę monitorującą proces wdrażania i realizacji POŚ oraz harmonogram jego realizacji wskazują się Wydział Infrastruktury Powiatu i Ochrony Środowiska w Starostwie Powiatowym w Wałbrzychu.

2. UWARUNKOWANIE ZEWNĘTRZNE

2.1 Dokumenty krajowe

Polityka Energetyczna Polski do 2030 roku zawierająca długoterminową strategię rozwoju sektora energetycznego, prognozę zapotrzebowania na paliwa i energię oraz program działań do 2012 roku. "Polityka" określa 6 podstawowych kierunków rozwoju naszej energetyki - oprócz poprawy efektywności energetycznej jest to między innymi wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii. Przyjęty dokument zakłada również rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii. Zakłada też ograniczenie wpływu energetyki na środowisko.

Strategia rozwoju energetyki odnawialnej (przyjęta przez Sejm 23 sierpnia 2001 roku) zakładająca wzrost udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie paliwoenergetycznym kraju do 7,5% w 2010 r. i do 14% w 2020 r., w strukturze zużycia nośników pierwotnych. Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE) ułatwi przede wszystkim osiągnięcie założonych w polityce ekologicznej celów w zakresie obniżenia emisji zanieczyszczeń odpowiedzialnych za zmiany klimatyczne oraz zanieczyszczeń powietrza,

Polityka Klimatyczna Polski (przyjęta przez Radę Ministrów w listopadzie 2003r.) zawierająca strategię redukcji emisji gazów cieplarnianych w Polsce do roku 2020. Dokument ten określa między innymi cele i priorytety polityki klimatycznej Polski.

Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju 2030. Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030). Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia

zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju, Polska 2030, Trzecia fala nowoczesności. Stanowi najszerzy i najbardziej ogólny element nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego założenia zostały określone w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju kraju oraz przyjętych przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski. W przypadku tej Strategii to okres prawie 20 lat, gdyż przyjętym przy jej konstruowaniu horyzontem czasowym jest rok 2030. Uzupełnieniem ramy strategicznej rozwoju Polski do 2030 roku jest Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju. Celem głównym dokumentu Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności jest poprawa jakości życia Polaków mierzona zarówno wskaźnikami jakościowymi, jak i wartością oraz tempem wzrostu PKB w Polsce.

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju (ŚSRK) – Strategia Rozwoju Kraju 2020. To kluczowy dokument w perspektywie średniookresowej, określający cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 roku, fundamentalny dla określenia działań rozwojowych w ramach przyszłej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020.

Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, perspektywa do 2020 r. (BEiŚ), Warszawa 2014 r. Strategia jest jedną z 9 zintegrowanych strategii rozwoju. Z jednej strony uszczegóławia zapisy średniookresowej strategii rozwoju kraju (Strategia Rozwoju Kraju 2020) w dziedzinie energetyki i środowiska, z drugiej zaś stanowi ogólną wytyczną dla Polityki energetycznej Polski i innych programów rozwoju, które staną się elementami systemu realizacji BEiŚ. Ponadto, w związku z obecnością Polski w Unii Europejskiej, BEiŚ koresponduje z celami rozwojowymi określanymi na poziomie wspólnotowym, ujętymi przede wszystkim w dokumencie Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (wpisując się także w jej kluczowe inicjatywy przewodnie) oraz celami pakietu klimatyczno-energetycznego. BEiŚ stanowi zatem ramy strategiczne dla dalszych prac programowych i wdrożeniowych, dotyczących w szczególności zagadnień adaptacji do zmian klimatu, ochrony zasobów naturalnych i środowiska przyrodniczego, jak również bezpieczeństwa i efektywności energetycznej; została także poddana strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Strategia BEiŚ służy również określeniu celów i kierunków działań nowej perspektywy finansowej 2014–2020. Poniżej przedstawiono cele które zostały uwzględnione w niniejszym dokumencie:

Cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska

- 1.1. Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin
- 1.2. Gospodarowanie wodami dla ochrony przed: powodzią, suszą i deficytem wody
- 1.3. Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna
- 1.4. Uporządkowanie zarządzania przestrzenią

Cel 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię

- 2.1. Lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii
- 2.2. Poprawa efektywności energetycznej
- 2.3. Zapewnienie bezpieczeństwa dostaw importowanych surowców energetycznych
- 2.4. Modernizacja sektora elektroenergetyki zawodowej, w tym przygotowania do wprowadzenia energetyki jądrowej
- 2.5. Rozwój konkurencji na rynkach paliw i energii oraz umacnianie pozycji odbiorcy
- 2.6. Wzrost znaczenia odnawialnej energetyki rozproszonej
- 2.7. Rozwój energetyczny obszarów podmiejskich i wiejskich

Cel 3. Poprawa stanu środowiska

- 3.1. Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki
- 3.2. Racjonalne gospodarowanie odpadami, wykorzystanie ich na cele energetyczne
- 3.3. Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki
- 3.4. Wspieranie nowych i promocja polskich technologii energetycznych i środowiskowych
- 3.5. Promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy

Założenia Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej. Opracowanie Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej (NPRGN) wynika z potrzeby dokonania redukcji emisji gazów cieplarnianych i innych substancji wprowadzanych do powietrza we wszystkich obszarach gospodarki. Osiągnięcie efektu redukcyjnego będzie powiązane z racjonalnym wydatkowaniem środków. Istotą Programu jest zapewnienie korzyści ekonomicznych, społecznych i środowiskowych (zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju) płynących z działań zmniejszających emisje, osiąganych m.in. poprzez wzrost innowacyjności i wdrożenie nowych technologii, zmniejszenie energochłonności, utworzenie nowych miejsc pracy, a w konsekwencji sprzyjających wzrostowi konkurencyjności gospodarki. W przedłożonym projekcie Założeń NPRGN określony został cel główny jako:

Rozwój gospodarki niskoemisyjnej przy zapewnieniu zrównoważonego rozwoju kraju
oraz cele szczegółowe:

- Rozwój niskoemisyjnych źródeł energii,
- Poprawa efektywności energetycznej,
- Poprawa efektywności gospodarowania surowcami i materiałami,
- Rozwój i wykorzystanie technologii niskoemisyjnych,
- Zapobieganie powstawaniu oraz poprawa efektywności gospodarowania odpadami,
- Promocja nowych wzorców konsumpcji.

Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 r.). Strategia jest jedną z dziewięciu strategii zintegrowanych, realizujących średnio- i długookresową strategię rozwoju kraju. Koordynatorem prac nad tym dokumentem jest Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej. W projekcie dokumentu z maja 2012 roku wyodrębniono:

- Cel główny: Zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywność sektora transportowego, poprzez tworzenie spójnego, zrównoważonego i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego w wymiarze krajowym, europejskim i globalnym.
- Cel strategiczny 1: Stworzenie zintegrowanego systemu transportowego,
- Cel strategiczny 2: Zwiększenie dostępności transportowej oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego poprzez tworzenie spójnego, zrównoważonego i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego w wymiarze krajowym, europejskim i globalnym.

Zrealizowanie celu głównego w ciągu najbliższych 10 i dalszych lat wymaga osiągnięcia następujących celów operacyjnych:

- stworzenie nowoczesnej, spójnej sieci infrastruktury transportowej,
- zmiana sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym,
- bezpieczeństwo i niezawodność,
- ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko,
- racjonalne finansowanie inwestycji infrastrukturalnych.

2.2 Dokumenty wojewódzkie

Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwałą nr XXXII/932/13 z dnia 28 lutego 2013 r. przyjął **Strategię Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020**. Zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania, będące następstwem zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej, spowodowały konieczność aktualizacji dotychczasowych ustaleń Strategii i ponownego określenia możliwości oraz kierunków rozwoju województwa dolnośląskiego. Celem aktualizacji Strategii jest zwiększenie dynamiki rozwoju województwa, poprzez dostosowanie dokumentu, zwłaszcza w zakresie wytyczonych celów rozwoju Dolnego Śląska i działań (kierunków działań) służących ich realizacji, do zmieniających się uwarunkowań rozwoju regionalnego, zawartych m.in. w dokumentach szczebla krajowego oraz w prawodawstwie związanym z powadzeniem polityki rozwoju. Pierwsza część Strategii stanowi diagnozę prospektywną, w której przedstawiono najistotniejsze czynniki, które mają i będą mieć znaczenie dla rozwoju Dolnego Śląska w najbliższych latach. Podsumowaniem diagnozy jest bilans otwarcia – uwarunkowania rozwoju regionu, w którym zestawiono czynniki obiektywne i subiektywne rozwoju, wskazując równocześnie na bariery rozwoju (strategiczne ograniczenia) Dolnego Śląska oraz rozwiązania, które zalecane były we wcześniejszych wersjach Strategii, a które się nie sprawdziły. W dalszej, tzw. programowej części projektu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, określono wizję, cel nadrzędny (czy też strategiczny) oraz cele szczegółowe rozwoju województwa dolnośląskiego, podporządkowane wizji rozwoju.

Cel: Nowoczesna gospodarka w atrakcyjnym środowisku

Działania zapisane w Programie zmierzające do racjonalizacji wykorzystania energii wpisują się w następujące zapisy Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do roku 2020:

- *Cel „przestrzenny”* - „Zwiększenie spójności przestrzennej i infrastrukturalnej regionu i jego integracja z europejskimi obszarami wzrostu”

Priorytet 4: „Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa i gospodarki:

Działanie 1: „Poprawa jakości powietrza atmosferycznego” – przedmiotem działania jest dążenie do realizacji działań poprawiających jego jakość na obszarach dotychczas charakteryzujących się niskimi walorami, do których można zaliczyć m.in. termomodernizację obiektów użyteczności publicznej oraz domów jednorodzinnych, a także działania z zakresu modernizacji istniejących systemów grzewczych; Priorytet 5: „Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu”

Działanie 2: „Rozbudowa i modernizacja sieci rozdzielczej” - działanie to koncentruje się na poszerzeniu dostępu odbiorców indywidualnych do energii, jak też unowocześnienie sieci rozdzielczej, tak aby mogła ona zaspokoić w sposób optymalny zapotrzebowanie na energię, zgłaszane w skali regionu, z uwzględnieniem przestrzennego rozmieszczenia odbiorców;

Działanie 3: „Wykorzystanie źródeł energii odnawialnej z preferencją dla elektrowni wodnych” - Przedmiotem działania jest dywersyfikacja źródeł pozyskiwania energii ze szczególnym uwzględnieniem energii odnawialnej, głównie elektrowni wodnych, które ze względu na specyfikę regionu stanowią znaczne niewykorzystane zasoby.

Działanie 4: „Rozbudowa i modernizacja krajowego układu sieci gazowej wysokiego ciśnienia” - Działanie dotyczy przedsięwzięć związanych z rozbudową w regionie sieci gazowej wysokiego ciśnienia w taki sposób, aby poszczególne części regionu miały do niej swobodny dostęp, z uwzględnieniem infrastruktury technicznej niezbędnej do zapewnienia bezpieczeństwa eksploatacji.

Działanie 5: „Sukcesywna gazyfikacja terenów osadniczych” - przedmiotem działania jest objęcie zasięgiem sieci gazowniczej wszystkich elementów systemu osadniczego w taki sposób aby, każdy z elementów tego systemu mógł mieć potencjalną możliwość korzystania z tego źródła energii;

Działanie 7: „Rozbudowa i modernizacja systemów grzewczych oraz alternatywnych źródeł ciepła.” - Rozbudowa oraz równoczesna modernizacja systemów grzewczych jest elementem zarówno przedsięwzięć infrastrukturalnych, jak i ekologicznych. Działanie to ma zapewnić jak najefektywniejszą redystrybucję energii cieplnej w przestrzeni regionu oraz zwiększenie jej pozyskiwania z alternatywnych źródeł ciepła.

25 października 2013 r. uchwałą nr 4894/IV/13 Zarząd Województwa Dolnośląskiego przyjął projekt **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020**. Cele oraz priorytety Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 (RPO WD) stanowią odpowiedź na wyzwania rozwojowe regionu, określone z jednej strony w Strategii Rozwoju aWojewództwa Dolnośląskiego 2020, a z drugiej w strategiach szczebla krajowego (m.in. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030, Strategia Rozwoju Kraju 2020, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego) oraz europejskiego (Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020). W związku z powyższym cel główny programu został określony jako:

Wzrost konkurencyjności dolnego śląska zapewniający poprawę poziomu życia jego mieszkańców przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju

Zarówno podniesienie poziomu gospodarczej i społecznej konkurencyjności regionu, jak i poprawa jakości życia mieszkańców, musi uwzględniać użytkowanie zasobów naturalnych zgodnie z zasadami ekorozwoju. Z uwagi na konieczność koncentracji postawionych w Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 celów rozwojowych oraz efektywność wykorzystania dostępnych środków, planowana interwencja została skierowana na obszary o strategicznym znaczeniu dla rozwoju województwa. Stąd nie wszystkie priorytety inwestycyjne określone w rozporządzeniach szczegółowych dot. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego będą realizowane.

Oś priorytetowa – Gospodarka niskoemisyjna

Realizacja działań w tej osi priorytetowej wpłynie na poprawę konkurencyjności gospodarki przy jednoczesnym zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska. Zrównoważenie popytu na energię przy jednoczesnym spełnieniu wymogów dotyczących ochrony środowiska będzie możliwe jedynie poprzez: zwiększenie efektywności energetycznej całej gospodarki, wprowadzenie nowych energooszczędnych technologii oraz wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych.

Oś priorytetowa – Środowisko i zasoby

Podejmowane interwencje przyczynią się do realizacji zaleceń Rady dla Polski w zakresie gospodarki wodnej i gospodarki odpadami. Ochrona bioróżnorodności oraz ochrona zabytków zapewni zachowanie najbardziej wartościowych zasobów województwa, zarówno dla obecnych, jak i przyszłych pokoleń, a pośrednio przyczyni się do rozwoju gospodarki regionu.

Oś priorytetowa – Transport

Kluczowym założeniem osi priorytetowej jest zwiększenie wewnątrzregionalnej spójności oraz integracja przestrzeni regionu z przestrzenią reszty kraju i krajów sąsiednich. Istotą inwestycji jest podniesienie efektywności sieci transportowej w celu wzmocnienia konkurencyjności gospodarki regionu, szczególnie w transporcie drogowym i kolejowym. Niezbędnym staje się zatem rozwijanie przyjaznych dla środowiska systemów transportowych.

Zarząd Województwa Dolnośląskiego w dniu 30 października 2014r. przyjął Wojewódzki **Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2017 z perspektywą do 2021 r.** uchwałą Nr LV/2121/14. Wojewódzki Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego (zwany dalej Programem oraz WPOŚ) jest aktualizacją dokumentu programowego i wytycza cele, kierunki działań oraz zadania z zakresu ochrony środowiska na terenie województwa dolnośląskiego.

Naczelną zasadą przyjętą w Wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego jest zasada zrównoważonego rozwoju, umożliwiająca harmonijny rozwój gospodarczy i społeczny wraz z ochroną walorów środowiskowych. Oznacza ona taki rozwój społeczno - gospodarczy, w którym w celu równoważenia szans dostępu do środowiska poszczególnych społeczeństw lub ich obywateli – zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń – następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych.

W związku z powyższym CEL NADRZĘDNY Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska brzmi następująco:

Nowoczesna gospodarka (efektywne wykorzystanie zasobów), harmonijny, zintegrowany rozwój przestrzenny oraz społeczno-gospodarczy w atrakcyjnym środowisku naturalnym.

Program jest spójny z celami i priorytetami Programu Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2017 z perspektywą do 2021 r. , w tym:

Obszar strategiczny I - Zadania o charakterze systemowych:

- System transportowy,
- Przemysł i energetyka zawodowa,
- Budownictwo i gospodarka komunalna,
- Aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska.

Obszar strategiczny II - Poprawa jakości środowiska:

- Poprawa jakości powietrza atmosferycznego (w tym ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, punktowych i liniowych),
- Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Obszar strategiczny III - Racjonalne korzystanie z zasobów naturalnych:

- Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi,
- Efektywne wykorzystanie energii.

Program ochrony powietrza dla strefy dolnośląskiej, załącznik nr 4 do uchwały nr XLVI/1544/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 12 lutego 2014 r. w sprawie uchwalenia Programu ochrony powietrza dla województwa dolnośląskiego. Program Ochrony Powietrza koncentruje się na istotnych powodach występowania przekroczeń poziomów dopuszczalnych ww. zanieczyszczeń, a także na znalezieniu skutecznych i możliwych do zrealizowania działań, których wdrożenie spowoduje obniżenie poziomów tych zanieczyszczeń co najmniej do poziomów dopuszczalnych/docelowych, przy czym działania te powinny być uzasadnione finansowo i technicznie.

Głównym celem sporządzenia i wdrożenia Programu Ochrony Powietrza jest przywrócenie naruszonych standardów jakości powietrza, a przez to poprawa warunków życia mieszkańców, podwyższenie standardów cywilizacyjnych oraz lepsza jakość życia w miastach. Realizacja zadań wynikających z Programu Ochrony Powietrza ma na celu zmniejszenie stężeń substancji zanieczyszczających w powietrzu w danej strefie do poziomów dopuszczalnych i utrzymywania ich na takim poziomie.

Programu Ochrony Powietrza – aktualizacja dla strefy – strefa dolnośląska. Program pokrywa cały obszar powiatu wałbrzyskiego. Program opracowany został w związku z przekroczeniami poziomów dopuszczalnych

pyłu zawieszonego PM10, tlenku węgla oraz poziomów docelowych benzo(a)pirenu i ozonu w powietrzu w 2011 r.

Program przewiduje realizację następujących działań:

- obniżenie emisji z ogrzewania indywidualnego,
- podłączenie do sieci ciepłej,
- wzrost efektywności energetycznej miast i gmin
- modernizacja i remonty dróg powiatowych i gminnych w sieci kompleksowej TEN-T, w tym inwestycje na rzecz poprawy bezpieczeństwa i przepustowości ruchu na tych drogach (ITS),
- czyszczenie ulic,
- rozwój zintegrowanego systemu kierowania ruchem ulicznym,
- ograniczenie użytkowania samochodów osobowych w śródmieściu i ujednolicenia zasad ich parkowania (system Park&Ride), stosowanie przyjaznych środowisku samochodów dostawczych,
- rozwoju form i środków transportu alternatywnego dla podróży samochodem osobowym, w tym zakresie stworzenia zintegrowanego systemu transportu miejskiego oraz nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego,
- zwiększenie atrakcyjności komunikacji zbiorowej poprzez: odpowiednią politykę cenową,
- reformowanie systemu taryfowego w stronę preferencji dla biletów okresowych, poprawę
- warunków ruchu autobusów w celu skrócenia czasu przejazdu na poszczególnych liniach,
- modernizację przystanków i węzłów przesiadkowych, podnoszenie jakości obsługi pasażerów,
- wprowadzenie nowoczesnych systemów informowania pasażerów o aktualnych warunkach
- ruchu, doskonalenie systemu zarządzania i finansowania zadań komunikacji zbiorowej,
- hamowanie dekoncentracji osadnictwa na obszarach, które nie będą mogły być efektywnie obsługiwane przez transport zbiorowy,
- koncentrację miejsc pracy, nauki i usług w obszarach, w których rozwinięta jest komunikacja zbiorowa,
- rezerwowanie terenów na parkingi oraz infrastrukturę dla potrzeb komunikacji zbiorowej,
- rozwój systemu ścieżek rowerowych i infrastruktury rowerowej,
- ograniczenie emisji niezorganizowanej pyłów z kopalni,
- monitoring inwestycji budowlanych pod kątem ograniczenia niezorganizowanej emisji pyłów,
- zwiększanie udziału zieleni w przestrzeni miast,
- zapisy w planach zagospodarowania przestrzeni umożliwiające ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza,
- uwzględnianie w planach urbanistycznych potrzeb ruchu pieszego i rowerowego oraz zapewnienie dogodnych i bezpiecznych dojazdów do przystanków autobusowych,
- edukacja ekologiczna,
- system prognoz krótkoterminowych stężeń zanieczyszczeń.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego. Plan jest elementem regionalnego planowania strategicznego i stanowi podstawowe narzędzie koordynacji różnych sfer rozwoju województwa w przestrzeni, a jednocześnie służy przestrzennej konkretyzacji celów sformułowanych w strategii rozwoju województwa i innych dokumentach programowych.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego zostały sformułowane wizje rozwoju przestrzennego w różnych sferach. W sferze technicznej, jedna ze sformułowanych wizji brzmi: „Rejon dysponuje sprawnym systemem dostaw energii, zapewniającym jego wysokie bezpieczeństwo energetyczne.” Ta oto wizja wskazuje na świadomość władz województwa dolnośląskiego o konieczności ciągłej modernizacji i rozwoju sieci energetycznej, również tej przyjaznej środowisku (jak np. elektrownia szczytowo pompowa). Inwestycje będące przedmiotem niniejszego projektu założeń wpisują się ponadto w następujący cel strategiczny rozwoju przestrzennego województwa:

- Cel strategiczny 6: „ukształtowanie sprawnych, bezpiecznych systemów transportu i komunikacji, powiązanych z systemem krajowym i europejskim oraz sprawnych sieci infrastruktury technicznej, zapewniających dostawę wody i energii, właściwą gospodarkę odpadami oraz zapobieganie awariom i klęskom żywiołowym”.

Ponadto w dokumencie tym zostały sformułowane kierunki rozwoju województwa dolnośląskiego w różnych sferach: ochrona i wykorzystanie zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych oraz poprawy stanu środowiska, rozwoju osadnictwa, rozwoju systemów transportu, rozwoju systemów infrastruktury technicznej, poprawy stanu ochrony przeciwpowodziowej i poprawy stanu bezpieczeństwa militarnego i cywilnego. Cele i priorytety w Programie wpisują się w następujące kierunki rozwoju województwa dolnośląskiego:

- ochrona i wykorzystanie zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych oraz poprawy stanu środowiska, 3.1.3. Ochrona podstawowych komponentów środowiska,
- Kierunek 5: Osiągnięcie wysokiej jakości powietrza atmosferycznego; o Działanie 4: likwidacja niskiej emisji.

2.3 Dokumenty regionalne

Strategia Rozwoju Powiatu Wałbrzyskiego na lata 2014-2020, to jeden z najważniejszych dokumentów o charakterze strategicznym, który określa rozwój Powiatu Wałbrzyskiego do roku 2020. Dokument ten wytycza kierunki rozwoju Powiatu, wskazuje misję, której Powiat Wałbrzyski to miejsce wykorzystujące możliwości. Jako kluczowe w Strategii zdefiniowano trzy potencjały rozwojowe: potencjał przestrzeni, potencjał zasobów naturalnych i potencjał społeczny. Powiat Wałbrzyski do 2020 roku to miejsce, gdzie będzie następować harmonijny rozwój społeczno-gospodarczy dzięki umiejętnemu pozyskiwaniu inwestorów, pobudzaniu przedsiębiorczości mieszkańców oraz wykorzystaniu walorów przyrodniczych i kulturowych dla rozwoju turystyki.

Strategia Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej na lata 2013-2020. Dokument Strategia Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej na lata 2013-2020 obejmuje syntetyczną diagnozę Aglomeracji jako miejskiego obszaru funkcjonalnego, bilans strategiczny w kategoriach sił i słabości oraz szans i zagrożeń wraz z analizą SWOT, a także rozstrzygnięcia strategiczne. Opracowanie obejmuje koncepcję funkcjonowania Aglomeracji Wałbrzyskiej, wizję, priorytety strategii, cele strategiczne, kierunki i działania oraz listę przedsięwzięć strategicznych i wspierających, w tym w ujęciu zintegrowanych inwestycji terytorialnych. Ponadto, określa spójność Strategii rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej w relacji do dokumentów planujących rozwój: Polski i Europy, województwa dolnośląskiego, powiatu wałbrzyskiego, gmin wchodzących w skład Aglomeracji, w tym Miasta Jedlina-Zdrój w perspektywie do 2020 roku. W dokumencie Strategii zawarto również założenia dotyczące procesu jej wdrażania oraz ustalenia w zakresie monitoringu i ewaluacji.

Zintegrowany Program Transportu Publicznego na lata 2014-2025 dla 22 gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej. Dokument został opracowany w ramach projektu pn.: „Rozwój Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Wałbrzyskiej poprzez opracowanie dokumentów strategicznych wspierających integrację 22 jst: Strategii ZIT, Programu Gospodarki Niskoemisyjnej i Zintegrowanego Programu Transportu Zbiorowego”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej i budżetu państwa przyznanych w ramach „Konkursu dotacji na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania współpracy w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych”, ogłoszonego przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju. Celem strategicznym Zintegrowanego Programu Transportu Publicznego jest określenie działań niezbędnych do poprawy jakości i atrakcyjności transportu publicznego na analizowanym obszarze. Będą one prowadziły do stworzenia zintegrowanego systemu komunikacji zbiorowej ze wspólnym biletem.

W dalszej części dokumentu szczegółowo opisano poszczególne zadania inwestycyjne i organizacyjne, które stanowią środki realizacji celów szczegółowych. Dokument obecnie poddany jest pod konsultacje społeczne. Niniejszy dokument posiada strukturę typową dla planów transportowych z rozwinięciem części dotyczących stworzenia zintegrowanego systemu transportu publicznego oraz inteligentnego systemu transportu. Opracowanie zostało sporządzone zgodnie z wymaganiami art. 12 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o publicznym transporcie zbiorowym oraz § 4, 5 i 6 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 25 maja 2011 roku w sprawie szczegółowego zakresu planu zrównoważonego rozwoju publicznego transportu. Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego opracowuje gmina, licząca co najmniej 50 000 mieszkańców w zakresie linii komunikacyjnej albo sieci komunikacyjnej w gminnych przewozach pasażerskich, a także gmina, której powierzono zadanie organizacji publicznego transportu zbiorowego na mocy porozumienia między gminami, których obszar liczy łącznie co najmniej 80 000 mieszkańców w zakresie linii komunikacyjnej albo sieci komunikacyjnej na danym obszarze.

Agglomeracja Wałbrzyska zakończyła opracowanie „**Zbiorczego Planu Gospodarki Niskoemisyjnej na lata 2014-2020 z perspektywą do 2030 r. dla 15 gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej**”, tj.: Gminy Wałbrzych, Gminy Boguszów-Gorce, Gminy Czarny Bór, Gminy Głuszycza, Gminy Jedlina-Zdrój, Gminy Miejskiej Kamienna Góra, Gminy Wiejskiej Kamienna Góra, Gminy Lubawka, Gminy Mieroszów, Gminy Miejskiej Nowa Ruda, Gminy Wiejskiej Nowa Ruda, Gminy Stare Bogaczowice, Uzdrowskiej Gminy Szczawno-Zdrój, Gminy Świebodzice oraz Gminy Walim.

Plan gospodarki niskoemisyjnej (PGN) to dokument o znaczeniu strategicznym. Wskazuje się w nim działania prowadzące do transformacji wszystkich sektorów gospodarki, której efektami będą: redukcja emisji gazów cieplarnianych, zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych i redukcja zużycia energii finalnej poprzez podniesienie efektywności energetycznej.

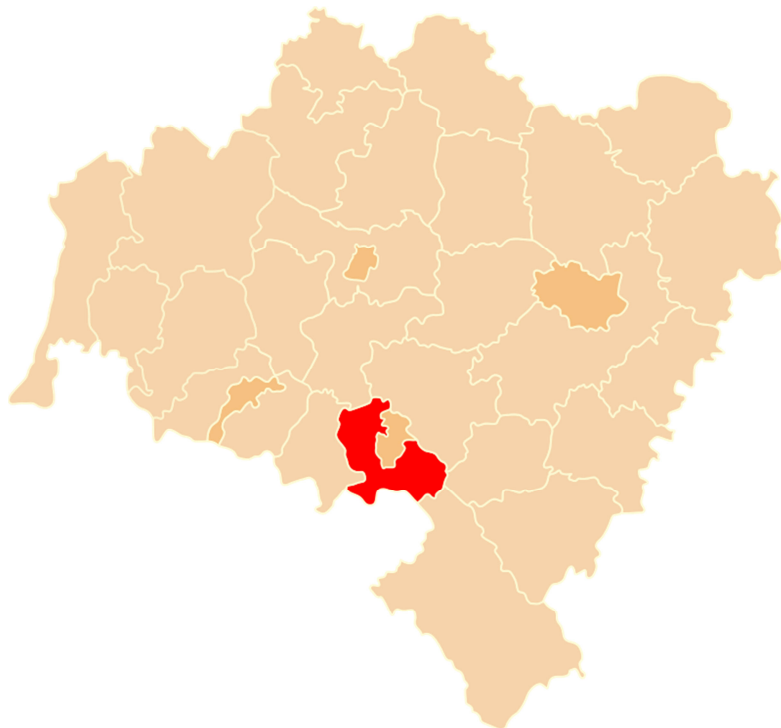
PGN ma na celu również wzmocnienie działań na rzecz poprawy jakości powietrza na obszarach, na których odnotowano przekroczenia poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń (m.in. pyłów, dwutlenku siarki oraz tlenków azotu).

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Aglomeracji Wałbrzyskiej jest dokumentem maksymalizującym szanse rozwoju gospodarki na obszarze funkcjonalnym AW dzięki wykorzystaniu środków unijnych w nowej perspektywie finansowej 2014 –2020. Posiadanie ww. strategii może w przyszłości okazać się warunkiem uzyskania wsparcia dla szeregu inwestycji na terenie Aglomeracji Wałbrzyskiej ze środków finansowych Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014–2020.

3. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU WAŁBRZYSKIEGO

3.1 Położenie

Powiat wałbrzyski leży w południowo - zachodniej części Polski na terenie Województwa Dolnośląskiego. Położony jest w Sudetach Środkowych w obrębie Pogórza Wałbrzyskiego, Gór Wałbrzyskich, Kamiennych i Sowich. W obrębie województwa dolnośląskiego, powiat wałbrzyski graniczy z powiatem grodzkim Wałbrzych, powiatami kłodzkim, dzierzoniowskim, świdnickim, jaworskim i kamiennogórskim.

Rysunek 1 Lokalizacja powiatu wałbrzyskiego na tle województwa dolnośląskiego

Źródło: pl.wikipedia.org

W skład powiatu wchodzi:

- gminy miejskie: Boguszów-Gorce, Jedlina-Zdrój, Szczawno-Zdrój,
- gminy miejsko-wiejskie: Głuszycza, Mieroszów,
- gminy wiejskie: Czarny Bór, Stare Bogaczowice, Walim

Powiat obejmuje swoim zasięgiem obszar o łącznej powierzchni 430,22 km², co stanowi ok. 2,1% całkowitej powierzchni województwa dolnośląskiego. Powierzchnię zajmowaną przez poszczególne gminy przedstawia tabela poniżej.

Tabela 1 Powierzchnia powiatu wałbrzyskiego

L.p.	Wyszczególnienie	Powierzchnia w km ²	Udział procentowy w całości powierzchni powiatu
Powiat wałbrzyski		430	100%
1	Jedlina-Zdrój	17	4,0%
2	Boguszów-Gorce	27	6,3%
3	Szczawno-Zdrój	15	3,5%
4	Walim	79	18,4%

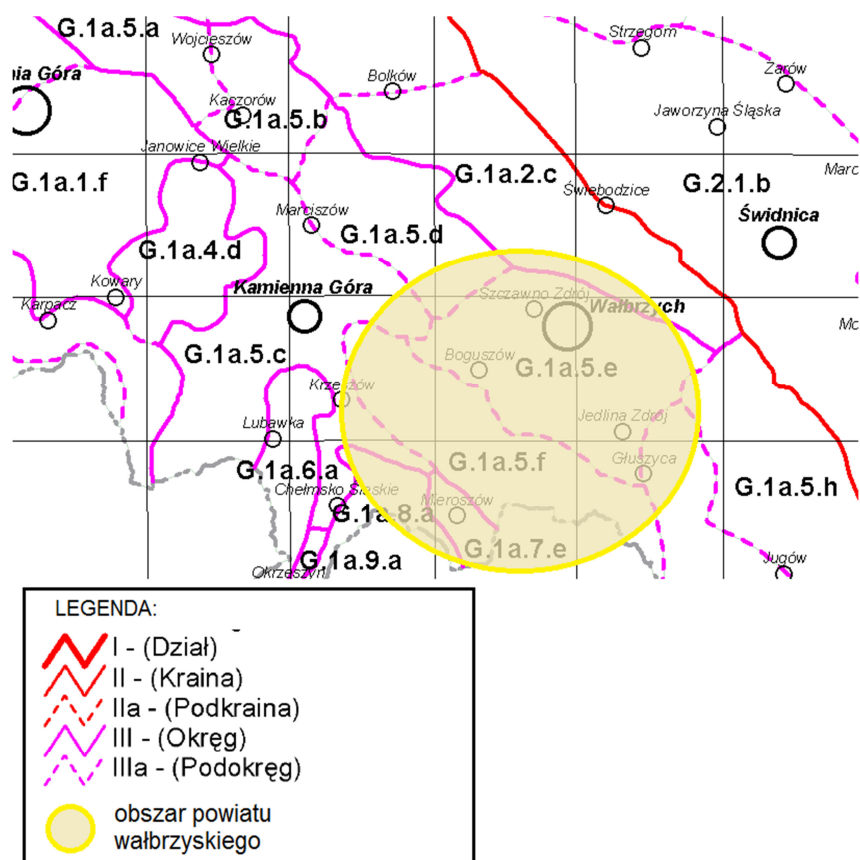
L.p.	Wyszczególnienie	Powierzchnia w km ²	Udział procentowy w całości powierzchni powiatu
5	Mioszów	76	17,7%
6	Stare Bogaczowice	88	20,5%
7	Czamy Bór	66	15,3%
8	Głuszycza	62	14,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.stat.gov.pl, 2014

4. OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO

4.1 Ochrona przyrody i krajobrazu

Zgodnie z geobotanicznym podziałem Polski, powiat wałbrzyski położony jest w okręgu Zewnętrznych Pasm Sudetów Środkowych, Podkraina Zachodniosudecka, Kraina Sudetów, Dział Sudecki. Sudety Środkowe obejmują obszar od Rowu Nysy na wschodzie do Bramy Lubawskiej na Zachodzie. Są niższe od pozostałych części Sudetów i rzadko przekraczają wysokość 1000 m n.p.m. Kontrast między stromymi stokami i łagodnymi grzbietami jest typowym elementem krajobrazu Sudetów Środkowych. Obok pasm górskich występują rozległe kotliny otoczone ze wszystkich stron górami. Odwadniająca je rzeka przebiega przez góry głębokimi przełomami. Budowa geologiczna i długa przeszłość wykształciła różne typy krajobrazów i form terenu, od rozległych masywów górskich, po kopulaste, wzniesienia i masywy obcięte kuestami, strome ściany skalne, duże kotliny śródgórskie i liczne przełęcze.

Rysunek 2 Podział geobotaniczny powiatu wałbrzyskiego

Źródło: Matuszkiewicz J.M., 1994, 42.5. Krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne 1:2 500 000. 1. Krajobrazy roślinne, 2. Regiony geobotaniczne (w:) Atlas Rzeczypospolitej Polskiej, IGI PAN, Główny Geodeta Kraju, Warszawa

Istotnym elementem środowiska przyrodniczego powiatu są także znaczne tereny leśne o różnej jednak kondycji biologicznej. Powiat wałbrzyski należy do rejonów województwa dolnośląskiego o bardzo dobrym poziomie lesistości (ponad 40% ogólnej powierzchni wobec 29,5% w skali województwa).

Wysokie opady, umiarkowane średnie temperatury roczne, położenie oraz wysokość względna terenu tworzą specyficzne warunki dla flory fauny. Surowy, wilgotny i zimny klimat górski ma wpływ na wysokość pięter roślinnych. W Sudetach górna granica lasu znajduje się ponad 200 m niżej niż w Karpatach. Roślinność układa się piętrowo. W kotlinach i dolinach rzecznych występuje typowy las nizinny mieszany oraz tereny uprawne regiel dolny i regiel górny porasta monokultura świerka (niegdyś w reglu dolnym rosły głównie buczyny i lasy jodłowo-bukowe).

Teren powiatu wałbrzyskiego należy w całości do dorzecza Odry. Oprócz Bobru i Bystrzycy – których tylko niewielkie odcinki znajdują się na granicy – najważniejszymi rzekami są Pełcznica i Lesk. Znajdują się tu także źródłowe odcinki Strzegomki i Nysy Szalonej na północnym zachodzie oraz Ścinawki na południowym wschodzie

Ze względu na znaczną intensywność przekształcenia szaty roślinnej na terenie powiatu wszystkie połączenia roślinności o bogatszym składzie gatunkowym posiadają istotne znaczenie dla przebiegu procesów biologicznych. Są to: zadrzewienia cmentarzy, zieleń towarzysząca obiektom użyteczności publicznej, zabudowie zagrodowej i mieszkaniowej, zadrzewienia przydrożne i zadrzewienia śródpolne.

Istotne znaczenie dla utrzymania funkcjonowania biologicznego posiadają także małoprzestrzenne formy takie jak: aleje drzew przydrożnych, parki przydworskie, zadrzewienia cmentarzy, ogrody przydomowe, oczka wodne itp.

Na skutek działalności człowieka szata roślinna tego obszaru jest dosyć mocno zmieniona i odbiega zasadniczo od układów pierwotnych, co wynika z porównania jej stanu aktualnego z mapą roślinności potencjalnej. Roślinność przedstawia się jako mozaika zbiorowisk naturalnych, półnaturalnych i antropogenicznych. Pod pojęciem potencjalnej roślinności naturalnej rozumie się hipotetyczny stan roślinności, jaki mógłby być osiągnięty na drodze naturalnej sukcesji, gdyby oddziaływania człowieka zostały wyeliminowane a właściwa dla danego regionu roślinność mogła w pełni wykorzystać możliwości stwarzane przez siedlisko. Potencjalna roślinność naturalna opisywana jest przy pomocy podstawowych typologicznych jednostek geobotanicznych, jakimi są zespoły roślinne. Używane w legendzie mapy potencjalnej roślinności naturalnej łacińskie nazwy zbiorowisk są znanymi z badań w danym regionie końcowymi etapami w szeregu rozwojowym zbiorowisk roślinnych w sukcesji pierwotnej lub wtórnej, które możliwe są do zrealizowania na danym siedlisku.

Potencjalna roślinność naturalna opisuje ekologiczną specyfikę siedlisk w stanie takim, w jakim się one w danym momencie znajdują, to jest z uwzględnieniem wszystkich istotnych i trwałych przekształceń w siedlisku jakie zostały wprowadzone przez człowieka.

Wraz ze zmianą sposobu użytkowania powierzchni zmianie ulega szata roślinna. Dominującą roślinnością potencjalną tego terenu jest siedem zespołów roślinności. Są to:

- *Dentario enneaphyllidis-Fagetum* lasy bukowe w Sudetach występują głównie na wysokości 550-1000 m n.p.m., na stokach o różnej ekspozycji. Płaty ze związku *Fagion* z przytulią (marzanką) wonną (*Galium odoratum* = *Asperula odorata*), żywcem cebulkowym (*Dentaria bulbifera*) i z innymi eutroficznymi gatunkami, podobnymi jak w buczynie karpackiej, zaklasyfikowane jako *Dentario enneaphyllidis-Fagetum* są związane ze stosunkowo żyznym podłożem i glebami brunatnymi. Zajmują one tutaj mniejsze przestrzenie niż kwaśne buczyny należące do zespołu *Luzulo-Fagetum* i ograniczone są do miejsc, gdzie namywanie przez wodę powoduje wzbogacenie gleby. Zajmują tylko niektóre partie zboczy czy dolin potoków górskich, zwłaszcza w dolnym ich biegu. Buczyny Sudetów mają pewne swoiste rysy w składzie florystycznym.
- *Ficario-Ulmetum typicum* niżowe nadrzeczne łągi jesionowo-wiązowe w strefie zalewów epizodycznych – wielogatunkowy las złożony z jesionu *Fraxinus excelsior*, wiązu pospolitego *Ulmus minor*, dębu szypułkowego *Quercus robur* z domieszką olszy czarnej, wiązu górskiego *Ulmus glabra* i szypułkowego *Ulmus laevis*, występujący na skrzydłach dolin wielkich rzek w strefie epizodycznych zalewów, na glebie typu próchnicznej i wilgotnej mady,
- *Fraxino-Alnetum* las łąkowy – zbiorowisko leśne, występujące nad rzekami i potokami, w zasięgu wód powodziowych, które podczas zalewu nanoszą i osadzają żyzny muł. Najbardziej typową glebą dla lasów łąkowych jest holocenińska mada rzeczna. Siedliska niemal wszystkich łąków związane są z wodami płynącymi. W drzewostanie łąków występują m.in.: olcha, topola, wierzba, wiąz, jesion, dąb. Gatunkami występującymi we wszystkich zespołach łąkowych są: podagrycznik pospolity *Aegopodium podagraria*, kostrzewa olbrzymia *Festuca gigantea*, pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, wiązówka błotna *Filipendula ulmaria* i bluszcz kurdybanek *Glechoma hederacea*.
- *Luzulo luzuloidis-Quercetum petraeae* - acidofilna, podgórska dąbrowa, występująca na gruboziarnistym podłożu, gdzie w drzewostanie dominuje dąb bezszypułkowy *Quercus robur*.

Domieszkę stanowi dąb szypułkowy *Quercus pubescens* i buk *Fagus sylvatica*. Nielicznie, obecne są też: sosna *Pinus sylvestris*, świerk *Picea bies* i modrzew *Larix decidua*. W runie o charakterze trawiasto-zielnym, gatunkiem charakterystycznym piętrowo i regionalnie jest *Luzula luzuloides*. Gatunkami wyróżniającymi ten zespół sś: *Digitalis grandiflora*, *Fragaria vesca*, *Hypericum perforatum*, *Campanula persicifolia* i *Genista tinctoria*. Występują tu też: *Hieracium laevigatum*, *H. umbellatum*.

- *Galio-Carpinetum* zespół charakteryzuje się stałym udziałem w drzewostanie buka zwyczajnego *Fagus sylvatica*. Może również występować jarzab brekinia *Sorbus torminalis*, klon polny *Acer campestre* i róża polna *Rosa arvensis*. W runie rośnie przytulia leśna *Galium sylvaticum*, kostrzewa różnolistna *Festuca heterophylla* oraz jaskier różnolistny *Ranunculus auricomus*.

Aktualnie roślinność rzeczywista rzadko lub w ogóle nie zgadza się z przedstawioną na tym terenie roślinnością potencjalną. Dotyczy to także istniejących powierzchni leśnych, na co wskazuje struktura siedliskowa obecnych lasów.

Formy ochrony przyrody i krajobrazu

Formy powierzchniowe ochrony przyrody, wymienionych w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. (tekst jednolity Dz. U. z 2013, poz. 627 ze zm.) na terenie powiatu wałbrzyskiego przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 2 Powierzchniowe formy ochrony przyrody na terenie powiatu wałbrzyskiego

Lp	Nazwa obszaru	Powierzchnia [ha]	Rok utworzenia	Gmina	Cel ochrony
REZERWATY					
1	Góra Choina	19,13	1957	Walim	las bukowo-dębowy porastający wzgórze z ruinami piastowskiego zamku Grodno w Zagórzu Śląskim
PARKI KRAJOBRAZOWE					
2	Park Krajobrazowy "Gór Sowich"	8140,67	1991	Głuszycza, Jedlina Zdrój, Walim	Zachowanie przyrodniczych, kulturowych i estetycznych walorów masywu Gór Sowich oraz stworzenie warunków do wypoczynku, rekreacji. Najwyższa część Sudetów Środkowych, z Wielką Sową. Fitocenozy leśne o charakterze zbliżonym do naturalnego
3	Książański Park Krajobrazowy	3155,4	1981	Stare Bogaczowice	Lasy z zachowanymi płatami o charakterze zbliżonym do naturalnego, zróżnicowana flora i fauna
4	Park Krajobrazowy "Sudetów Wałbrzyskich"	6493	1998	Czamy Bór, Mieroszów, Głuszycza, Boguszów-Gorce, Jedlina Zdrój	Kopuły i kominy wulkaniczne, pozostałości pokryw lawowych i tufowych i efekty procesów denudacji
OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU					
5	"Góry Bardzkie i Sowie"	17336	1981	Walim	Wartościowe krajobrazowo tereny o różnych ekosystemach, Obszar może pełnić funkcję korytarzy ekologicznych
6	"Kopuły Chelmcza"	1200	1981	Boguszów Gorce, Szczawno Zdrój	Obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.
7	"Masyw Trójgarbu"	2420	1981	Czamy Bór, Stare Bogaczowice	Obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.
8	"Zawory"	690	1981	Mieroszów	Obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

NATURA2000 – obszary ptasie					
9	Sudety Wałbrzysko-Kamiennogórskie	31577,91	2011	Czamy Bór, Mieroszów, Gluszyca, Boguszów-Gorce, Jedlina Zdrój, Szczawno-Zdrój, Stare Bogaczowice	Obszar jest istotną ostoją lęgową dla wielu rzadkich i ginących gatunków ptaków, szczególnie tych związanych z lasami i ekstensywnie użytkowanymi łąkami. Na szczególną uwagę zasługują znaczne populacje lęgowe puchacza, sóweczki, dzięcioła zielonosiwego, a także bociana czarnego, włochatki, derkacza i gąsiorka. Występują tutaj również min. sokół wędrowny, cietrzew, czeczotka (PCKZ). Góry te są ponadto bardzo ważną częścią korytarza ekologicznego Sudetów, łącząc Góry Stołowe i Sowie z Karkonoszami, Rudawami Janowickimi i Górami Kaczawskimi.
NATURA2000 – obszary siedliskowe					
10	Ostoja Nietoperzy Gór Sowich	21324,86	2009	Walim, Gluszyca, Jedlina-Zdrój	Miejsca zimowania gatunków nietoperzy stanowiących przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 – mopka <i>Barbastella barbastellus</i> , nocka dużego <i>Myotis myotis</i> , nocka <i>Bechsteina Myotis bechsteinii</i> .
11	Góry Kamienne	24098,85	2009	Jedlina-Zdrój, Gluszyca, Mieroszów, Czamy Bór, Boguszów-Gorce	Obszar obejmuje stare, wulkaniczne Góry Kamienne oraz niewielką część piaskowców Gór Stołowych (Zawory).
12	Masyw Chełmca	1432,45	2009	Boguszów-Gorce, Szczawno-Zdrój, Stare Bogaczowice	Obszar kluczowy dla zachowania priorytetowego siedliska jaworzyn miesiącnicowych w Sudetach, obejmuje 20% znanego z literatury arealu tego typu siedliska. Są one wykształcone w stanie dobrym i bardzo dobrym, z pełnym zestawem gatunków charakterystycznych. Poza tym obszar ten jest bardzo ważny dla zachowania pełnej zmienności buczyn sudeckich. Występują tu bardzo dobrze wykształcone i zachowane kwaśne buczyny sudeckie, a także bardzo ciekawe powierzchnie żyznych buczyn wytworzonych na wysiękach na podłożu powstałym w kwaśnej skale macierzystej.
13	Dobromierz	1514,58	2009	Stare Bogaczowice	Osią ekologiczną obszaru są przełomowe doliny Strzegomki (na której w latach 90 tych ubiegłego wieku wybudowano zbiornik zaporowy) oraz Czyżynki. Obszar leży w centralnej części Pogórza Wałbrzyskiego, wśród stromych i malowniczych wzgórz zbudowanych ze skał metamorficznych (diabazy, mylonity, łupki), częściowo z udziałem skał wapiennych

Źródło: Rejestr powierzchniowych obszarów chronionych województwa dolnośląskiego, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu, 2014

Na terenie powiatu wałbrzyskiego znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- rezerwaty,
- obszary chronionego krajobrazu,
- obszary Natura2000,
- parki krajobrazowe,
- pomniki przyrody.

Znaczenie obszarów NATURA 2000 dla gmin powiatu wałbrzyskiego

Istnienie obszaru Natura 2000, podobnie jak istnienie jakiegokolwiek innej formy ochrony przyrody, stanowi znaczące uwarunkowanie zagospodarowania przestrzennego, opartego na zasadach ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju, co pozwala na wkomponowanie sieci Natura 2000 w system planowania

i zagospodarowania przestrzennego powiatu, przy traktowaniu jej jako ważny komponent wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju.

Istnienie obszaru Natura 2000 w granicach gminy powinno być obligatoryjnie uwzględnione w sporządzanych przez gminy tzw. studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, wytyczających kierunki polityki przestrzennej gmin i wiążącym dla ich organów przy sporządzaniu planów miejscowych.

Decyzja o ustanowieniu takiego obszaru jest w oczywisty sposób decyzją zmieniającą istniejące uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego, można więc oczekiwać, że powinna ona skutkować także rozpoczęciem procesu zmiany istniejących studiów i ich dostosowania do nowych realiów. Nie ma jednak prawnych mechanizmów, które taką zmianę mogłyby wymusić, choć można się jej domagać powołując się na przepisy wymagające okresowego przeglądu przez gminy aktualności obowiązujących dokumentów dotyczących zagospodarowania przestrzennego.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin powinno zawierać:

- zaznaczenie granic obszaru Natura 2000,
- informacje o rzeczywistym występowaniu na obszarze zakreślonym linią graniczną elementów przyrody, które są w tym obszarze przedmiotem ochrony, a więc siedlisk przyrodniczych oraz gatunków ujętych w załącznikach do Dyrektywy Ptasiej i Siedliskowej.

Niezależnie od działań ochronnych i formalnych procedur ocen skutków planów i przedsięwzięć, dla łagodzenia konfliktów między ochroną obszaru, a gospodarką człowieka istotne są odpowiednie postawy społeczne mieszkańców i innych grup ludzkich zaangażowanych w zarządzanie obszarem bądź mających na nim swoje interesy. Niezmiernie ważne jest uświadomienie szans dla regionu,

Włączenie obszaru do sieci Natura 2000 umożliwi rolnikom korzystanie z programów rolnośrodowiskowych, które stanowią formę wynagrodzenia za podejmowanie się różnych (lecz ściśle określonych) działań na rzecz ochrony środowiska (w tym szczególnie na rzecz ochrony przyrody i/lub ochrony walorów krajobrazu wiejskiego). Programy rolnośrodowiskowe są uważane za jeden z najważniejszych mechanizmów osiągnięcia celów Natury 2000 na obszarach rolniczych. We wszystkich krajach Unii Europejskiej zauważalna jest postępująca harmonizacja obszarów wdrażania programów rolnośrodowiskowych i obszarów Natura 2000. Przykładem tej harmonizacji i jednocześnie dodatkową korzyścią dla rolników, których gospodarstwa położone są w obrębie obszarów Natura 2000 jest to, iż wszelkie płatności dla nich za realizację programów rolnośrodowiskowych powiększane są o 20% w stosunku do płatności podstawowych ustalonych dla poszczególnych pakietów działań.

Obecność obszaru Natura 2000 w granicach danej jednostki samorządu terytorialnego może być czynnikiem promującym region pod kątem usług (przede wszystkim turystycznych) oraz produkcji (głównie spożywczej). Im większy dany obszar Natura 2000, a przedmiot ochrony bardziej niepowtarzalny i specyficzny, tym dla promocji lepiej. Jednakże wykorzystanie terenu i jego promocja muszą być dostosowane do wymogów ochronnych siedlisk i gatunków, dla ochrony, których został powołany obszar Natura 2000.

Natura 2000 nie blokuje działań nieszkodliwych dla chronionych gatunków i siedlisk przyrodniczych, jak również możliwości innych działań, choć wymusza ich planowanie w sposób uwzględniający potrzeby ochrony przyrody.

Natura 2000 w określonych przypadkach ogranicza działalność inwestycyjną, ponieważ w przypadku wystąpienia znaczącego potencjalnego wpływu przedsięwzięcia na przedmioty ochrony z sieci Natura 2000 istnieje obowiązek przeprowadzenia procedury oceny oddziaływania tego przedsięwzięcia pod kątem jego wpływu na obszar Natura 2000. Jeżeli, w ramach przeprowadzonej oceny, zostanie wykazany negatywny wpływ przedsięwzięcia na przedmioty ochrony Natura 2000 oraz w przypadku braku rozwiązań alternatywnych i „nadrzędnego interesu publicznego”, przedsięwzięcie nie będzie mogło być zrealizowane.

Wyznaczanie obszarów Natura 2000 pociąga za sobą konsekwencje, które skutkować będą przez bardzo długi okres i będą miały duży wpływ na rozwój gmin. Tych problemów nie rozwiążą żadne inne późniejsze działania, ponieważ samo wyznaczenie obszaru Natura 2000 rodzi określone konsekwencje prawne. Prace związane z wyznaczaniem obszarów Natura 2000 powinny obejmować nie tylko rozpoznanie walorów przyrodniczych gmin, ale także, a może przede wszystkim, ich celów i zamierzeń rozwojowych.

Plany przedsięwzięć gminnych powinny znaleźć się na mapie wspólnie z proponowanymi do wyznaczenia obszarami Natura 2000. Na podstawie wypracowanego w każdej gminie kompromisu należy przyjąć takie rozwiązania, które zapewnią optymalne możliwości rozwoju, zapewniając równocześnie ochronę wyznaczonych obszarów Natura 2000.

Prace prowadzone obecnie nie zabezpieczają gminom warunków do skutecznego zaprezentowania swoich interesów, a już w żadnym przypadku możliwości wypracowania rozsądnego kompromisu. Istnieje niebezpieczeństwo, że gminy otrzymają informacje o wyznaczonych obszarach Natura 2000, ale ich możliwości wpływania na zmianę czegokolwiek będą ograniczone.

Inne formy ochrony przyrody

Liczba pomników przyrody w powiecie wałbrzyskim jest wysoka, w porównaniu z innymi powiatami w obrębie województwa dolnośląskiego. Poniżej w tabeli zestawiono poszczególne pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej.

Tabela 3 Liczbowe zestawienie pomników przyrody na terenie powiatu wałbrzyskiego

L.P.	Gmina	Pomniki przyrody ożywionej i nieożywionej			
		Pojedyncze drzewa	Grupy drzew	Aleje drzew	Inne (głazy, skały, wyrobiska)
1	Jedlina-Zdrój	5			1
2	Boguszów-Gorce	4			
3	Szczawno-Zdrój	127			
4	Walim	2			2
5	Mieroszów	2			5
6	Stare Bogaczowice		2		
7	Czarny Bór	1			
8	Głuszycza	4			
	Razem	145	2	0	8

Źródło: Rejestr pomników przyrody na terenie województwa dolnośląskiego, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska, 2014

W granicach powiatu objęto ochroną prawną 155 pomników przyrody. Wśród nich znajdują się pojedyncze drzewa (145 szt.), grupy drzew (2 grupy) oraz osiem pomników tj. skały i wyrobiska. W obrębie chronionych drzew przeważają dęby szypułkowe, modrzew i lipy drobnolistne. Większość tych drzew znajduje się na terenach zabytkowych parków dworskich i pałacowych.

4.1.1 Identyfikacja potrzeb

Zachowanie ciągłości lokalnych i ponadlokalnych „korytarzy” i „węzłów” ekologicznych (kompleksy leśno – wodne, zabytkowe założenia zieleni parkowej i inne elementy krajobrazu kulturowego), wyznaczenie obszarów dla rozwoju funkcji rekreacyjno – wypoczynkowych, nowe obiekty i obszary chronione – to główne wskaźniki osiągnięcia stanu docelowego w dziedzinie ochrony przyrody i krajobrazu.

Dla ochrony całości dziedzictwa przyrodniczego powiatu wałbrzyskiego oraz kształtowania systemu terenów zieleni należy podjąć następujące działania:

- utrzymanie walorów i funkcji obszarów objętych ochroną prawną,
- obejmowanie ochroną prawną obszarów i obiektów najbardziej wartościowych przyrodniczo,
- dostosowanie terenów leśno - wodnych do pełnienia funkcji rekreacyjno – wypoczynkowej,
- tworzenie terenów zieleni urządzonej (skwery, zieleńce); zagospodarowanie zielenią otoczenia gminnych obiektów użyteczności publicznej oraz rewitalizacja wybranych cennych zespołów i założeń zieleni w obiektach zabytkowych do celów rekreacyjno – wypoczynkowych,
- wspieranie proekologicznych działań lokalnych Nadleśnictw w realizacji obecnie obowiązujących planów urządzania lasu oraz „programów ochrony przyrody”,
- zachowanie różnorodności biologicznej ekstensywnie użytkowanych agrocenoz, kompleksów stawów – wdrażanie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych, promocja agroturystyki, kwalifikowanych form rekreacji (wędkarstwo), turystyki pieszej, rowerowej, ukierunkowanej na aktywny odbiór walorów przyrodniczych i krajobrazowo – kulturowych (ścieżki przyrodniczo – dydaktyczne; punkty atrakcyjnych stanowisk roślin i siedlisk zwierząt),
- ograniczanie konfliktów między potrzebami ochrony przyrody i rozwoju infrastruktury w obrębie dolin cieków naturalnych,
- unikanie nadmiernej intensyfikacji rolnictwa (konieczne utrzymanie istniejących jeszcze zadrzewień śródpolnych, miedz, pasów zadrzewień wśród cieków itp.),

- wsparcie działań organizacji ekologicznych, instytucji naukowych w zakresie ochrony czynnej wybranych gatunków fauny i flory (m.in. ochrona siedliska ptaków, ochrona siedlisk roślin chronionych, akcje edukacyjne w szkołach, promujące np. ideę „opiekunów przyrody”),

Wskazane do ochrony w formach przewidzianych w ustawie o ochronie przyrody fragmenty powiatu pełnią przede wszystkim rolę lokalnych węzłów i korytarzy ekologicznych. Winny one być powiązane przestrzennie z podobnymi strukturami na terenie sąsiadujących terenów. W stosunku do niektórych ekosystemów warunkiem zachowania wysokich walorów jest wprowadzenie ochrony czynnej (dotyczy cennych zbiorowisk roślinności lęgowej, obszarów nieleśnych) w sytuacji, bowiem zaniechania tradycyjnego użytkowania niektórych typów zbiorowisk bardzo szybko dochodzi do wycofywania się np. gatunków słabych konkurencyjnie, a często należących jednocześnie do grupy gatunków ginących.

4.1.2 Cele i zadania środowiskowe do roku 2022

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Ochrona przyrody i krajobrazu	Zachowanie i ochrona walorów przyrodniczych	1 poziom lesistości (%), 2 powierzchnia lasów (ha), 3 powierzchnia gruntów zadrzewionych i zakrzewionych (ha), 4 powierzchnia parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej ogółem w miastach (ha), 5 powierzchnia obiektów i obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych ogółem (ha), 6 liczba pomników przyrody ogółem, 7 powierzchnia gruntów zalesionych (ha w danym roku)	ochrona zasobów przyrodniczych powiatu	Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie ochrony i zachowania walorów krajobrazu i przyrody oraz promocja tych walorów	Powiat Wałbrzyski, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	brak dofinansowania WFOŚiGW lub innych źródeł
				Przygotowanie, opiniowanie i konsultacje planów zadań ochronnych obszarów NATURA 2000	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu	przedłużające się postępowania dotyczące konsultacji społecznych
				Wykonywanie zabiegów ochrony czynnej wybranych gatunków fauny, flory, zbiorowisk roślinnych; idea włączenia szkół, jako społecznych opiekunów nad pomnikami przyrody	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu	brak dofinansowania WFOŚiGW lub innych źródeł
				Przebudowa i częściowa wymiana składu gatunkowego zadrzewień przydrożnych wzdłuż odcinków dróg, nowe nasadzenia zieleni wysokiej, prace pielęgnacyjno - konserwacyjne zieleni przydrożnej	Zarządcy dróg	brak dofinansowania WFOŚiGW lub innych źródeł
				Promocja działań proekologicznych dla rolników	Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego	brak dofinansowania WFOŚiGW lub innych źródeł
				Inwentaryzacja przyrodnicza przeprowadzona na terenie gmin powiatu wałbrzyskiego oraz objęcie ochroną prawną obszarów i obiektów najbardziej wartościowych przyrodniczo	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	brak dofinansowania WFOŚiGW lub innych źródeł
				Wyznaczenie i ochrona korytarzy ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	brak dofinansowania WFOŚiGW lub innych źródeł
				Utrzymanie walorów i funkcji obszarów oraz obiektów objętych ochroną prawną	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	brak dofinansowania WFOŚiGW lub innych źródeł

				<i>Budowa, modernizacja oraz pielęgnacja parków i skwerów</i>	<i>Gminy Powiatu Wałbrzyskiego</i>	<i>brak dofinansowania WFOŚiGW lub innych źródeł</i>
				<i>Zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej na obszarach przyrodniczo cennych, w tym: rozbudowa sieci ścieżek rowerowych i szlaków pieszych, zagospodarowanie terenów rekreacyjnych</i>	<i>Gminy Powiatu Wałbrzyskiego</i>	<i>brak dofinansowania WFOŚiGW lub innych źródeł</i>

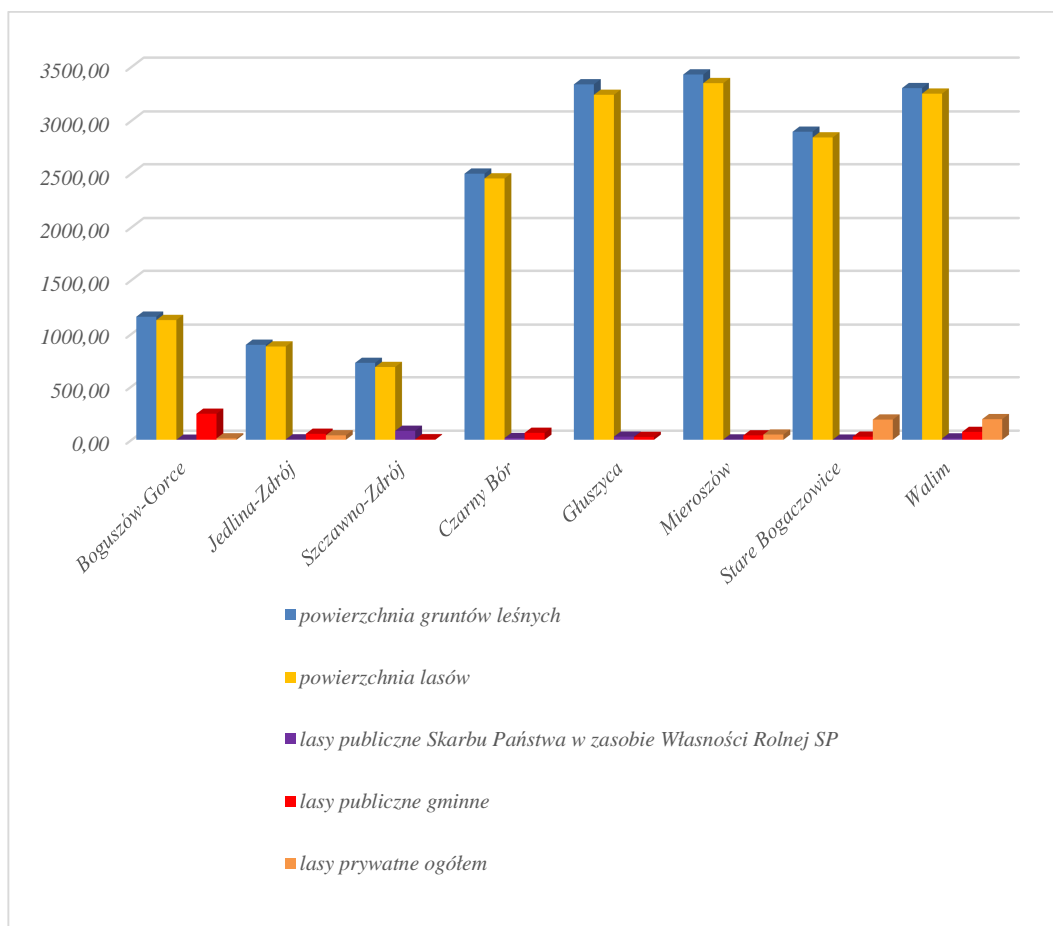
4.1.3 Harmonogram zadań w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu

lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania
				2015	2016	2017	2018	razem	
1	Ochrona przyrody i krajobrazu	Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie ochrony i zachowania walorów krajobrazu i przyrody oraz promocja tych walorów	Powiat Wałbrzyski (zadanie własne), Gminy Powiatu Wałbrzyskiego (zadanie własne)	56,25	56,25	56,25	56,25	225	budżet Powiatu, budżet Gmin, WFOŚiGW, środki pochodzące z budżetu Państwa oraz UE
2		Przygotowanie, opiniowanie i konsultacje planów zadań ochronnych obszarów NATURA 2000	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Państwa
3		Wykonywanie zabiegów ochrony czynnej wybranych gatunków fauny, flory, zbiorowisk roślinnych; idea włączenia szkół, jako społecznych opiekunów nad pomnikami przyrody	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska we Wrocławiu	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Państwa
4		Przebudowa i częściowa wymiana składu gatunkowego zadrzewień przydrożnych wzdłuż odcinków dróg, nowe nasadzenia zieleni wysokiej, prace pielęgnacyjno - konserwacyjne zieleni przydrożnej	Zarządcy dróg	-	-	-	-	według potrzeb	budżet zarządców dróg
5		Promocja działań proekologicznych dla rolników	Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Państwa
6		Inwentaryzacja przyrodnicza przeprowadzona na terenie gmin powiatu wałbrzyskiego oraz objęcie ochroną prawną obszarów i obiektów najbardziej wartościowych przyrodniczo	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Gmin, WFOŚiGW, środki pochodzące z budżetu Państwa oraz UE

7	Wyznaczenie i ochrona korytarzy ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Gmin, WFOŚiGW, środki pochodzące z budżetu Państwa oraz UE
8	Utrzymanie walorów i funkcji obszarów oraz obiektów objętych ochroną prawną	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Gmin, WFOŚiGW, środki pochodzące z budżetu Państwa oraz UE
9	Budowa, modernizacja oraz pielęgnacja parków i skwerów	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Gmin, WFOŚiGW, środki pochodzące z budżetu Państwa oraz UE
10	Zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej na obszarach przyrodniczo cennych, w tym: rozbudowa sieci ścieżek rowerowych i szlaków pieszych, zagospodarowanie terenów rekreacyjnych	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Gmin, WFOŚiGW, środki pochodzące z budżetu Państwa oraz UE

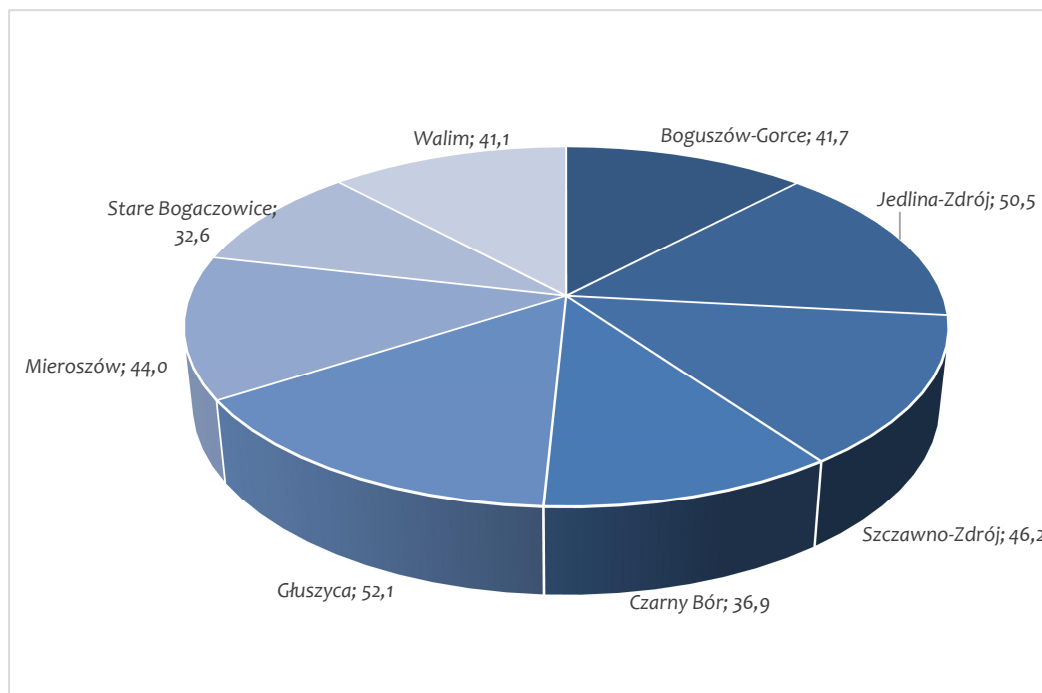
4.2 Ochrona i zrównoważony rozwój lasów

Ogólna powierzchnia gruntów leśnych na terenie powiatu wałbrzyskiego wynosi ok. 18 237,10 ha (w tym 17 824,84 ha powierzchnia lasów), co daje przeciętną lesistość powiatu na poziomie ok. 41,4%. Lasy stanowiące własności Skarbu Państwa to 16 667,89 ha, w tym 16 642,68 ha w zarządzie Lasów Państwowych. Pozostała część lasów stanowi własność Agencji Nieruchomości Rolnych 20,30 ha, oraz własność gmin 573,95 ha oraz lasy prywatne 583 ha.

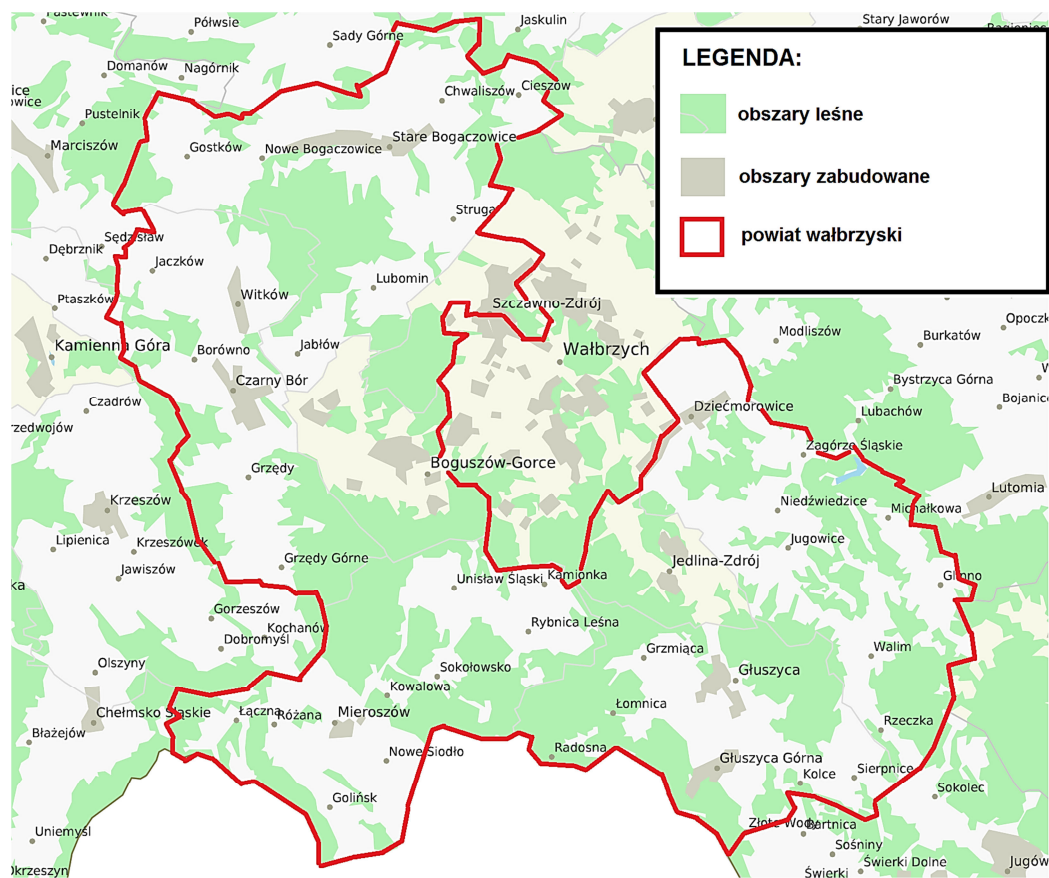
Rysunek 3 Grunty leśne na terenie powiatu wałbrzyskiego (ha)

Źródło: GUS, stan na 31.12.2014 r.

Rysunek 4 Lesistość na terenie powiatu wałbrzyskiego (%)

Źródło: GUS, stan na 31.12.2014 r.

Rysunek 5 Obszary leśne w regionie powiatu wałbrzyskiego

Źródło: <http://www.lasy.gov.pl/mapa>

Analiza przestrzennego rozkładu obszarów leśnych pozwala na stwierdzenie iż obszary leśne rozkładają się równomiernie na terenie całego powiatu wałbrzyskiego.

Lasy w powiecie wałbrzyskim stanowią jeden z ważniejszych ekosystemów, a najcenniejsze ich siedliska, o najwyższej wartości przyrodniczej i hodowlanej, zostały objęte ochroną prawną. Stan zdrowotny drzewostanów iglastych określa się jako średni, a liściastych jako dobry.

Prawie cała powierzchnia leśna zajęta jest przez zastępcze zbiorowiska leśne o różnym składzie gatunkowym (świerkowe, świerkowo – dębowo - brzozowe, sosnowo-dębowe, mieszane z udziałem gatunków obcych). Są to zbiorowiska jednowiekowe, zwykle w młodych klasach wieku, ze słabo wykształconym runem. Lasy podlegają intensywnej gospodarce leśnej.

Gospodarkę leśną w lasach powiatu wałbrzyskiego stanowiących własność Skarbu Państwa prowadzi:

- Nadleśnictwo Wałbrzych, obejmujące swym zasięgiem wszystkie gminy,
- Nadleśnictwo Świdnica, obejmującym swym zasięgiem gminę Walim,
- Nadleśnictwo Jugów obejmujący zasięgiem gminę Głuszycza,
- Nadleśnictwo Kamienna Góra obejmująca gminę Czarny Bór i Stare Bogaczowice,
- Nadleśnictwo Jawor obejmująca gminę Stare Bogaczowice,

W powiecie lasy nie stanowiące własności Skarbu Państwa są pod nadzorem Starosty Wałbrzyskiego. Gospodarka leśna w tych lasach realizowana jest zgodnie z uproszczonymi planami urządzania lasów oraz inwentaryzacją lasów.

4.2.1 Identyfikacja potrzeb

Lasy Nadleśnictw na terenie powiatu w części wchodzą w obszary chronione, co ukierunkowuje działania administracji Lasów Państwowych do dążenia do uzyskania „proekologicznego modelu” gospodarki leśnej, tj. trwałego zachowania lub odtwarzania naturalnych walorów lasu metodami racjonalnej gospodarki leśnej. Praktycznie dotyczy to bieżącej realizacji zapisów planów urządzania lasów nadleśnictw oraz „Programów ochrony przyrody”, zsynchronizowanych z cyklem 10-letniego okresu obowiązywania ww. planów. Tak prowadzona polityka będzie zgodna z celem długoterminowym zapisanym w programie ochrony środowiska dla województwa tj. Ochrona ekosystemów leśnych.

Ze względu na małe zainteresowanie programem zalesienia obszarów rolniczych na terenie powiatu należałoby wprowadzić działania aktywizujące społeczność szczególnie wiejską do wykorzystywania możliwości zalesiania gruntów rolnych i innych niż rolne ze środków PROW. Działania takie powinny obejmować szkolenia dla właścicieli gruntów oraz pomoc doradczą. Podstawowy zakres pomocy doradczej w zakresie zalesiania gruntów prywatnych świadczony jest na podstawie ustawy o lasach. Pomoc ta obejmuje ogólne doradztwo w zakresie zalesiania gruntów i gospodarki leśnej oraz, w wypadku zalesiania obszarów rolniczych w ramach PROW, sporządzanie na wniosek właściciela gruntów planów zalesienia i potwierdzanie wykonania zalesienia. Doradztwo zalesieniowe świadczone jest nieodpłatnie właścicielom przez nadleśnictwa właściwe ze względu na położenie gruntów przeznaczonych do zalesienia.

Znacznym zagrożeniem dla lasów znajdujących się na terenie powiatu jest zaśmiecanie oraz zwiększony ruch pojazdów. Dlatego też należy podjąć działania wspólne z właścicielami lasów oraz Nadleśnictwami zmierzające do ograniczenia szkód powodowanych w lesie. Nierzadko jedynym wyjściem jest zainstalowanie systemu monitoringu w lasach. Ponadto w celu ograniczenia szkód powodowanych przez ludzi należy prowadzić szeroko zakreśloną edukację ekologiczną w formie szkoleń, konferencji i konkursów ekologicznych. Dodatkowym atutem wspierającym edukację ekologiczną mogą być elementy infrastruktury informujące o walorach przyrodniczych i siedliskowych, a także ścieżki edukacyjno- rekreacyjne.

4.2.2 Cele i zadania środowiskowe na do roku 2018 i do roku 2022

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Ochrona i zrównoważony rozwój lasów	Zwiększenie lesistości	wskazano w rozdziale Ochrona przyrody i krajobrazu	Zrównoważony rozwój lasów	Uporządkowanie ewidencji gruntów zalesionych poprzez inwentaryzację i sporządzenie uproszczonych planów urządzania lasów prywatnych oraz zwiększenie lesistości poprzez zalesienia	Powiat Wałbrzyski	brak środków pozabudżetowych na realizację zadania
				Realizacja zadań: gospodarczych, hodowlanych i ochronnych – zgodnie z planami urządzania lasów państwowych	Nadleśnictwa	brak środków pozabudżetowych na realizację zadania
				Realizacja zadań: gospodarczych, hodowlanych i ochronnych – zgodnie z uproszczonymi planami urządzania lasów prywatnych	właściciele lasów	znikome zainteresowanie właścicieli lasów realizacją zadania
				Wzmocnienie kontroli gospodarki leśnej na obszarach nowych nasadzeń i w lasach prywatnych.	Nadleśnictwa	brak skutecznych przepisów w realizacji zadania
				Zalesianie terenów o niskich klasach bonitacyjnych gleb i gruntów porolnych	właściciele lasów	brak zainteresowania właścicieli lasów zalesieniami
				Realizacja wytycznych „Programu ochrony przyrody” nadleśnictw	Nadleśnictwa	brak środków pozabudżetowych na realizację zadania

4.2.3 Harmonogram zadań w zakresie ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów

lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania
				2015	2016	2017	2018	razem	
1	Ochrona i zrównoważony rozwój lasów	Uporządkowanie ewidencji gruntów zalesionych poprzez inwentaryzację i sporządzanie uproszczonych planów urządzania lasów prywatnych oraz zwiększenie lesistości poprzez zalesienia	Powiat Wałbrzyski (zadanie własne)	25	25	25	25	100	budżet Powiatu
2		Realizacja zadań: gospodarczych, hodowlanych i ochronnych – zgodnie z planami urządzania lasów państwowych	Nadleśnictwa	25	25	25	25	100	budżet Nadleśnictwa
3		Realizacja zadań: gospodarczych, hodowlanych i ochronnych – zgodnie z uproszczonymi planami urządzania lasów prywatnych	właściciele lasów	40	40	40	40	160	budżet właścicieli, środki pochodzące z budżetu Państwa oraz UE
4		Wzmocnienie kontroli gospodarki leśnej na obszarach nowych nasadzeń i w lasach prywatnych.	Nadleśnictwa	-	-	-	-	koszty administracyjne	budżet Nadleśnictwa
5		Zalesianie terenów o niskich klasach bonitacyjnych gleb i gruntów porolnych	właściciele lasów	37,5	37,5	37,5	37,5	150	budżet właścicieli, środki pochodzące z budżetu Państwa oraz UE
6		Realizacja wytycznych „Programu ochrony przyrody” nadleśnictw	Nadleśnictwa	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Nadleśnictwa

4.3 Ochrona powierzchni ziemi

Zanieczyszczenie powierzchni ziemi ocenia się na podstawie przekroczenia dopuszczalnych zawartości substancji powodujących ryzyko w glebie lub w ziemi. Dopuszczalna zawartość w glebie i w ziemi substancji powodującej ryzyko oznacza zawartość, poniżej której żadna z funkcji pełnionych przez powierzchnię ziemi nie jest znacząco naruszona, z uwzględnieniem wpływu tej substancji na zdrowie ludzi i stan środowiska.

Funkcję pełnioną przez powierzchnię ziemi ocenia się na podstawie jej faktycznego zagospodarowania i wykorzystania, chyba że inna funkcja wynika z planu zagospodarowania przestrzennego.

Gleby, ziemi lub wód gruntowych nie uznaje się za zanieczyszczone, jeżeli stwierdzone w niej zawartości substancji są pochodzenia naturalnego.

Sposób prowadzenia oceny zanieczyszczenia powierzchni ziemi w drodze rozporządzenia zostanie określone przez Ministra Środowiska, i będzie obejmować.

Starosta dokonuje identyfikacji potencjalnych historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi, poprzez:

- ustalenie działalności mogącej z dużym prawdopodobieństwem powodować historyczne zanieczyszczenie powierzchni ziemi, która była prowadzona na danym terenie przed dniem 30 kwietnia 2007 r.,
- ustalenie listy substancji powodujących ryzyko, których wystąpienie w glebie lub ziemi jest spodziewane ze względu na działalność, o której mowa w pkt 1,
- analizę dostępnych informacji na temat zagrożenia zanieczyszczeniem gleby lub ziemi,
- w razie potrzeby – wykonanie pierwszego etapu badań zanieczyszczenia gleby i ziemi przez laboratorium, o którym mowa w art. 147a ust. 1 pkt 1 lub ust. 1a.

Starosta lub upoważniona przez niego osoba, są uprawnieni do wstępu na teren władającego powierzchnią ziemi w celu wykonywania badań zanieczyszczenia gleby i ziemi. Władający powierzchnią ziemi, na wniosek starosty, przekazuje wszelkie znajdujące się w jego posiadaniu informacje dotyczące potencjalnego historycznego zanieczyszczenia powierzchni ziemi oraz jego możliwych źródeł.

Ponadto Starosta sporządza wykaz potencjalnych historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi oraz przekazuje wykaz oraz – raz na 2 lata – jego aktualizację regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej lub na informatycznych nośnikach danych.

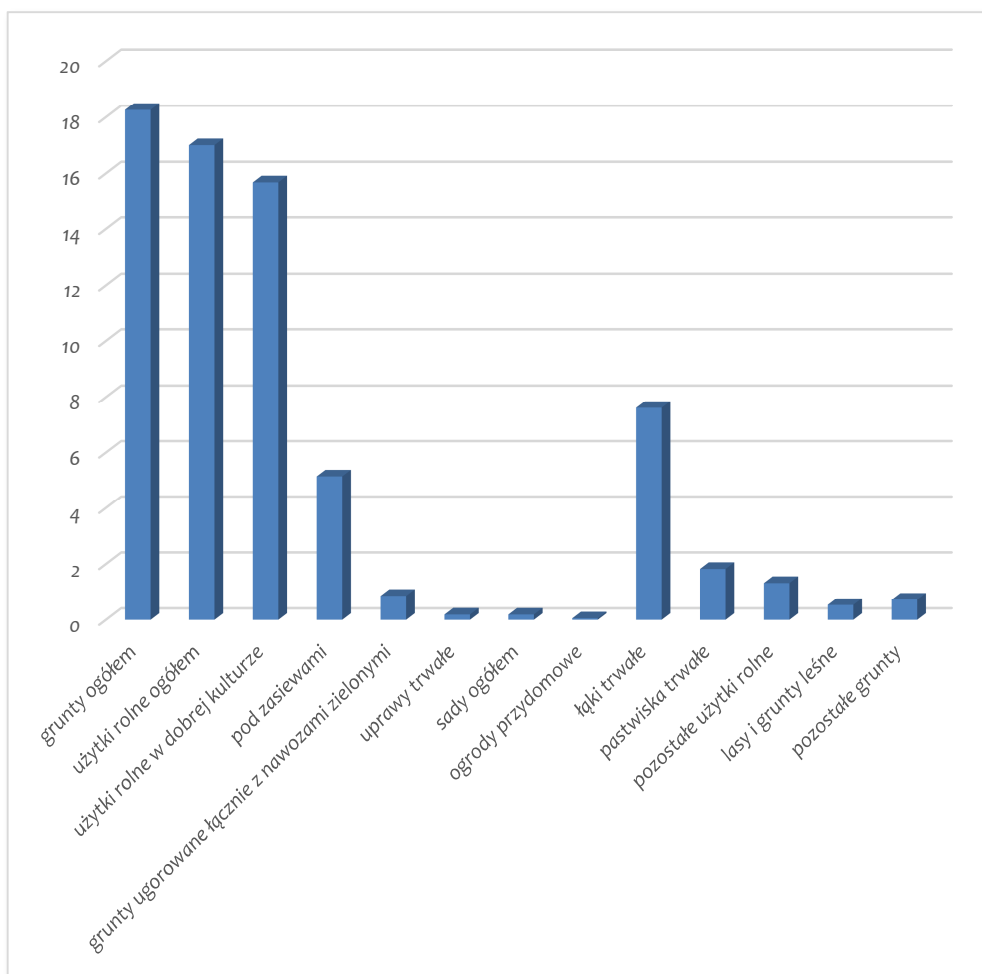
Na obszarze powiatu wałbrzyskiego rozwinęły się gleby typowe dla skał wulkanicznych – górskie, o dużej zawartości części szkieletowych, odczynie alkalicznym i stosunkowo korzystnej pojemności wodnej, o zróżnicowanej przydatności rolniczej. Rodzaj i jakość gleb uzależniona jest od położenia i konfiguracji terenu. Dominują gleby bielcowe i bielice. W niewielkiej ilości występują również gleby brunatne właściwe i brunatne kwaśne. Wzdłuż cieków naturalnych występują gleby z działu napływowych, tzw. aluwialne. W przeważającej większości obszaru opracowania są to gleby wytworzone ze skał okrzuchowych scementowanych. Pod względem klasyfikacji bonitacyjnej przeważają gleby klasy IV.

Najlepszymi glebami są gleby deluwialne kompleksu zbożowego górskiego, klasy IVa i IVb, lokalnie IIIb, występujące dużymi płatami w rejonie obniżeń. Są one przydatne dla uprawy: owsa, żyta, ziemniaków i roślin pastewnych. W obrębie niższych partii górskich występują gleby kompleksu zbożowo-pastewnego górskiego, w przewadze IVb klasy gruntów ornych. Są to tereny o wystarczających warunkach glebowo-morfologicznych dla prowadzenia gospodarki rolnej. Wyższe partie górskie, nachylone stoki zajmują gleby słabsze, kompleksu przeważnie owsiano - pastewnego górskiego, głównie V-VI klasy gruntów ornych, predestynowane do wykorzystania głównie jako pastwiska. W dolinach rzecznych występują mady górskie, lokalnie - gleby glejowo - murszowe, wykorzystywane jako trwale użytki zielone – pastwiska.

Przeważają utwory średnio i silnie szkieletowe, o składzie mechanicznym części ziemistych odpowiadających glinie średniej, lekkiej lub ciężkiej. Charakteryzują się niewielką zasobnością w substancję organiczną i kwaśnym lub silnie kwaśnym odczynem. Większość gleb powiatu wałbrzyskiego ma odczyn mieszczący się w przedziale pH od 4,5 do 6,5, z czego aż 55% gleb ma odczyn bardzo kwaśny.

Użytkowanie powierzchni gruntów

W strukturze użytkowania gruntów w powiecie wałbrzyskim zaznacza się wysoki udział terenów użytkowanych rolniczo. Stanowią one 39% ogólnego obszaru powiatu (w województwie dolnośląskim – 47,7%, w Polsce – 51,6%).

Rysunek 6 Struktura użytkowania powierzchni w powiecie wałbrzyskim (tys. ha)

Źródło: Powszechny Spis Rolny 2010, GUS

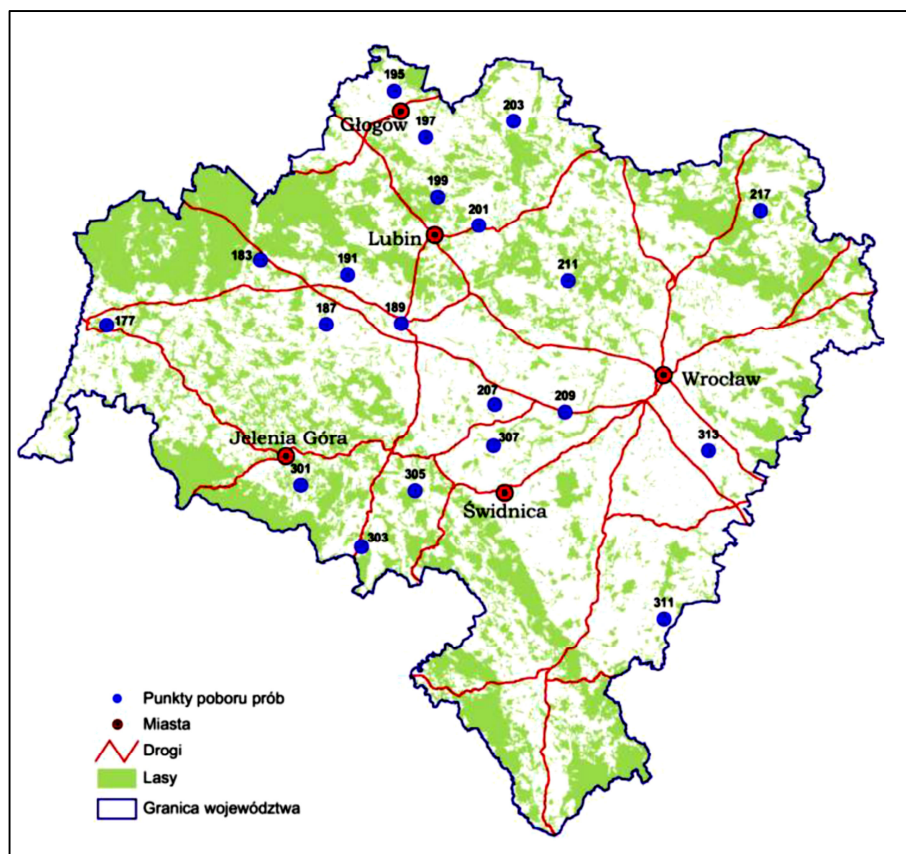
W strukturze użytków rolnych w powiecie znaczące miejsce zajmują grunty orne (39% ogólnej powierzchni tychże użytków), mniejsze sady (zaledwie 0,4%). W porównaniu ze stanem z 2002 roku obserwuje się zwiększenie powierzchni użytków rolnych o prawie 211 ha. Także w strukturze tych użytków nastąpiły zmiany polegające na wzroście powierzchni gruntów ornych, a z drugiej strony na zmniejszeniu obszaru zajmowanego przez łąki, pastwiska i sady. Naturalną szatę roślinną powiatu i jego gmin stanowią lasy i zadrzewienia o relatywnie większym, niż w województwie dolnośląskim, udziale w ogólnej powierzchni (41,4% wobec 30,3%). Należy jednak wskazać, iż powierzchnia użytków leśnych w badanym okresie zmniejszyła się o ponad 160 ha.

Kontrole terenów użytkowanych rolniczo

W ramach monitoringu jakości gleb realizowana jest ocena jakości gleb użytkowanych rolniczo, która przeprowadzana jest w cyklach 5-letnich przez IUNG Puławy oraz w ramach badań prowadzonych przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą z siedzibą we Wrocławiu. Zadanie to ma na celu śledzenie zmian różnych cech gleb użytkowanych rolniczo, szczególnie właściwości chemicznych, zachodzących pod wpływem rolniczej i pozarolniczej działalności człowieka w określonych przedziałach czasu,

Ocena wyników badań gleb dokonywana jest w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi (Dz.U. Nr 165, poz. 1359), a także w oparciu o wytyczne IUNG (PIOŚ, 1995).

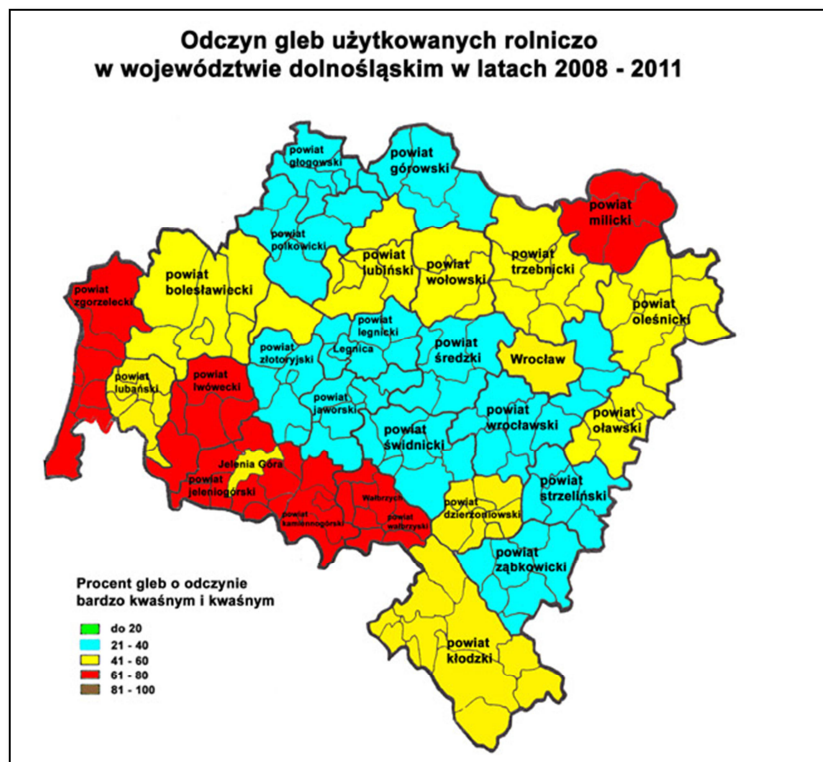
W latach 2010-2012 Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach przeprowadził na terenie Polski badania monitoringowe chemizmu gleb ornych. Badania zostały przeprowadzone m.in. w 20 punktach pomiarowych województwa dolnośląskiego. Na terenie powiatu wałbrzyskiego zlokalizowano punkt monitoringowy położony na terenie gminy Boguszów-Gorce.

Rysunek 7 Rozmieszczenie punktów pomiarowo – kontrolnych na terenie województwa dolnośląskiego

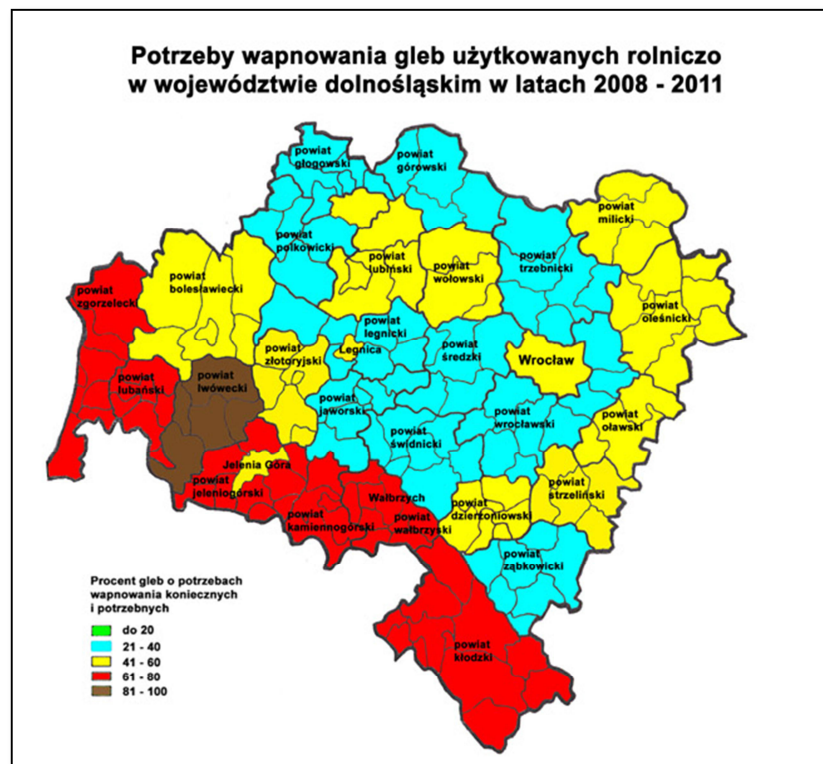
Źródło: Monitoring chemizmu gleb ornych w Polsce w latach 2010-2012 (raport końcowy), Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa, Państwowy Instytut Badawczy w Puławach

Przeprowadzone badania wykazały, iż gleby gminy Boguszów-Gorce charakteryzują się stosunkowo wysokim udziałem (61-80%) gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych wymagających wapnowania w stopniu koniecznym i potrzebnym oraz gleb o bardzo niskiej zawartości fosforu (41-60%). Udział gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości potasu wynosi 21-40%, natomiast magnezu (do20%).

Rysunek 8 Odczyn gleb użytkowanych rolniczo w województwie dolnośląskim w latach 2008-2011

Źródło: IUNiG

Rysunek 9 Potrzeby wapnowania gleb użytkowanych rolniczo w województwie dolnośląskim w latach 2008-2011

Źródło: IUNiG

Rysunek 10 Zawartość fosforu w glebach użytkowanych rolniczo w województwie dolnośląskim w latach 2008-2011

Źródło: IUNiG

Rysunek 11 Zawartość potasu w glebach użytkowanych rolniczo w województwie dolnośląskim w latach 2008-2011

Źródło: IUNiG

Rysunek 12 Zawartość magnezu w glebach użytkowanych rolniczo w województwie dolnośląskim w latach 2008-2011

Źródło: IUNiG

Institucje obsługujące rolnictwo

Wśród instytucji obsługujących rolnictwo o charakterze państwowym oraz organizacji pozarządowych należy wymienić:

- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa jest instytucją rządową; wspiera działania służące rozwojowi rolnictwa i obszarów wiejskich; agencja powstała w 1994 roku,
- Agencja Rynku Rolnego (ARR) - państwowa jednostka organizacyjna, podległa Prezesowi Rady Ministrów. Agencja Rynku Rolnego realizuje interwencyjną politykę rolną państwa w celu stabilizowania rynku produktów rolnych i żywnościowych oraz ochrony dochodów uzyskiwanych z rolnictwa, stosując w tym celu m. in.: interwencyjny zakup i sprzedaż produktów rolnych oraz ich przetworów na rynkach krajowym i zagranicznych, udzielanie dopłat do cen skupu produktów rolnych, do ich przechowywania i eksportu, wydawanie pozwoleń w sprawie przywozu towarów na polski obszar celny lub wywozu towarów z polskiego obszaru celnego, stosowanie mechanizmów kwotowania produkcji artykułów rolnych, subwencjonowania przetwórstwa i sprzedaży produktów po obniżonych cenach.
- Agencja Nieruchomości Rolnych staje się następcą prawnym Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, zatem Agencja Nieruchomości Rolnych kontynuuje pod nową nazwą dotychczasową działalność AWRSP, z uwzględnieniem regulacji zawartych w ustawie o kształtowaniu ustroju rolnego,
- Ośrodki Doradztwa Rolniczego. Zawierają informacje dotyczące produkcji roślinnej i zwierzęcej, jak również imprez targowych, ekonomiki oraz tematykę związaną z Unią Europejską. Ponadto wydawane przez WPODR - Wiadomości Rolnicze to zbiór tekstów tematycznych oraz lista ogłoszeń rolniczych,
- Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego - realizuje zadania z zakresu ubezpieczenia społecznego rolników; Prezes KRUS jest centralnym organem administracji rządowej,
- Główny Inspektorat Weterynarii,
- Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa - należy do niej nadzór nad zdrowiem roślin, obrotem i stosowaniem środków ochrony roślin oraz wytwarzaniem i oceną i obrotem materiałem siewnym,
- Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza we Wrocławiu,
- Dolnośląska Izba Rolnicza,

- Fundacja na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa (FDPA) jest organizacją pozarządową typu non-profit, która powstała w 1988 roku. Celem Fundacji jest wspieranie przekształceń polskiej wsi, budowa społeczeństwa obywatelskiego oraz restrukturyzacja polskiego rolnictwa i gospodarki żywnościowej.

4.3.1 Identyfikacja potrzeb

W celu ekonomicznej i ekologicznej racjonalizacji wykorzystania gleb należy dążyć do ograniczania wykorzystania gleb w sposób niezgodny z ich walorami przyrodniczymi, dostosowania formy zagospodarowania do naturalnego potencjału gleb, eliminacji produkcji rolniczej lub odpowiedniej zmiany upraw na glebach zanieczyszczonych.

Czynnikami które znacznie różnicują jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej w powiecie wałbrzyskim i sugerują zmianę (ekonomiczne i ekologiczne aspekty) wykorzystania obszarów obecnie rolniczych są warunki klimatyczne, agroklimat (wzniesienie użytków rolnych nad poziom morza) oraz warunki wodne. Ostatnim czynnikiem różnicującym jakość gleb jest wskaźnik bonitacji rzeźby terenu z powodu tego, że na terenie całego powiatu znajduje się na podobnym poziomie został on pominięty.

Kierunki działań dla obszarów powiatu wałbrzyskiego z glebami o najkorzystniejszym wskaźniku waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej powinny dążyć do minimalizowania obszarów o bardzo kwaśnym lub kwaśnym odczynie gleb. Prowadzone analizy w latach 2004 – 2007 oraz od 2005 do 2008 roku przez Okręgową Stację Chemiczno-Rolniczą we Wrocławiu zawarte w obowiązującym do 2013 roku Programie Ochrony Środowiska dla powiatu wałbrzyskiego wykazywały, że wśród gleb powiatu od 63 % do 66 % gleb było kwaśnych lub bardzo kwaśnych. Prowadzone i przytoczone w obecnie tworzonej aktualizacji Programu Ochrony Środowiska badania z lat 2010 oraz badania masowe z lat 2006 – 2009 potwierdziły bardzo kwaśny bądź kwaśny charakter gleb powiatu wałbrzyskiego. Wskazują one nawet, że 90 % przebadanych gleb na użytkach rolnych charakteryzuje się odczynem bardzo kwaśnym, kwaśnym bądź lekko kwaśnym. Stąd na terenie całego powiatu wałbrzyskiego wapnowanie powinno być potraktowane jako podstawowy i obligatoryjny zabieg ograniczający ujemne skutki antropopresji.

Działania poprawiające stan gleb powiatu:

- zachowanie lub poprawa możliwości produkcyjnego wykorzystania,
- utrzymanie jakości gleb i ziemi powyżej lub co najmniej na poziomie wymaganych standardów,
- doprowadzenie jakości gleby i ziemi co najmniej do wymaganych standardów, gdzie nie są one dotrzymane.

Z przyrodniczego punktu widzenia duże znaczenie ma zachowanie zróżnicowania biologicznego oraz obecne małoskalowe formy dominujące w krajobrazie, nie mniej jednak by gospodarstwa mogły konkurować z tymi większymi powinny być prowadzone z zachowaniem Dobrych Praktyk Rolniczych współpracując ze sobą.

Ważnym zadaniem w zakresie ochrony ziemi i gleb jest coroczna kontrola stosowanych nawozów i środków ochrony roślin dokonywana przez samych rolników. Realizacja tego zadania przyczyni się do ograniczenia zanieczyszczenia, a także niepotrzebnej degradacji środowiska glebowego na terenie powiatu.

Cennym działaniem, przyczyniającym się do zwiększenia świadomości ekologicznej i rolniczej, jest organizacja spotkań informacyjnych, konferencji, szkoleń i akcji informacyjnych połączonych z praktycznymi zajęciami dla zainteresowanych produkcją rolną i rolników, a także właścicieli gospodarstw predestynujących do ekologicznych i agroturystycznych. Działania takie są czasem współorganizowane przez powiat, natomiast przeprowadzane przez Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego oraz Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Zadaniem, które zarówno teraz jak i przyszłości może się przyczynić do poprawy stanu nie tylko gleb, ale i całego środowiska jest organizacja w szkołach dla dzieci i młodzieży kilku lekcji o tematyce ochrony środowiska i metodach dbania o jego zasoby i naturalny charakter. Zadanie to będzie realizowane przez gminy przy współpracy ze Starostwem Powiatowym.

4.3.2 Cele i zadania środowiskowe do roku 2017 i do roku 2021

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Ochrona powierzchni ziemi	Ochrona powierzchni ziemi	Ilość miejsc potencjalnych historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi (szt.)	Poprawa jakości gleb na terenie powiatu	Identyfikacja potencjalnych historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi oraz sporządzenia wykazu zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska	Powiat Wałbrzyski	brak wystarczających środków finansowych na realizację zadania
		Kwota wydana na realizację programu na terenie powiatu (zł) oraz liczba uczestników (gospodarstwa rolne)		Realizacja programu rolnośrodowiskowego	ARiMR, ARR, Województwo Dolnośląskie, rolnicy indywidualni	brak zainteresowania rolników udziałem w programie
		Powierzchnia zrekultywowanych gruntów (ha)		Rekultywacja gleb zdeastrowanych i zdegradowanych, przywracająca im funkcje przyrodnicze, rekreacyjne lub rolne	właściciele terenów, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	brak wystarczających środków finansowych na realizację zadania
		Liczba przeprowadzonych szkoleń, konkursów i innych działań promocyjnych		Upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych	ARiRW, DODR	brak zainteresowania rolników udziałem w programie
		Powierzchnia gruntów na których prowadzono zabiegi (ha)		Ochrona przed erozją wietrzną m.in. poprzez prowadzenie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych i wprowadzenie zalesień na glebach o najniższych klasach bonitacji	właściciele terenów	brak zainteresowania rolników udziałem w programie
		Liczba zmienionych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie ograniczenia redukcji wartościowych powierzchni gruntów rolnych		Ograniczenie redukcji wartościowych powierzchni gruntów rolnych przez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	długotrwały proces decyzyjny dotyczący zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego
		Liczba przeprowadzonych szkoleń, konkursów i innych działań promocyjnych		Promocja rolnictwa ekologicznego i agroturystyki poprzez działania edukacyjno – szkoleniowe, a także promocyjne powiatu wałbrzyskiego jak i samych Gmin	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	brak zainteresowania rolników udziałem w programie

4.3.3 Harmonogram zadań w zakresie ochrony powierzchni ziemi i gleb

lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania
				2015	2016	2017	2018	razem	
1	Ochrona powierzchni ziemi	Identyfikacja potencjalnych historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi oraz sporządzenia wykazu zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska	Powiat Wałbrzyski	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Powiatu
2		Realizacja programu rolnośrodowiskowego	ARiMR, ARR, Województwo Dolnośląskie, rolnicy indywidualni	100	100	100	100	400	budżet ARiMR, ARR, rolników indywidualnych
3		Rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych, przywracająca im funkcje przyrodnicze, rekreacyjne lub rolne	właściciele terenów, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Gmin, właścicieli terenów, WFOŚiGW, środki pochodzące z budżetu Państwa oraz UE
4		Upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych	ARiRW, DODR	100	100	100	100	400	budżet ARiRW, DODR
5		Ochrona przed erozją wietrzną m.in. poprzez prowadzenie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych i wprowadzenie zalesień na glebach o najniższych klasach bonitacji	właściciele terenów	-	-	-	-	w zależności od zainteresowania właścicieli gruntów porolnych	budżet właścicieli terenów
6		Ograniczenie redukcji wartościowych powierzchni gruntów rolnych przez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Gmin, WFOŚiGW, środki pochodzące z budżetu Państwa oraz UE

7		<i>Promocja rolnictwa ekologicznego i agroturystyki poprzez działania edukacyjno – szkoleniowe, a także promocyjne powiatu wałbrzyskiego jak i samych Gmin</i>	<i>Gminy Powiatu Wałbrzyskiego</i>	-	-	-	-	<i>według potrzeb</i>	<i>budżet Gmin, WFOŚiGW, środki pochodzące z budżetu Państwa oraz UE</i>
---	--	--	------------------------------------	---	---	---	---	-----------------------	--

4.4 Gospodarowanie zasobami geologicznymi

Złoża surowców przedstawiają naturalne skupienia kopalin, których wydobycie może przynieść korzyść gospodarczą. Są rozmieszczone nierównomiernie w przyrodzie, a ich występowanie i możliwość wykorzystania zależą w dużej mierze od budowy geologicznej. Ogólna klasyfikacja złóż według możliwości ich zastosowania przedstawia się następująco: surowce energetyczne, metaliczne, chemiczne oraz inne skalne.

Zasady poszukiwania, dokumentowania oraz korzystania z kopalin regulowane są przepisami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku Prawo geologiczne i górnicze (tekst jednolity Dz. U. 2015, poz. 196 z późn. zm.). W ustawie tej rozstrzygnięto sprawę własności złóż kopalin oraz uregulowano problem ochrony zasobów poprzez wymóg ujmowania ich w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz obowiązek kompleksowego i racjonalnego wykorzystania kopalin.

Dla prawidłowego gospodarowania zasobami przyrody (między innymi kopalinami) ustala się w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego szczególne warunki zagospodarowania terenów. Podjęcie działalności w zakresie wydobywania kopalin jest uzależnione od uzyskania koncesji oraz od odpowiednich zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Pod względem budowy geologicznej obszar powiatu wałbrzyskiego należy do dużej jednostki tektonicznej, zwanej śródsudecką. Jest ona obniżeniem pochodzenia tektonicznego zajmującym rozległy obszar pomiędzy Karkonoszami i Rudawami Janowickimi na zachodzie, Górami Sowimi na północnym wschodzie i Jestřebi horami na południowym zachodzie, w granicach Republiki Czeskiej. Ku wschodowi przechodzi w rów Nysy Kłodzkiej na Ziemi Kłodzkiej. Obniżenie to powstało podczas ruchów tektonicznych orogenezy hercyńskiej w karbonie i podlegało stałej tendencji obniżającej aż do późnej kredy, zatem przez około 250 milionów lat. W jego ewolucji geologicznej podczas karbonu i permu istotną rolę odegrały zjawiska wulkaniczne, których świadectwem jest liczne występowanie skał genetycznie związanych z wulkanizmem: law i utworów piroklasycznych. Położenie w obrębie północnego skrzydła niecki śródsudeckiej zdeterminowało budowę geologiczną obszaru miasta. Pomijając Pokrywowe utwory wieku czwartorzędowego występują tu wyłącznie skały osadowe i wulkaniczne wieku późnokarbońskiego i wczesnopermskiego.

Na terenie powiatu wałbrzyskiego udokumentowano szereg złóż surowców mineralnych. Są to głównie kopaliny pospolite: żwiry, piaski, pospółki, surowce ilaste. W 2013 roku zostały opracowane mapy rozmieszczenia wszystkich surowców na terenie całej Polski. Według danych zamieszczonych w tej bazie na terenie powiatu zalegają złoża przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 4 Ewidencja złóż w powiecie wałbrzyskim (stan na 31 XII 2014 r.)

Lp.	Nazwa złoża	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby		Wydobycie
			geologiczne bilansowe	przemysłowe	
I. Wykaz złóż barytu					
1	Boguszków	Z	-	-	-
2	Jedlinka	Z	37	-	-
II. Wykaz złóż kamieni łamanych i blocznych – tys. ton					
II.1. Skąły magmowe					
II.1.1. Andezyt(8), Keratofir (porfir 9), Melafir(10), Porfir(11), Tuf porfirowy(12)					
3	Boguszków (11)	Z	230		
4	Borówno (10)	T	18.662	6.053	
5	Chełmiec i Mniszek (11)	Z	842	-	-
6	Czarny Bór (10)	R	44.920	-	-
7	Gorce (11)	T	20.355	20.355	-
8	Grzędy (10)	E	82.746	49.388	1.496
9	Rybnica (10)	R	5.869	-	-
10	Rybnica I (10)	R	48.878		-
11	Rybnica Leśna (10)	E	158.728	158.728	1.809
12	Stary Lesieniec (10)	Z	158		
III. Wykaz złóż piasków i żwirów – tys. t * -złoża zawierające piasek ze żwirem ** -złoża zawierające żwir					
13	Jaczków **	R	244	-	-
14	Jugowice	T	147	147	-
15	Sędziszaw III*	Z	-	-	-
16	Sędziszaw	Z	-	-	-
17	Sędziszaw II	Z	158	-	-
IV. Wykaz złóż surowców ilastych ceramiki budowlanej - tys. m³					
18	Mieroszów	Z	-	-	-

Skróty literowe stanu zagospodarowania zasobów w wykazach złóż oznaczają:

B - dla kopalni stałych - kopalnia w budowie, a dla ropy i gazu - przygotowane do wydobywania lub eksploatacja próbna

E - złoża eksploatowane

G - podziemny magazyn gazu (PMG)

M - złoża skreślone z bilansu zasobów w roku sprawozdawczym

P - złoża o zasobach rozpoznanych wstępnie (w kat. C2 + D, a dla ropy i gazu – w kat. C)

R - złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo (w kat. A+B+C1, a dla ropy i gazu – w kat.

A+B)

Z - złoża, z którego wydobywanie zostało zaniechane

T - złoża zagospodarowane, eksploatowane okresowo

K - zmiana rodzaju kopaliny w złożu

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalni w Polsce wg Państwowego Instytutu Geologicznego - Państwowego Instytutu Badawczego (stan na 31 XII 2014 r.)

Ponadto na terenie powiatu nie ma zlokalizowanych złóż wód termalnych, natomiast występują wody lecznicze.

Tabela 5 Wykaz wód leczniczych w układzie regionalnym w tys. m³, m³/h (wg stanu na 31.12.2014 r.)

Lp.	Nazwa złoża lub odwiertu w obrębie złoża nieudostępnionego	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby geologiczne bilansowe		Pobór (m ³ /rok)
			dyspozycyjne w (m ³ /h) statyczne ** (tys. m ³)	eksploatacyjne (m ³ /h)	
Wykaz wód leczniczych w układzie regionalnym w tys. m ³ , m ³ /h					
1	prowincja C – sudecka region II – sudecki		38 250.55	437.67	1 187 531.11
2	złoże Jedlina-Zdrój*	Lz	-	5,66	12 167,00
3	Stare Bogaczowice źródła	Lz	-	0,62	b.d.
4	Szczawno-Zdrój (objęte koncesją)	Lz	-	0,54	4 224,96

Znaczenie literowe:

C - solanki

Lz - wody lecznicze zmineralizowane (mineralizacja >1 g/dm³)

Ls - wody lecznicze słabozmineralizowane (mineralizacja <1 g/dm³)

T- wody termalne

*- złoża objęte koncesją na eksploatację

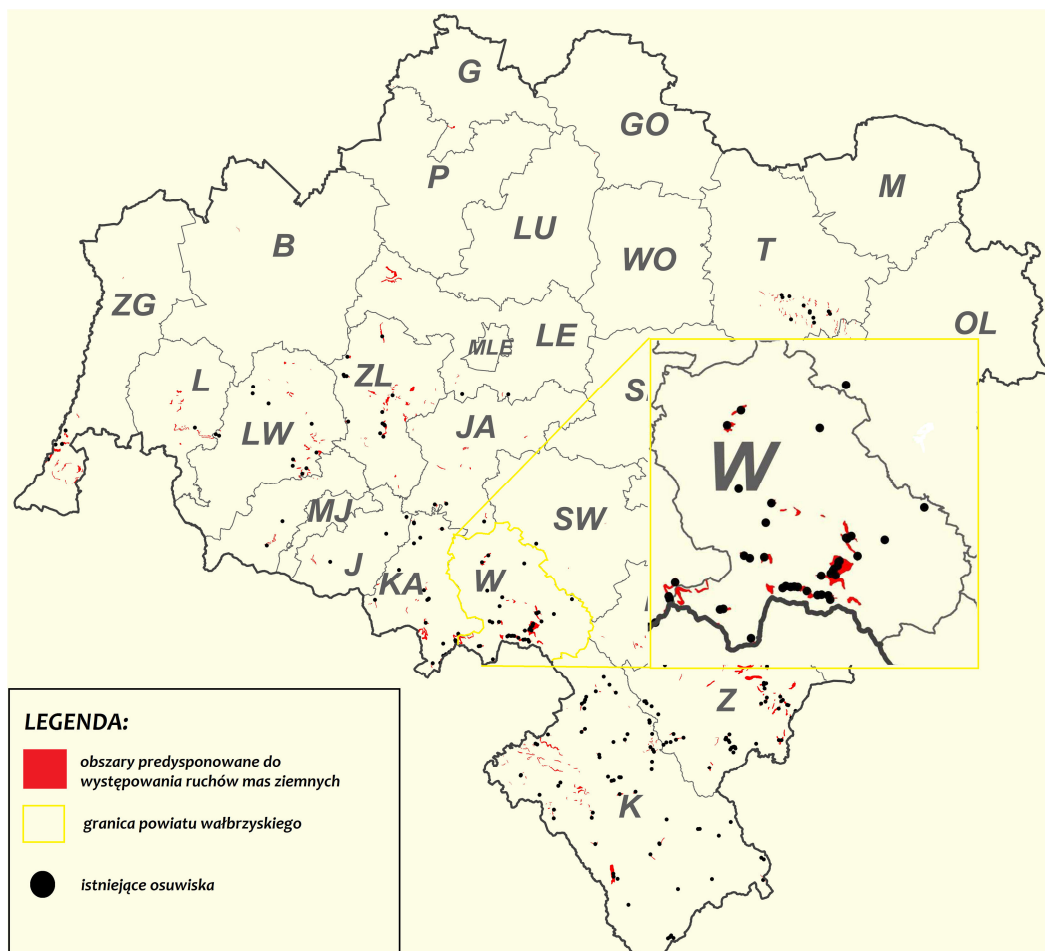
** - zasoby statyczne

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg Państwowego Instytutu Geologicznego - Państwowego Instytutu Badawczego (stan na 31 XII 2014 r.)

Osuwiska

Osuwiskiem nazywamy nagłe przemieszczenie mas ziemnych (warstwy zwietrzliny) i mas skalnych podłoża spowodowane siłami przyrody lub działalnością człowieka. Osuwiska występują na nachylonych powierzchniach (stokach i zboczach dolin) i związane są z zaburzeniem równowagi mas, wynikającymi z rozluźnienia struktury (zwietrzanie), podcięcia przez rzekę, przepojeniem przez wodę opadową lub roztopową (wzrost obciążenia lub upłynnienie gruntu) lub też sztucznym podkopaniem lub obciążeniem stoku. W regionach sejsmicznych mogą być wywołane trzęsieniami ziemi. Osuwisko jest więc formą powstałą w wyniku ruchów grawitacyjnych, powodujących szybkie przemieszczenie mas skalnych zgodnie z kierunkiem siły grawitacji, w wyniku których materiał na zboczach jest przemieszczany z wyższych partii do niższych. Prędkość przemieszczania jest pojęciem względnym od kilku minut do kilkunastu dni i dłużej (według: Kleczkowski, 1955; Klimaszewski, 1978; Książkiewicz, 1979).

Obszar Polski ze względu na osuwiska dzielimy na Polskę Karpacką (występuje tam 90% osuwisk) oraz Polskę Pozakarpacką, w skład której wchodzi obszar powiatu wałbrzyskiego.

Rysunek 13 Przeglądowa mapa osuwisk i obszarów predysponowanych do występowania ruchów masowych w województwie Dolnośląskim.

Źródło: strona internetowa Państwowego Instytutu Geologicznego.

Na terenie powiatu wałbrzyskiego (mapa powyżej) możemy zobaczyć obszar, którego ruchy masowe spowodowały powstanie osuwiska, jak również potencjalne miejsca powstania osuwisk, ich występowanie w znacznym stopniu związany jest z korytem rzek. Wg „inwentaryzacji osuwisk oraz zasad i kryteriów wyznaczania obszarów predysponowanych do występowania i rozwoju ruchów masowych w Polsce Pozakarpaciej” (Państwowy Instytut Geologiczny) na terenie powiatu wałbrzyskiego są trzy osuwiska (gmina Głuszyca): zbocze doliny rzecznej.

4.4.1 Identyfikacja potrzeb

W ustawie Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.), oraz ustawie o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie z dnia 13 kwietnia 2007 r. (Dz. U. z 2014, poz. 210 z późn. zm.) a także w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku Prawo geologiczne i górnicze (tekst jednolity Dz. U. z 2015, poz. 196 z późn. zm.), dokonano regulacji dotyczących ochrony zasobów środowiskowych pod względem szkód i odpowiedzialności za działania naprawcze, a także ochrony złóż kopalin, wód podziemnych i innych składników środowiska w związku z wykonywaniem prac geologicznych i wydobywaniem kopalin.

Zapewniono ochronę złóż kopalin, która polega na tym, że podejmujący eksploatację złóż kopaliny lub prowadzący tę eksploatację jest obowiązany przedsięwziąć środki niezbędne do ochrony zasobów złoża, jak również do ochrony powierzchni ziemi oraz wód powierzchniowych i podziemnych, sukcesywnie prowadzić rekultywację terenów poeksploatacyjnych oraz przywracać do właściwego stanu inne elementy przyrodnicze.

Ze względu na zasobność terenu powiatu wałbrzyskiego w złoża kruszywa naturalnego, wynikają z tego zagrożenia dla powierzchni ziemi związane ze zmianami ukształtowania terenu. Pojawienie się nowych form w krajobrazie związane jest z działalnością gospodarczą człowieka w zakresie składowania lub wybierania masy skalnej. Wynikiem są formy wklęsłe po wydobyciu kruszywa naturalnego.

Użytkownicy złóż powinni prowadzić eksploatację w sposób niezagrażający środowisku, w miarę możliwości powierzchnię ziemi narażoną na osiadania i deformacje nieciągłe na bieżąco rekultywować, a niecki obniżeniowe zalewane wodą odwadniać.

4.4.2 Cele i zadania środowiskowe do roku 2018 i do roku 2022

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Gospodarowanie zasobami geologicznymi	Ochrona zasobów złóż przez oszczędne i zrównoważone gospodarowanie	Liczba decyzji w ramach zatwierdzania projektów robót geologicznych oraz przyjmowania dokumentacji ustalających zasoby złóż kopalni pospolitych	Prowadzenie kontroli podmiotów, które uzyskały koncesję na wydobywanie kruszywa ze złóż o powierzchni do 2 ha i wielkości wydobycia nieprzekraczającej 20 tys. m ³ na rok	Ograniczenie nielegalnej eksploatacji kopalni	Powiat Wałbrzyski	brak wystarczających środków finansowych oraz prawnych na prowadzenie skutecznej kontroli
		Liczba wprowadzonych zmian w planach zagospodarowania przestrzennego		Kontrola realizacji koncesji na wydobywanie kopalni ze złóż		
				Wprowadzenie zapisów planów zagospodarowania przestrzennego gmin o niezagospodarowywaniu terenów nieeksploatowanych złóż	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	

4.4.3 Harmonogram zadań w zakresie gospodarowania zasobami geologicznymi

lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania
				2015	2016	2017	2018	razem	
1	Gospodarowanie zasobami geologicznymi	Ograniczenie nielegalnej eksploatacji kopalni	Starosta Powiatu Wałbrzyskiego, Dyrektor Okręgowego Urzędu Górniczego we Wrocławiu	-	-	-	-	Koszty administracyjne	budżet Powiatu, budżet Państwa
2		Kontrola realizacji koncesji na wydobywanie kopalni ze złóż		-	-	-	-	Koszty administracyjne	budżet Powiatu, budżet Państwa
3		Wprowadzenie zapisów planów zagospodarowania przestrzennego gmin o niezagospodarowywaniu terenów nieeksploatowanych złóż	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	20	20	20	20	80	budżet Gmin

5. ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII

5.1 Materiałochłonność, wodochłonność, energochłonność i odpadowość produkcji

Postępowanie mające za celu zmniejszenia wykorzystania surowców, wody i energii na jednostkę produktu są to działania przyczyniające się do zmniejszenia materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności.

Działania dążące w kierunku racjonalizowania użytkowania wód powinny objąć wszystkie dziedziny gospodarki korzystające z wód przede wszystkim poprzez:

- zastosowanie najlepszych dostępnych technik produkcji głównie w większych przedsiębiorstwach produkcyjnych funkcjonujących na obszarze powiatu wałbrzyskiego,
- zastosowanie dobrych praktyk rolniczych w gospodarstwach rolnych.

Celem takich działań jest zmniejszenie ilości zużywanej wody, a także ograniczenie ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do odbiorników.

Zmniejszenie wodochłonności w działaniach związanych z gospodarką wodno-ściekową realizowane jest przez:

- zmniejszenie strat wody,
- modernizację ujęć,
- modernizację sieci wodociągowej,
- edukację ekologiczną.

Racjonalizacja zużycia wody w gospodarstwach domowych powinna polegać przede wszystkim na ograniczeniu marnotrawstwa wody, stosowaniu wodooszczędnej aparatury czerpalnej i sprzętu gospodarstwa domowego, dalszego rozwoju pomiarowania zużycia wody, a także podejmowaniu działań w celu ograniczenia strat w systemach rozprowadzania wody.

Głównym kierunkiem działań nieinwestycyjnych w zakresie zmniejszenia wodochłonności produkcji jest prowadzenie szeroko pojętej edukacji ekologicznej dla wszystkich gałęzi produkcji, a także dla dzieci i młodzieży oraz dorosłej części mieszkańców powiatu wałbrzyskiego.

W zakresie działań inwestycyjnych powinno się promować:

- zamknięte obiegi wody w przemyśle,
- wodooszczędne technologie produkcji,
- przedsięwzięcia modernizacyjne w systemach zaopatrzenia w wodę ukierunkowane na zmniejszenie strat wody.

Materiałochłonność to wielkość nakładów materiałowych poniesionych na wytworzenie określonych dóbr użytkowych, wyznaczana przez ilość materiału zużytego na wytworzenie określonej wartości użytkowej. Zmniejszenie materiałochłonności i odpadowości pozwoli na uzyskanie większych korzyści gospodarczych poprzez zmniejszenie nakładów na produkcję, a także poprawę jakości życia mieszkańców poprzez ograniczenie wykorzystania zasobów naturalnych i ochronę środowiska.

Bardzo istotnym elementem jest zagospodarowywanie wycofanych z użytkowania substancji i materiałów niebezpiecznych oraz wdrażanie najlepszych dostępnych technik (BAT) zmniejszających materiałochłonność i odpadowość produkcji oraz poprawiających efektywność ekonomiczną procesów wytwórczych.

Energochłonność ujmuje się jako relację wielkości zużycia energii w procesie produkcyjnym w przemyśle czy gospodarce w odniesieniu do odpowiedniej wielkości produkcji, w której uczestniczy ta energia, czyli inaczej jako relację nakładów do efektów. O poziomie energochłonności decydują głównie:

- struktura gałęziowa przemysłu,
- stosowane technologie wytwarzania,
- ceny energii,
- jakość produkcji.

Działaniom w zakresie zmniejszenia energochłonności powinno towarzyszyć kontynuowanie przedsięwzięć zmieniających sposób zaspokajania istniejących potrzeb energetycznych. Zmianom powinna podlegać przede wszystkim struktura wykorzystania nośników energii w kierunku zwiększenia udziału energii elektrycznej w ogólnym zużyciu energii. Zwiększenie udziału produkcji energii z gazu w miejsce węgla, zwiększenie wykorzystane węgla o większej wartości energetycznej, a także wzrostu udziału w produkcji energii elektrycznej i ciepłej z energetycznych nośników odnawialnych (energia wody i wiatru, energia geotermalna, energia słoneczna, energia z biomasy) oraz pochodzących z odpadów. Dla zmniejszenia energochłonności niezbędna jest wymiana urządzeń o niskiej sprawności na nowe zużywające mniej energii elektrycznej.

W zakresie zaopatrzenia w wodę temu celowi służą modernizacje ujęć wody, stacji uzdatniania, pompowni i hydroforni, a także wymiana odcinków sieci wodociągowej znajdujących się w złym stanie technicznym, która będzie wpływać na zmniejszenie ilości strat wody.

Realizowane w ramach modernizacji obiektów termomodernizacje, polegające na ociepleniu dachów i ścian obiektów kubaturowych, modernizacji systemów ogrzewania, wymianie źródła ciepła, wymianie stolarki okiennej i drzwiowej również przyczyniają się do zmniejszenia energochłonności przez zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną.

5.2 Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych

Obecnie w zakresie polityki energetycznej obowiązują dokument „Polityka energetyczna Polski do 2030 r.” przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 10 listopada 2009 roku. Niniejszy dokument został opracowany zgodnie z art. 13 – 15 ustawy – *Prawo energetyczne* i przedstawia strategię państwa, mającą na celu odpowiedzenie na najważniejsze wyzwania stojące przed polską energetyką, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i w perspektywie do 2030 roku. Podstawowymi kierunkami polskiej polityki energetycznej są:

- poprawa efektywności energetycznej,
- wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii,
- dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej poprzez wprowadzenie energetyki jądrowej,
- rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw.

Promowanie odnawialnych źródeł energii traktowane jest jako jeden z elementów polityki rozwoju powiatu wałbrzyskiego, głównie z uwagi na potrzebę racjonalnego korzystania z zasobów przyrody oraz kształtowania środowiska naturalnego, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Racjonalne wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych jest jednym z istotnych komponentów zrównoważonego rozwoju, przynoszącym wymierne efekty ekologiczno-energetyczne. Malejące w skali globalnej zasoby surowców naturalnych stanowią coraz większe wyzwanie dla utrzymania trwałego rozwoju gospodarczego z jednoczesnym działaniem w celu poprawy jakości środowiska naturalnego.

Wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie paliwowo-energetycznym świata przyczynia się do poprawy efektywności wykorzystania i oszczędzania zasobów surowców energetycznych, poprawy stanu środowiska poprzez redukcję zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery i wód oraz redukcję ilości wytwarzanych odpadów. Wspieranie rozwoju tych źródeł staje się coraz poważniejszym wyzwaniem dla niemalże wszystkich państw świata. Niezbędne jest więc podejmowanie przedsięwzięć dążących do poszukiwania nowych źródeł energii, których wykorzystanie nie będzie skutkowało pogorszeniem się stanu środowiska.

Od 2010 roku działa uruchomiony przez NFOŚiGW system dopłat do kolektorów. Jest to program realizowany we współpracy z bankami w ramach, którego są udzielane dotacje na zakup i montaż kolektorów słonecznych w formie dopłat na dokonywanie częściowych (w wysokości do 45%) spłat kapitału kredytów bankowych.

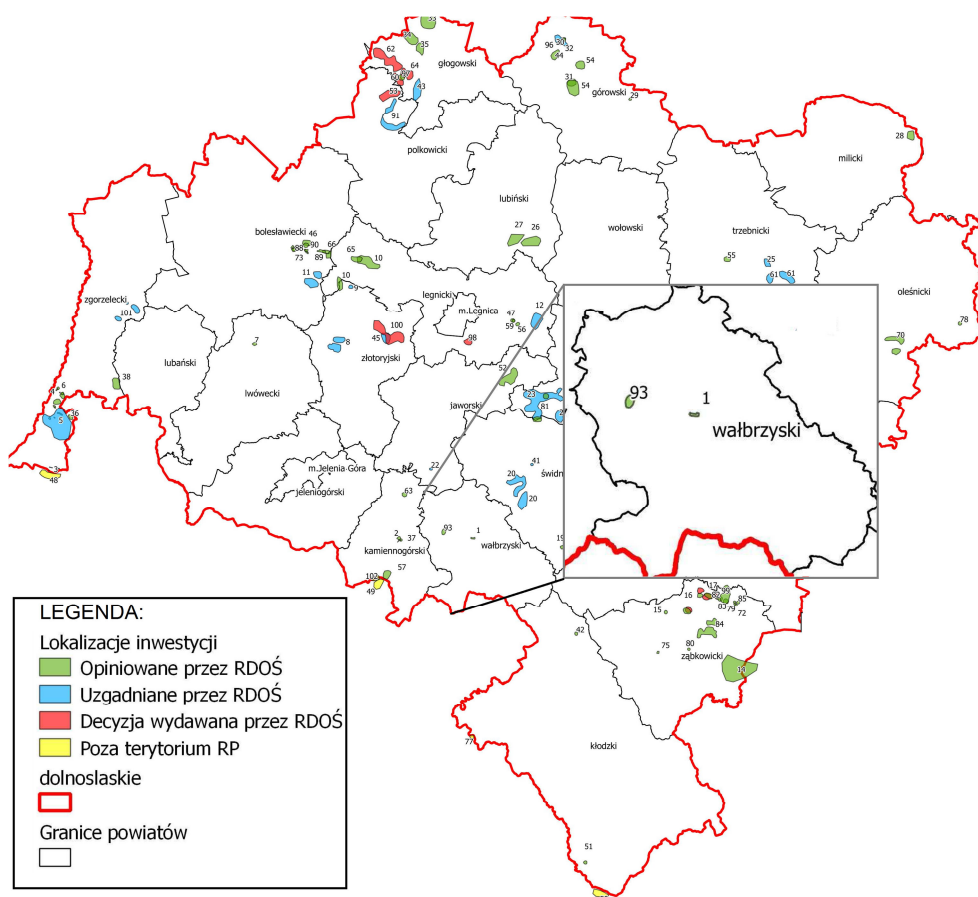
Program dopłat do kolektorów przeznaczony jest dla osób fizycznych oraz wspólnot mieszkaniowych. W ramach przewidzianego na ten cel budżetu, wynoszącego ok. 300 mln zł, NFOŚiGW planuje dotować instalację ok. 250 tys. m² kolektorów.

Troska o środowisko, ziemię i klimat wymaga świadomego i odpowiedzialnego korzystania z zasobów paliw pierwotnych i energii. Produkcja prądu z energii słonecznej, termomodernizacja budynków, efektywne korzystanie ze sprzętów elektrycznych, stosowanie efektywnego, energooszczędnego oświetlenia to nie tylko korzyść dla środowiska, ale także realne obniżenie wysokości rachunków - a więc korzyść dla odbiorców.

Analizując dotychczasowe wykorzystanie energii odnawialnej na obszarze powiatu można jednoznacznie stwierdzić, iż według indywidualnych możliwości przedsiębiorcy i mieszkańcy w miarę posiadanych i otrzymywanych środków finansowych korzystają z energii niekonwencjonalnej.

Sytuacja w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii powinna się poprawiać wraz z rozwojem technologicznym. Zwiększająca się sprawność urządzeń oraz wzrost możliwości produkcyjnych powodują sukcesywny spadek cen urządzeń, co korzystnie odbija się na cenach całych systemów polepszając wskaźniki finansowe.

Zwiększające się szanse na konkurencyjność odnawialnych źródeł energii w stosunku do energetyki opartej o surowce mineralne wynikają również z powziętych przez Polskę zobowiązań międzynarodowych. Konieczność zwiększania udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym kraju wymuszać będzie konieczność tworzenia programów wspomagających zarówno w skali lokalnej, jak i na szczeblu państwowym.

Rysunek 14 Wykaz planowanych inwestycji polegających na budowie elektrowni i farm wiatrowych na terenie powiatu wałbrzyskiego ziemskiego i grodzkiego (Miasto Wałbrzych)

Źródło: RDOŚ we Wrocławiu, 2014

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu zakończył w 2013 roku dwa postępowanie dotyczące budowy farm wiatrowych na terenie powiatu wałbrzyskiego tj.

- budowa zespołu elektrowni wiatrowych Jabłów wraz infrastrukturą towarzyszącą o łącznej mocy maksymalnej 6 MW (gmina Stare Bogaczowice),
- budowa farmy wiatrowej z 7 turbin o mocy do 24,5 MW na dz. 63/8 i 262/8 Stare Bogaczowice (gmina Stare Bogaczowice).

Dla wybranych gmin należących do Aglomeracji Wałbrzyskiej w dniu 25 czerwca 2014 r. zawarto umowę na opracowanie „Programu Gospodarki Niskoemisyjnej”. Opracowanie dotyczy 15 gmin wchodzących w skład AW, tj.: Gminy Wałbrzych, Gminy Głuszycza, Gminy Boguszów-Gorce, Gminy Czarny Bór, Gminy Jedlina-Zdrój, Gminy miejskiej Kamienna Góra, Gminy Kamienna Góra, Gminy Lubawka, Gminy Mieroszów, Gminy miejskiej Nowa Ruda, Gminy Nowa Ruda, Gminy Stare Bogaczowice, Gminy Szczawno-Zdrój, Gminy Świebodzice, Gminy Walim.

PGN jest strategią, która określi kierunki działań w/w gmin w takich obszarach jak: transport, budownictwo publiczne, gospodarka przestrzenna, zaopatrzenie w ciepło i energię, gospodarka odpadami. Strategia ta opracowana zostanie na lata 2014-2020, a jej celem jest określenie sposobów zmniejszania emisji zanieczyszczeń pyłowo-gazowych do atmosfery, pochodzących z różnych źródeł spalania paliw. Zaplanowanie właściwej polityki poprawy stanu środowiska naturalnego umożliwia osiągnięcie korzyści ekonomicznych, społecznych oraz środowiskowych. Działanie na rzecz lepszych warunków życia mieszkańców Aglomeracji Wałbrzyskiej, to główne przesłanie tworzonego opracowania.

Na opracowanie „Programu Gospodarki Niskoemisyjnej” dla AW, Gmina Wałbrzych pozyskała środki w ramach projektu nr 45/MOF/2/2013 pod tytułem „Rozwój Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Wałbrzyskiej poprzez opracowanie dokumentów strategicznych wspierających integrację 23 jst: Strategii ZIT, Programu Gospodarki Niskoemisyjnej i Zintegrowanego Programu Transportu Publicznego”.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej przyznanych w ramach „Konkursu dotacji na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania współpracy w ramach

miejskich obszarów funkcjonalnych”, ogłoszonego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, którego źródłem jest Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2007-2013.

Mając na uwadze priorytety i zadania nakreślone w dokumentach planistycznych wyższego szczebla w zakresie racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych zaproponowano cele krótkoterminowe i wynikające z nich działania zmierzające do osiągnięcia celu długoterminowego. Są to głównie:

- racjonalizacja użytkowania wody,
- wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych,
- ograniczenie wykorzystywania zasobów wód podziemnych do celów przemysłowych (poza przemysłem spożywczym i niektórymi specjalnymi działami produkcji rolnej),
- wspieranie działań mających na celu zagospodarowanie wód opadowych w gospodarstwach domowych;
- realizacja przez zakłady planów racjonalnego gospodarowania wodą (np. wprowadzających zamknięte obiegi wody),
- zmniejszenie strat energii w systemach przesyłowych poprzez uszczelnienie rurociągów oraz ich właściwą eksploatację,
- poprawa parametrów energetycznych budynków – termomodernizacja,
- zwiększenie udziału energii otrzymywanej z surowców odnawialnych w całkowitym zużyciu energii,
- wzrost świadomości mieszkańców w zakresie korzystania z zasobów naturalnych oraz odnawialnych źródeł energii,
- ograniczenie zużycia wody i zapobieganie przenikaniu zanieczyszczeń do gleb i wód.

Takie działania nie tylko przyczynią się do zmniejszenia presji na środowisko, ale również są bardzo racjonalnym podejściem w dziedzinie ekonomiki produkcji.

Zmniejszenie energochłonności wodochłonności i odpadowości produkcji zależy przede wszystkim od działań podejmowanych przez przemysł i energetykę zawodową, a także przez sferę komunalną. Dlatego wskazane jest uczestnictwo zarówno władz Powiatu Wałbrzyskiego jak i samorządów gminnych w doskonaleniu organizacji rynku energii, promowanie energooszczędnych urządzeń, rozszerzenie działań w zakresie inwestycji termomodernizacyjnych.

Harmonogram działań w tym zakresie znajduje się w rozdziałach gospodarka wodna oraz ochrona powietrza.

5.3 Kształtowanie zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią i skutkami suszy

Według Prawa wodnego (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz.469 z późn. zm.) powódź rozumie się przez to czasowe pokrycie przez wodę terenu, który w normalnych warunkach nie jest pokryty wodą, wywołane przez wezbranie wody w ciekach naturalnych, zbiornikach wodnych, kanałach oraz od strony morza, z wyłączeniem pokrycia przez wodę terenu wywołanego przez wezbranie wody w systemach kanalizacyjnych.

Główne zagrożenie powodziowe jest wywoływane dużą prędkością płynącej wody i jej energią, która powoduje niszczenia ciężkiej zabudowy koryt (opaski, mury, progi), a także budowli nad korytem rzek, takich jak kładki, przepusty, mosty i in. Przyczyną podtopień i powodzi są na ogół:

- bardzo intensywne opady burzowe (określane jako oberwanie chmury), obejmujące najczęściej niewielkie obszary o dużych nachyleniach zboczy, powodujące gwałtowne i krótkotrwałe (do kilku godzin) lokalne wezbrania wód,
- opady rozlewne tj. trwające kilka dni opady o wysokim natężeniu (od kilkudziesięciu do 100 mm w ciągu doby), obejmujące większą część zlewni.

Obszary zalewowe na terenie powiatu wałbrzyskiego znajdują się w dolinie potoku Szczawnik (gmina Szczawno-Zdrój), Bystrzyca (gmina Jedlina-Zdrój, Głuszyca, Walim), Strzegomka (gmina Stare Bogaczowice), potoku Lesk (gmina Boguszów-Gorce i obejmują część zabudowy Stary Lesieniec oraz gmina Czarny Bór). Tereny zalewowe obejmują głównie położone w dolinach rzecznych łąki i nieużytki, w mniejszym stopniu są to również, zgodnie z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, tereny dolesień lub tereny lasów, w tym najczęściej ich brzeżnych części lub niewielkich skupisk leśnych.

Za działania związane z ochroną przeciwpowodziową odpowiada, zgodnie z ustawą Prawo wodne, dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej (RZGW). RZGW są również odpowiedzialne za prowadzenie działań informacyjnych i koordynację w razie powodzi lub suszy na podległym terenie. Prezes KZGW zlecił opracowanie projektu planu ochrony przeciwpowodziowej w regionie wodnym.

Opracowane mapy terenów zalewowych pozwolą na wprowadzenie rygorów lokalizacyjnych oraz stworzy podstawy do opracowania programu ochrony przed powodzią terenów narażonych na podtapianie.

Zgodnie z Dyrektywą 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim państwa członkowskie zobligowały się do sporządzenia:

- wstępnej oceny ryzyka powodziowego do grudnia 2011 r.,
- map zagrożenia i map ryzyka powodziowego do grudnia 2013 r.,
- planów zarządzania ryzykiem powodziowym do grudnia 2015 r.

Wstępna ocena ryzyka powodziowego (WORP) jest pierwszym z czterech dokumentów planistycznych wymaganych Dyrektywą 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dyrektywa Powodziowa).

Celem wstępnej oceny ryzyka powodziowego jest wyznaczenie obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, czyli obszarów, na których istnieje znaczące ryzyko powodziowe lub na których wystąpienie dużego ryzyka jest prawdopodobne. Zgodnie z art. 88 c ust. 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 469) za przygotowanie wstępnej oceny ryzyka powodziowego odpowiedzialny jest Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Wstępna ocena ryzyka powodziowego została opracowana w ramach projektu „Informatyczny System Osłony Kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami” (ISOK) finansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Projekt realizowany jest przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy (IMGW) w konsorcjum z Krajowym Zarządem Gospodarki Wodnej (KZGW), Głównym Urzędem Geodezji i Kartografii (GUGiK), Rządowym Centrum Bezpieczeństwa (RCB) oraz Instytutem Łączności. Wstępna ocena ryzyka powodziowego została wykonana przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej - Centra Modelowania Powodziowego w Gdyni, w Krakowie, w Poznaniu, we Wrocławiu, w konsultacji z Krajowym Zarządem Gospodarki Wodnej.

W ramach WORP zostały zidentyfikowane znaczące powodzie historyczne, jak również powodzie, które mogą wystąpić w przyszłości (tzw. powodzie prawdopodobne), które stanowiły podstawę do wyznaczenia obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi. Dla obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi, wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego zostały wykonane w 2013 r. dokładne mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego.

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) jest końcowym, czwartym dokumentem planistycznym wymagany Dyrektywą 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dyrektywa Powodziowa).

Wody istotne dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa oraz urządzeń melioracji wodnych podstawowych zlokalizowanych na terenie powiatu wałbrzyskiego administrowane są przez Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu Oddział w Świdnicy.

W latach 2009 – 2013 DZMiUW we Wrocławiu wykonał roboty utrzymaniowe w rozmiarze 29,83 km na łączną kwotę 2 509 300 zł. Poniżej w tabeli przedstawiono szczegółowe dane dotyczące prac na terenie powiatu wałbrzyskiego.

Tabela 6 Wykaz zadań z zakresu konserwacji cieków wodnych administrowanych przez DZMiUW we Wrocławiu Oddział w Świdnicy, zrealizowanych w latach 2009 – 2014 na terenie powiatu wałbrzyskiego

Lp.	Nazwa obiektu	Lokalizacja obiektu (miejscowość, gmina)	Wykonany zakres robót (km)	Wartość robót (zł)	w tym środki	
					budżetu państwa	inne: rezerwa celowa
1	2	3	4	5	6	7
2009 rok						
1	Czyżynka	Struga, gm. Stare Bogaczowice	0,40	13 518,00 zł	13 518,00 zł	-
2	Potok F	Walim, gm. Walim	0,06	48 398,81 zł	48 398,81 zł	-
3	Potok E	Michałkowa, gm. Walim	0,52	38 095,96 zł	38 095,96 zł	-
4	Jabłonica	Jablów, gm. Stare Bogaczowice	1,50	93 221,71 zł	93 221,71 zł	-
5	Chwaliszówka	Stare Bogaczowice gm. Stare Bogaczowice	2,00	132 269,01 zł	132 269,01 zł	-
6	Czyżynka	Struga, gm. Stare Bogaczowice	2,10	114 120,87 zł	114 120,87 zł	-
7	Potok B	Szczawno Zdrój, gm. Szczawno Zdrój	0,05	8 813,62 zł	8 813,62 zł	-
8	Potok F	Walim, gm. Walim	0,03	38 483,90 zł	38 483,90 zł	-
9	Cieklina	Gostków,	1,60	69 976,37 zł	69 976,37 zł	-

Lp.	Nazwa obiektu	Lokalizacja obiektu (miejscowość, gmina)	Wykonany zakres robót (kn)	Wartość robót (zł)	w tym środki	
					budżetu państwa	inne: rezerwa celowa
1	2	3	4	5	6	7
		gm. Stare Bogaczowice				
Razem			8,26	556 898,25 zł	556 898,25 zł	x
2010 rok						
1	Sierpnica	Sierpnica, gm. Głuszycza	1,70	29 032,89 zł	29 032,89 zł	-
Razem			1,70	29 032,89 zł	29 032,89 zł	x
2011 rok						
1	Chwaliszówka	Stare Bogaczowice, gm. Stare Bogaczowice	0,30	146 758,67 zł	-	146 758,67 zł
2	Sierpnica	Sierpnica, gm. Głuszycza	0,13	120 055,38 zł	-	120 055,38 zł
3	Złotnica	Dziećmorowice, gm. Walim	0,04	55 279,32 zł	-	55 279,32 zł
4	Grzędzki	Grzędy, gm. Czarny Bór	0,40	203 229,64 zł	-	203 229,64 zł
5	Jabłonica	Jablów, gm. Stare Bogaczowice	3,40	119 754,57 zł	-	119 754,57 zł
Razem			9,27	735 001,83 zł	x	735 001,83 zł
2012 rok						
1	Sierpnica	Sierpnica, gm. Głuszycza	0,17	81 004,43 zł	-	81 004,43 zł
2	Czyżyńska	Struga, gm. Stare Bogaczowice	0,09	20 378,58 zł	-	20 378,58 zł
3	Czyżyńska	Struga, gm. Stare Bogaczowice	0,01	3 563,26 zł	-	3 563,26 zł
4	Potok E	Michałkowa, gm. Walim	0,10	100 950,38 zł	-	100 950,38 zł
5	Cieklina	Gostków, Jaczków, gm. Stare Bogaczowice, Czarny Bór	7,25	393 844,17 zł	-	393 844,17 zł
6	Jabłonica	Jablów, gm. Stare Bogaczowice	1,12	82 495,33 zł	-	82 495,33 zł
7	Grzędzki	Grzędy, gm. Czarny Bór	0,80	114 196,32 zł	114 196,32 zł	-
Razem			9,54	796 432,47 zł	114 196,32 zł	682 236,15 zł
2013 rok						
1	Chwaliszówka	Stare Bogaczowice, gm. Stare Bogaczowice	0,02	19 904,18 zł	19 328,55 zł	575,63 zł
2	Jabłonica	Jablów, gm. Stare Bogaczowice	0,59	80 585,84 zł	-	80 585,84 zł
3	Potok B	Szczawno Zdrój, gm. Szczawno Zdrój	0,09	3 584,53 zł	3 584,53 zł	-
4	Potok F	Walim, gm. Walim	0,16	251 809,34 zł	-	251 809,34 zł
5	Sikorka	Stare Bogaczowice, gm. Stare Bogaczowice	0,20	36 050,17 zł	-	36 050,17 zł
Razem			1,06	391 934,06 zł	22 913,08 zł	369 020,98 zł

Źródło: DZMiUW we Wrocławiu, Oddział w Świdnicy, 2014

5.3.1 Identyfikacja potrzeb

Do Starosty Wałbrzyskiego należą kompetencje dotyczące określania obowiązków związanych z utrzymaniem obiektów melioracji wodnych szczegółowych oraz nadzór nad działalnością spółek wodnych (art. 178 Prawa wodnego), które między innymi obejmują obowiązek wydawania decyzji określających szczegółowy zakres i termin wykonania prac dotyczących utrzymania obiektów (art. 77 ust. 2 Prawa wodnego), w przypadku gdy obowiązek ten nie jest realizowany przez właścicieli gruntów.

Stan urządzeń i obiektów melioracji wodnej szczegółowej na terenie powiatu wskazuje na fakt, iż władze samorządowe gmin i działające na terenie gmin spółki wodne nie podejmują skutecznych działań w celu prawidłowego ich utrzymania, a także nie angażują się dostatecznie w pozyskiwanie na ten cel środków finansowych.

Inwestycje w zakresie przeciwdziałania skutkom powodzi wykraczają znacznie poza możliwości Gmin, możliwe jest jednak zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego mieszkańców poprzez działania niezwiązane bezpośrednio z inwestowaniem w urządzenia przeciwpowodziowe. W zasadzie wszystkie przedsięwzięcia można podzielić na czynne i bierne. Bardzo często ich rodzaj wymuszony jest własnością. Do działań biernych należą:

- monitoring powodziowy dla całego powiatu oparty na koncepcji pozyskiwania skutecznej informacji o opadzie i odpływie w warunkach powodziowych, współpracujący z istniejącą i planowaną siecią IMGW,
- system ostrzeżeń gwarantujący mieszkańcom i użytkownikom terenów zalewowych możliwie szybkie powiadomienie o nadchodzącym zagrożeniu,
- wyposażenie drużyn ratowniczych w specjalistyczny sprzęt niezbędny do efektywnego prowadzenia akcji przeciwpowodziowej, w tym wyposażenie magazynów ochrony przeciwpowodziowej,
- opracowanie bazy informacyjnej dla utrzymywania i projektowania systemu ochrony przed powodzią na obszarze powiatu,
- opracowanie materiałów informacyjnych z podstawowymi danymi umożliwiającymi identyfikację przez każdego mieszkańca zagrożonego obszaru zagrożenia powodziowego w jego otoczeniu.

Do działań aktywnych należą:

- bieżące remonty budowli regulacji rzek i potoków,
- bieżące remonty, stała konserwacja i renowacja przepustów, rowów i innych urządzeń odprowadzających wodę lub zabezpieczających odpływ,
- wycinka drzew i krzewów w korytach cieków, co przeciwdziała podnoszeniu się poziomu zwierciadła wód odpływowych oraz niszczeniu mostów i brzegowych ubezpieczeń dróg,
- systematyczne oczyszczanie z rumowiska koryt powyżej zapór przeciwrumowiskowych i stopni wodnych, stabilizujących dno cieków.

Za działania związane z ochroną przeciwpowodziową odpowiada, zgodnie z ustawą Prawo wodne, dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej (RZGW). Z jego inicjatywy jest opracowanie projektu planu ochrony przeciwpowodziowej w regionie wodnym. RZGW są również odpowiedzialne za prowadzenie działań informacyjnych i koordynację w razie powodzi lub suszy na podległym terenie.

Ochronę przed powodzią prowadzi się zgodnie z planami ochrony przeciwpowodziowej na obszarze kraju, planami ochrony przeciwpowodziowej regionu wodnego, a w szczególności przez:

- zachowanie i tworzenie wszelkich systemów retencji wód, budowę i rozbudowę zbiorników retencyjnych, suchych zbiorników przeciwpowodziowych oraz polderów przeciwpowodziowych;
- racjonalne retencjonowanie wód oraz użytkowanie budowli przeciwpowodziowych, a także sterowanie przepływami wód;
- funkcjonowanie systemu ostrzegania przed niebezpiecznymi zjawiskami zachodzącymi w atmosferze oraz hydrosferze;
- kształtowanie zagospodarowania przestrzennego dolin rzecznych lub terenów zalewowych, budowanie oraz utrzymywanie wałów przeciwpowodziowych, a także kanałów ulgi.

Rozpatrzenie kompleksowe zagadnień związanych z przestrzenną zmiennością czynników środowiskowych obszaru powiatu, a głównie:

- rozkład opadów atmosferycznych, wielkości maksymalnych sum dobowych zdarzających się hipotetycznie w stuleciu,
- częstość i czas trwania susz,
- rozkład średnich niskich odpływów jednostkowych – średnich i minimalnych,
- lokalizacje obszarów bagiennych i leśnych,
- rozmieszczenie jezior, jak też: wielkość i rozkład miarodajnych niedoborów wodnych w okresie wegetacyjnym,
- wyniki obliczeń klimatycznego bilansu wodnego ($P - E$),

daje podstawę do ustalenia stref o określonej wielkości potrzeb małej retencji wodnej.

Zgodnie z obowiązującym Programem nawodnień rolniczych województwa dolnośląskiego podstawowym celem programowanych działań technicznych na obszarze istniejących obiektów melioracyjnych powiatu wałbrzyskiego jest powiększenie zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych. Uniezależni to na tym obszarze produkcję rolniczą od sezonowych wahań poziomów wód oraz od obserwowanego na przestrzeni

ostatnich lat obniżania się poziomu wód gruntowych. Magazynowanie wody wpłynie również korzystnie na powstrzymanie postępującej degradacji walorów przyrodniczych środowiska zlewni.

5.3.2 Cele i zadania środowiskowe do roku 2018 i 2022

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Kształtowanie zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią i skutkami suszy	Minimalizacja zagrożeń spowodowanych klęskami powodzi i suszy	1. pojemność obiektów małej retencji wodnej (dam ³), 2. efekty rzeczowe inwestycji w danym roku: obwałowania przeciwpowodziowe (km)	Ochrona mienia i mieszkańców przed zagrożeniem powodziowym	Realizacja Programu nawodnień rolniczych województwa dolnośląskiego	Województwo Dolnośląskie, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	brak finansowania ze środków zewnętrznych
				Wyznaczanie i uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ustaleń planów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz granic obszarów zalewowych, w tym obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, na których obowiązują zakazy wynikające z ustawy Prawo wodne	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego, RZGW we Wrocławiu	brak zgody właścicieli terenów zalewowych, przedłużający się proces decyzyjny
				Przygotowanie planu zarządzania ryzykiem powodziowym	RZGW we Wrocławiu, KZGW	przedłużający się proces tworzenia planów
				Poprawa stanu istniejącej infrastruktury przeciwpowodziowej	RZGW we Wrocławiu, DZMiUW we Wrocławiu, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego, Powiat Wałbrzyski	brak finansowania ze środków zewnętrznych
				Budowa i modernizacja infrastruktury pozwalającej na zwiększenie retencji wody w sposób techniczny i nietechniczny	RZGW we Wrocławiu, DZMiUW we Wrocławiu, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	brak finansowania ze środków zewnętrznych
				Doskonalenie systemu wczesnego ostrzegania przed zjawiskami hydrologicznymi oraz meteorologicznymi	Wojewoda Dolnośląski, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego, Powiat Wałbrzyski	brak finansowania ze środków zewnętrznych

5.3.3 Harmonogram zadań w zakresie ochrony przed powodzią i suszą

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania
			2015	2016	2017	2018	razem	
Kształtowanie zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią i skutkami suszy	Realizacja Programu nawodnień rolniczych województwa dolnośląskiego	Województwo Dolnośląskie, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	250	250	250	250	1000	budżet Województwa, budżet Gmin
	Wyznaczenie i uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ustaleń planów zarządzania ryzykiem powodziowym oraz granic obszarów zalewowych, w tym obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, na których obowiązują zakazy wynikające z ustawy Prawo wodne	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	koszty administracyjne	budżet Gmin
	Przygotowanie planu zarządzania ryzykiem powodziowym	RZGW we Wrocławiu, KZGW	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Państwa
	Poprawa stanu istniejącej infrastruktury przeciwpowodziowej	RZGW we Wrocławiu, DZMiUW we Wrocławiu, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	750	750	750	750	3000	budżet Państwa, budżet Województwa, budżet Gmin
	Budowa i modernizacja infrastruktury pozwalającej na zwiększenie retencji wody w sposób techniczny i nietechniczny	RZGW we Wrocławiu, DZMiUW we Wrocławiu, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	750	750	750	750	3000	budżet Państwa, budżet Województwa, budżet Gmin
	Doskonalenie systemu wczesnego ostrzegania przed zjawiskami hydrologicznymi oraz meteorologicznymi	Wojewoda Dolnośląski, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego, Powiat Wałbrzyski	20	20	20	20	80	budżet Państwa, budżet Województwa, budżet Powiatu, budżet Gmin

6. DALSZA POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO NA OBSZARZE POWIATU WAŁBRZYSKIEGO

6.1 Gospodarka wodno – ściekowa

Wody powierzchniowe

Na terenie powiatu wałbrzyskiego znajdują się następują zlewnie:

- Zlewnia Nysy Kłodzkiej:
 - rzeka Ścinawka - bierze początek na terenie Polski, w Górach Wałbrzyskich, w okolicy wsi Kamionki. Poniżej Golińska wpływa na terytorium Czech, które opuszcza powyżej Tłumaczowa. Odtąd, aż do ujścia do Nysy Kłodzkiej w km 124,0, jako jej lewobrzeżny dopływ, przepływa przez terytorium Polski. Sumaryczna długość odcinków rzeki znajdujących się na terenie Polski wynosi 40,9 km przy całkowitej długości Ścinawki 62,0 km. Zlewnia rzeki jest zróżnicowana. Początkowo Ścinawka zbiera wody z terenów górskich i podgórskich, zlokalizowanych w rejonie Gór Wałbrzyskich i Kamiennych. W tej części zlewni znajdują się m.in. miejscowości Sokołowsko i Mioszów.
- Zlewnia Bystrzycy:
 - rzeka Bystrzyca 101,5 km na terenie powiatu wałbrzyskiego płynie od km 79+500 do km 98+100,
 - rzeka Strzegomka - Strzegomka jest lewobrzeżnym dopływem Bystrzycy, do której uchodzi w km 15,3. Całkowita jej długość wynosi 77,1 km. Rzeka zasila zbiornik zaporowy w Dobromierzu. W początkowym odcinku rzeka i jej dopływy przepływają przez tereny rolnicze z miejscowościami: Nowe i Stare Bogaczowice, Chwaliszów i Struga. W dalszej części zlewni Strzegomki znajdują się m.in. miasta: Strzegom, Żarów i Kąty Wrocławskie.
- Zlewnia Bobru:
 - potok Lesk - rzeka o długości ok. 22,3 km wypływa na południowy wschód od Boguszowa-Gorce, na Wyżynie Unisławskiej w Górach Kamiennych. Płynie najpierw w kierunku północno-zachodnim, później przeważnie zachodnim, w obniżeniu stanowiącym granicę między Górami Kamiennymi a Wałbrzyskimi, wzdłuż odcinka linii kolejowej Wrocław-Wałbrzych-Jelenia Góra wykorzystującego to obniżenie; uchodzi do Bobru w Kotlinie Kamiennogórskiej, w Sędziszawiu w pobliżu Marciszowa; nad rzeką leży miasto Boguszów-Gorce oraz wsie: Czarny Bór, Witków, Jaczków, Sędziszaw.

Jakość wód powierzchniowych

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 15 listopada 2011 w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych, badania wód powierzchniowych prowadzone są w ramach 4 rodzajów monitoringu:

- diagnostycznego
- operacyjnego
- badawczego
- obszarów chronionych

Sposób oceny i klasyfikacji stanu wód powierzchniowych określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2011 r. w sprawie klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych.

Oprócz klasyfikacji stanu jednolitych części wód (jcw), czyli oddzielnych i znaczących elementów wód powierzchniowych takich jak rzeka, część rzeki, zbiornik zaporowy itp., klasyfikacji jakości wód dokonuje się też w poszczególnych punktach pomiarowo – kontrolnych (ppk). Na ocenę stanu wód składa się klasyfikacja ich stanu/potencjału ekologicznego oraz stanu chemicznego.

W 2014 roku na terenie powiatu wałbrzyskiego w ramach programu monitoringu wód płynących przeprowadzono badania rzek:

- Strzegomka od źródła do zb. Dobromierz,
- Strzegomka, zb. Dobromierz,
- Bystrzyca od źródła do Walimki,
- Złotnica,
- Pelcznica od źródła do Milikówki,
- Lesk od źródła do Grzędzkiego Potoku.

Badania prowadzono w programie monitoringu diagnostycznego oraz monitoringu operacyjnego, które umożliwiły dokonanie wstępnych ocen: stanu ekologicznego, stanu chemicznego, stanu fizykochemicznego, stanu hydromorficznego, oceny przydatności do bytowania ryb oraz oceny podatności na eutrofizację, oceny eutrofizacji ze źródeł komunalnych.

Tabela 7 Zestawienie klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego, stanu fizykochemicznego, stanu hydromorfologicznego, stanu biologicznego oraz stanu chemicznego rzek

Lp	Nazwa ocenianej jcw	Kod JCW	Nazwa punktu kontrolno-pomiarowego	Stan / POTENCJAŁ EKOLOGICZNY (wg arkusza STAN_ocena_jcw 2012)	Klasa elementów fizykochemicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów biologicznych	Klasa ze względu na chemizm
1	Strzegomka od źródła do zb. Dobromierz	PLRW60004134831	Strzegomka – poniżej ujścia Czyżynki	UMIARKOWANY	PPD	I	III	Nie badano
2	Strzegomka, zb. Dobromierz	PLRW600001348339	Zb. Dobromierz - stan. 1	SŁABY	PPD	I	III	DOBRY
3	Bystrzyca od źródła do Walimki	PLRW60004134189	Bystrzyca - powyżej oczyszczalni Jugowice	UMIARKOWANY	I	I	III	PSD
4	Złotnica	PLRW6000413429	Złotnica - ujście do Bystrzycy	UMIARKOWANY	PSD	I	III	Nie badano
5	Pelcznica od źródła do Milikówki	PLRW600041348689	Pelcznica – poniżej oczyszczalni Ciernie	SŁABY	PPD	I	IV	Nie badano
6	Lesk od źródła do Grzędzkiego Potoku	PLRW60004161649	Lesk – powyżej Boguszowa-Gorce	UMIARKOWANY	Poniżej stanu dobrego	I	II	Nie badano
7			Lesk – powyżej Grzędzkiego Potoku	UMIARKOWANY	Poniżej stanu dobrego	I	II	Nie badano

Źródło: Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych na terenie województwa dolnośląskiego za rok 2014, WIOŚ we Wrocławiu

Analiza wyników badań, jakości wód powierzchniowych w wybranych punktach monitoringowych wskazuje, iż wody powierzchniowe przepływające przez teren powiatu wałbrzyskiego posiadały w 2012 roku wody słabej jakości (stan jednolitej części wód powierzchniowych – słaby lub umiarkowany). Do elementów mających wpływ na złą jakość wód powierzchniowych należą:

- elementy fizykochemiczne (przekroczenia: BZT₅, azotu amonowego, fosforanów, fosforu ogólnego),
- elementy biologiczne (brak przekroczeń),
- elementy chemiczne (brak przekroczeń lub nie badano).

Ponadto jednolite części wód powierzchniowych na terenie powiatu poddano ocenie spełniania wymogów dla obszarów chronionych. Do kategorii nie spełniających wymogów oceny jednolitych części wód powierzchniowych należy:

- kategoria fizykochemiczna dla jcw przeznaczonych do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia,
- ocena przydatności jcw do bytowania ryb,
- ocena jcw przeznaczonych do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych.

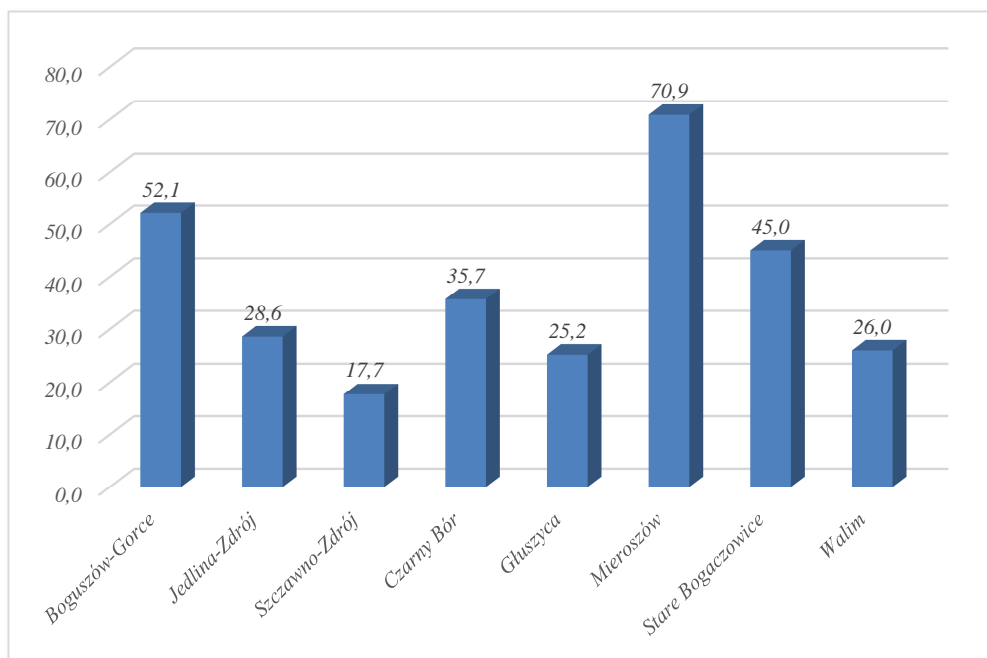
Zaopatrzenie w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi

Na terenie powiatu wałbrzyskiego głównym dostawcą wody pitnej jest Wałbrzyskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. o produkcji wody 25 982,3 m³/dobę. Wodociąg zaopatruje w wodę mieszkańców miast: Wałbrzych, Szczawno-Zdrój, Jedlina-Zdrój i większą część Boguszoza-Gorce oraz mieszkańców wsi: Struga, Lubomin, Jabłów, Stare i Nowe Bogaczowice, Gostków, Chwaliszów i Cieszów w gminie Stare Bogaczowice, Jaczków i Witków oraz część Czarnego Bóru i Grząd w gminie Czarny Bór, Rybnica Leśna – Kamionka i Unisław Śląski w gminie Mioszów oraz Dzieńmorowice i Olszyniec w gminie Walim – na terenie powiatu wałbrzyskiego około 31 797 osób.

Woda ta pochodzi z następujących ujęć: 2 powierzchniowych (jazowe na rzece Bóbr w Dębrzniku oraz staw infiltracyjny Ptaszków I) i 8 podziemnych znajdujących się w Marciszowie, Gorzeszowie (obszar powiatu kamiennogórskiego), Unisławiu Śląskim, Czarnym Borze, Starym Lesieńcu (Boguszoza-Gorce) oraz w Wałbrzychu przy ul. Piasta i Kamienieckiej. Woda z tych ujęć (z wyjątkiem ujęcia przy ul. Piasta w Wałbrzychu, które zaopatruje w wodę wyłącznie Wałbrzych) dociera do wymienionych wyżej miejscowości powiatu: w 7 wydzielonych strefach zaopatrzenia mieszkańcy korzystają z różnej pod względem pochodzenia (i tym samym pod względem składu) wody.

Ponadto na terenie powiatu eksploatowane są dwa ujęcia wody na terenie Gminy Czarny Bór na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia zamieszkałej w Czarnym Borze i Borównie. Natomiast Gmina Mioszów zapatruje mieszkańców w wodę z własnego wodociągu.

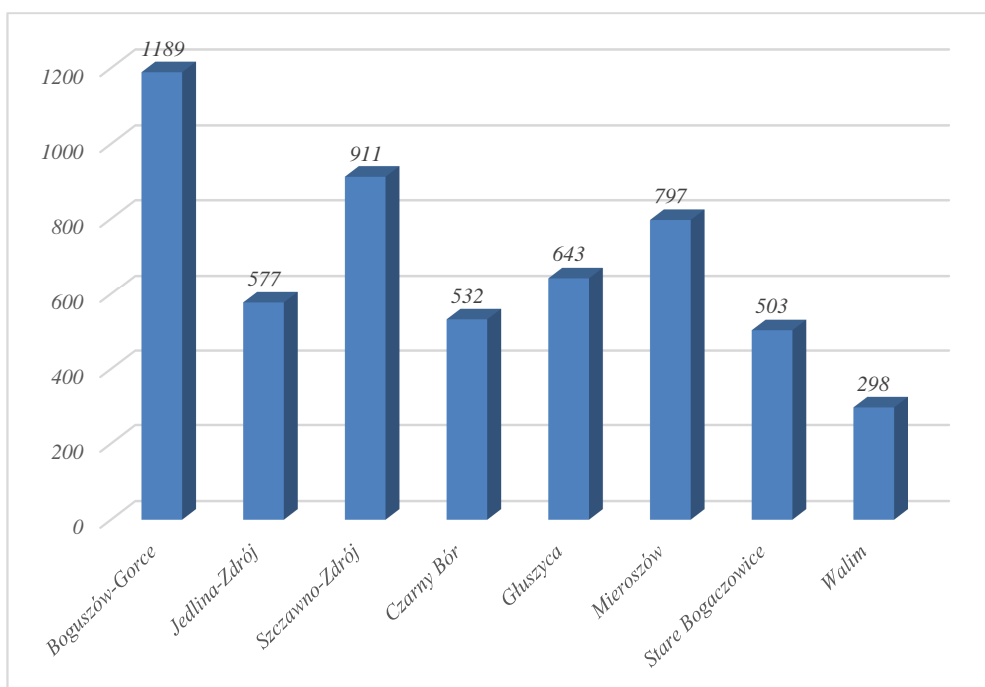
Z informacji uzyskanych od administratora sieci wodociągowej wynika, iż gminy na terenie powiatu wałbrzyskiego posiadają sieć wodociągową o długości około 300 km. Stopień zwodociągowania wynosi 91%. Liczba przyłączy wodociągowych w powiecie wynosi 5 500 szt.

Rysunek 15 Długość sieci wodociągowej na terenie powiatu wałbrzyskiego (km)

Źródło: dane z gmin powiatu wałbrzyskiego, 2014

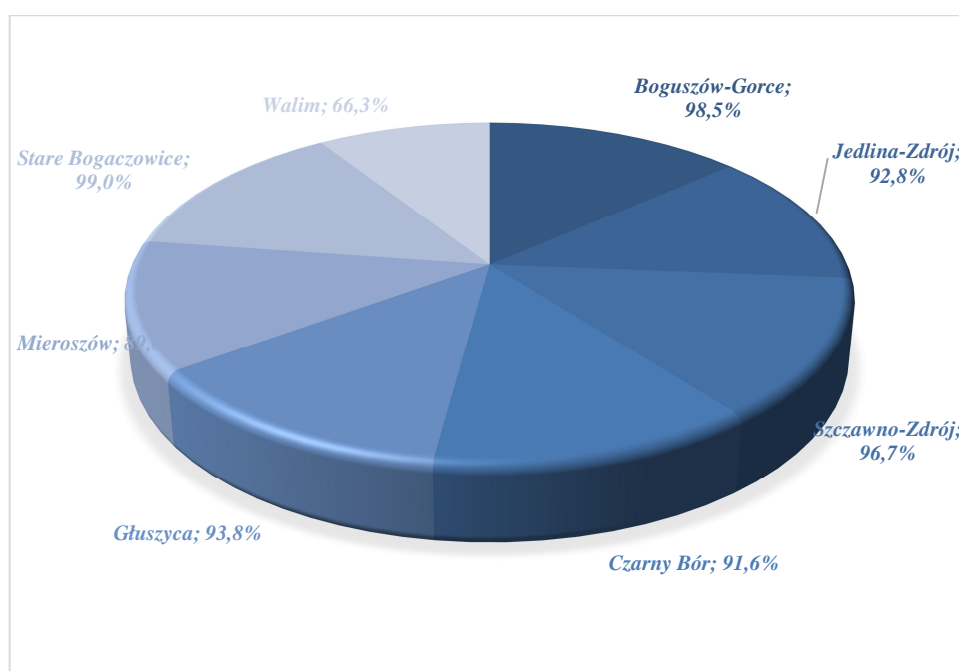
Powiat wałbrzyski charakteryzują się dobrym wskaźnikiem długości sieci wodociągowej, najdłuższą sieć posiada gmina Mioszów (70,9 km), Boguszoza-Gorce (52,1 km), Stare Bogaczowice (41,5 km).

Rysunek 16 Liczba przyłączy wodociągowych na terenie powiatu wałbrzyskiego (szt.)

Źródło: dane z gmin powiatu wałbrzyskiego, 2014

Najwięcej podłączonych do sieci odbiorców wody pitnej posiadają: gmina Boguszów-Gorce oraz Szczawno-Zdrój. Natomiast gmina Walim posiada 298 szt. odbiorców wodociągu.

Rysunek 17 Stopień zwodociągowania gmin powiatu wałbrzyskiego (%)

Źródło: dane z gmin powiatu wałbrzyskiego, 2014

Największym stopniem zwodociągowania powiatu charakteryzują się gmina Boguszów-Gorce (98,5%), gmina Szczawno-Zdrój (96,7%). Pomimo dużych nakładów pracy jakie samorzady wkładają w poprawę zaopatrzenia mieszkańców w wodę przeznaczoną do spożycia, to muszą jeszcze polepszyć stopień zwodociągowania: gmina Walim i Stare Bogaczowice.

Bardzo dobrze świadczy o infrastrukturze wodociągowej na terenie powiatu wałbrzyskiego analiza materiałów z jakich jest ona wykonana. Największy udział mają rury i przyłącza wykonane z polichlorku winylu (67%), pozostałe rury wykonane są z mieszanki azbestowo – cementowej (11%), poliwęglanów (10%), stali i żeliwa (12%).

Odprowadzanie ścieków

Stopień wyposażenia powiatu wałbrzyskiego w sieć kanalizacji sanitarnej jest niewystarczający - łączna długość wraz z przyłączami, wynosi 126 km. Siecią kanalizacyjną objętych jest ok. 23% mieszkańców powiatu. W poszczególnych gminach sytuacja wygląda następująco:

- gmina Boguszków-Gorce 14,4 km,
- gmina Jedlina-Zdrój 8,6 km,
- gmina Mieroszów 17,5 km,
- gmina Stare Bogaczowice 25,4 km,
- gmina Czarny Bór 13,5 km,
- gmina Walim 16,1 km,
- gmina Szczawno-Zdrój 16,4 km,
- gmina Głuszyca 14,1 km.

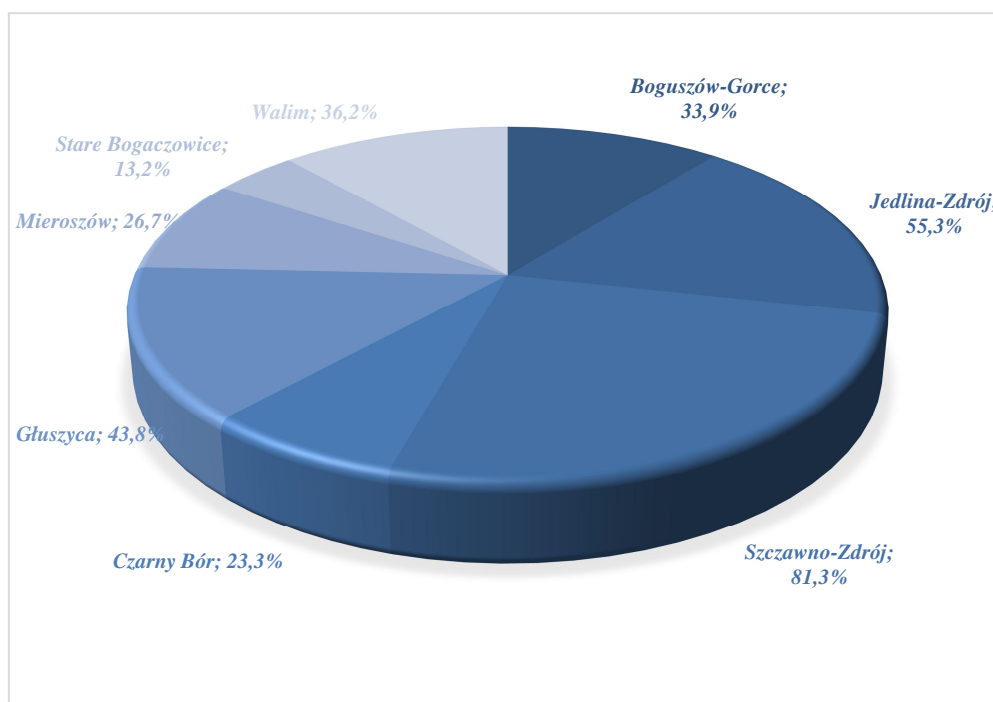
Kanały wykonane są z rur kamionkowych, betonowych i PVC. Stan techniczny sieci kanalizacyjnej jest dobry. Ścieki z terenów powiatu wałbrzyskiego odprowadzane są do kilku oczyszczalni ścieków, których charakterystykę przedstawiono poniżej.

Tabela 8 Zestawienie oczyszczalni ścieków w powiecie wałbrzyskim

Lp.	Nazwa oczyszczalni	Obsługiwany rejon	Przepustowość	Uwagi
			m ³ /d	
1	Oczyszczalnia ścieków w Czarnym Borze	Gmina Czarny Bór i Boguszków-Gorce	3000	mechaniczno – biologiczna
2	Oczyszczalnia ścieków w Jugowicach	gmina Głuszyca, Walim, Jedlina-Zdrój	16000	mechaniczno – biologiczna
3	Oczyszczalnia ścieków w Chwaliszowie	gmina Stare Bogaczowice	484	mechaniczno-biologiczna
4	Oczyszczalnia ścieków w Dzieńmorowicach	gmina Walim	974	biologiczna
5	Oczyszczalnia ścieków w Golińsku	gmina Mieroszów	950	mechaniczno – biologiczna
6	Oczyszczalnia ścieków w Sokołowsku	gmina Mieroszów	650	mechaniczno – biologiczna
7	Oczyszczalnia ścieków w Nowym Siodle	gmina Mieroszów	50	glebowo – korzeniowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Gmin

Łączna zaprojektowana przepustowość wszystkich oczyszczalni komunalnych to 22 108 m³/dobę. Zaprojektowana równoważna liczba mieszkańców (RLM) dla wszystkich oczyszczalni łącznie to 72 403.

Rysunek 18 Odsetek ludności powiatu wałbrzyskiego korzystający z kanalizacji sanitarnej (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z gmin, 2014

Różnice jakie pokazuje powyższy rysunek wynikają z rozproszonego układu gospodarstw korzystających z kanalizacji. Tam, gdzie budowa kanalizacji sieciowej jest nieopłacalna, zastępuje się inną infrastrukturą, która zagospodarowuje ścieki komunalne, tj. przydomowe oczyszczalnie, zbiorniki bezodpływowe. W 2014 r. na terenie powiatu wałbrzyskiego zinwentaryzowano 65 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków oraz 2 722 szt. zbiorników bezodpływowych.

W latach 2013-2014 Starosta Wałbrzyski wydał 56 pozwoleń wodnoprawnych na szczególne korzystanie z wód, na wykonanie urządzeń wodnych (28 w 2013 r., 27 w 2014 r.), które dotyczy między innymi:

- przekroczenia rzek i potoków przyłączem gazowym, siecią wodociągową,
- przebudowy mostów,
- odprowadzenie wód opadowych do rowu lub rzeki,
- odprowadzenie ścieków do kanalizacji miejskiej,
- odprowadzenie ścieków z przydomowej oczyszczalni ścieków do potoku,
- odbudowy studni,
- budowę i rozbudowę stawów.

6.1.1 Identyfikacja potrzeb

Podstawowym działaniem jest likwidacja lub ograniczenie oddziaływania źródeł zanieczyszczenia wód powierzchniowych – punktowych, obszarowych i liniowych. Głównym czynnikiem zagrażającym czystości wód jest nieuporządkowana gospodarka ściekowa, stąd też priorytetowym działaniem będą inwestycje z tego zakresu oraz racjonalizujące użytkowanie wody.

W celu poprawy jakości wód powierzchniowych, konieczna będzie likwidacja niekontrolowanych zrzutów ścieków bytowych do rzek płynących przez teren powiatu. W tym celu należy wykonać szczegółową inwentaryzację punktów zrzutu ścieków oraz systematycznie ją aktualizować. Następnym, niezwykle ważnym zadaniem jest inwentaryzacja stanu technicznego zbiorników bezodpływowych (szamb), które obecnie funkcjonują na terenach nieskanalizowanych. Bardzo często zbiorniki te są nieszczelne i są źródłem zanieczyszczenia wód. Powinna być prowadzona kontrola stanu technicznego szamb, a po przyłączeniu posesji do sieci kanalizacyjnej - możliwie szybka ich likwidacja. Należy również propagować budowę przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, na których obecnie nie przewiduje się budowy sieci kanalizacyjnej.

W zakładach przemysłowych należy promować wprowadzanie zamkniętych obiegów wody jako elementu pozwalającego na ograniczenie zrzutu zanieczyszczonych wód do środowiska, a także zmiany technologii, poprawę stanu zakładowych sieci wodociągowych, itp.

W rolnictwie głównie należy się skupić na stosowaniu najlepszych dostępnych praktyk rolniczych, co powinno również doprowadzić do zmniejszenia zapotrzebowania na wodę i jednocześnie ograniczenia ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do odbiorników.

Osobnym zagadnieniem jest budowa w gospodarstwach rolnych instalacji do bezpiecznego przechowywania nawozów naturalnych, tj. zbiorników na gnojowicę i gnojówkę oraz płyt obornikowych. Powyższą kwestię reguluje *ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu* (tekst jednolity Dz. U. z 2007 r., Nr 147, poz. 1033 z późn. zm.).

W zakresie ochrony wód podziemnych jednym ze sposobów ochrony biernej będzie przestrzeganie zasad ustalonych dla stref i obszarów ochronnych ujęć wód podziemnych, na których obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia w zakresie korzystania z wody i użytkowania gruntów. Strefa ochrony bezpośredniej (grupa bezwzględnie obowiązujących nakazów) ma na celu eliminację zagrożenia powstającego w związku z ujęciem wody. Ustalenia związane z ochroną wód podziemnych przed zanieczyszczeniem zawarte powinny zostać w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Zadania w gospodarce ściekowej wynikają ze zobowiązań międzynarodowych Polski (stanowisko negocjacyjne w negocjacjach z UE w sprawie wdrażania Dyrektywy 91/271/EWG) i zapisów Prawa Wodnego oraz aktualnego stanu gospodarki ściekowej. Działania inwestycyjne wyznacza także *Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych*. Do końca 2010 r. powinny zostać osiągnięte następujące cele:

- wyposażenia aglomeracji powyżej 100 000 RLM w oczyszczalnię ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów do wartości nieprzekraczalnych 10 mg N/dm³ i 1 mg P/dm³ oraz niezbędna modernizacja i rozbudowa istniejącej w tych aglomeracjach sieci kanalizacyjnej,
- wyposażenia aglomeracji o wielkości 15 000 - 100 000 RLM w biologiczne oczyszczalnię ścieków z podwyższonym usuwaniem miogenów,
- wyposażenia aglomeracji o wielkości 2 000 – 15 000 RLM w biologiczne oczyszczalnię ścieków z podwyższonym usuwaniem miogenów,,
- wyposażenia zakładów sektora rolno-spożywczego w oczyszczalnię ścieków zapewniające osiągnięcie wprowadzonych standardów emisji zanieczyszczeń.

Ponadto dla potrzeb wypełnienia pozostałych wymagań dyrektywy 91/271/EWG opracowano: Program wyposażenia zakładów przemysłu rolno-spożywczego o wielkości 4000 RLM, odprowadzających ścieki bezpośrednio do wód, w urzędzenia zapewniające wymagane przez polskie prawo standardy ochrony wód oraz Program wyposażenia w oczyszczalnię ścieków aglomeracji < 2 000 RLM, posiadających w dniu przystąpienia Polski systemu kanalizacji sanitarnej.

W dniu 1 lutego 2011 r. została zatwierdzona przez Radę Ministrów Trzecia Aktualizacja KPOŚK (AKPOŚK 2010). Celem trzeciej Aktualizacji Programu było ustalenie realnych terminów zakończenia inwestycji w aglomeracjach, które ze względu na opóźnienia inwestycyjne nie zrealizują zaplanowanych zadań do końca 2010 r. Dlatego też, AKPOŚK 2010 swoim zakresem objęło wyłącznie zmiany dotyczące terminów realizacji inwestycji. Wartości inne niż terminy osiągnięcia efektów ekologicznych pozostały zgodne z dokumentem AKPOŚK 2009.

Aby zrealizować zapisane cele w KPOŚK niezbędne są działania w zakresie:

- rozbudowy i modernizacji istniejących oczyszczalni ścieków,
- budowy nowych oczyszczalni ścieków,
- modernizacji istniejących i budowy nowych odcinków kanalizacji,
- modernizacji istniejących i budowy nowych ujęć i stacji uzdatniania wody,
- modernizacji istniejących i budowy nowych odcinków sieci wodociągowej (kolektorów głównych i sieci rozdzielczych).

Ponadto należy wspierać działania z zakresu uporządkowania i modernizacji gospodarki ściekowej w zakładach przemysłowych – działania te realizowane będą poprzez budowę urządzeń podczyszczających ścieki przed ich zrzutem do kanalizacji miejskiej, wprowadzanie zamkniętych obiegów wody, technologiczne wykorzystanie ścieków oraz wspieranie i egzekwowanie programów racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej. Zadanie te będą finansowane przez podmioty gospodarcze.

Na terenach zurbanizowanych należy dążyć do uporządkowania gospodarki wodami opadowymi, w szczególności wspierać działania zmierzające do likwidacji dopływów powierzchniowych zanieczyszczeń do wód z dróg (szczególnie w okresie zimy i jesieni, gdy używa się środków chemicznych do likwidacji śliskości pośniegowej).

Ograniczenie ilości zanieczyszczeń niesionych w spływach opadowych powinno następować w sposób możliwie naturalny, najlepiej przez wpuszczenie wód opadowych do kanalizacji ogólnospławnej, a tam gdzie jest to możliwe do kanalizacji deszczowej zakończonej separatorem lub do sztucznych zbiorników budowanych np.

przy drogach ekspresowych i autostradach. Ograniczenie zanieczyszczeń powinno się odbywać również poprzez utrzymanie czystości w zlewni, sprzątanie jej ale też nakładanie powszechnych kar za zanieczyszczenia np. jezdni. Bardzo istotne jest, aby wzdłuż ulic sadzona była zieleń, która nie dopuści do wymywania gruntu z niezagospodarowanych terenów. Separatory substancji ropopochodnych są niezbędne na stacjach benzynowych, myjniach, przy warsztatach samochodowych i wszędzie tam gdzie mogą wystąpić spływy deszczu z olejami napędowymi i benzyną.

Rozbudowa istniejącego systemu odprowadzenia wód opadowych powinna uwzględnić następujące zalecenia:

- wykorzystanie istniejących rowów melioracyjnych i ich pojemności retencyjnej,
- systematyczne czyszczenie rowów melioracyjnych (np. usuwanie odpadów w postaci tzw. „dzikich składowisk”, koszenie roślinności zarastającej rowy),
- naprawa istniejącego systemu kanalizacji deszczowej, ogólnospławnej i sanitarnej.

Racjonalizacja użytkowania wody będzie realizowana zgodnie z hierarchią ważności wykorzystania wód przez różnych użytkowników gospodarczych. W pierwszej kolejności realizowane są potrzeby gospodarki komunalnej (woda pitna), a następnie przemysłu spożywczego wymagającego wody wysokiej jakości, rolnictwa (w celu nawadniania użytków rolnych i pojenia zwierząt) oraz przemysłu. Użytkownicy wody będą informowani o możliwościach relatywnego zmniejszania jej zużycia, np. poprzez wprowadzanie zamkniętych obiegów, zmiany technologii, poprawę stanu sieci wodociągowych (także zakładowych), zakup urządzeń wodooszczędnych.

W celu ograniczenia strat wody należy systematycznie dokonywać przeglądu i konserwacji sieci wodociągowej, prowadząc niezbędne remonty i modernizacje poszczególnych odcinków.

6.1.2 Cele i zadania środowiskowe do roku 2018 i do roku 2022

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Gospodarka wodno-ściekowa	Ochrona zasobów i poprawa stanu wód podziemnych oraz powierzchniowych	1. zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności ogółem (hm ³), 2. udział przemysłu w zużyciu wody ogółem (%), 3. odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (%), 4. wielkość oczyszczalni komunalnych w RLM (osoba), 5. długość sieci kanalizacyjnej (ogólnospławnej i na ścieki gospodarcze) (km), 6. długość sieci wodociągowej rozdzielczej (km), 7. nieoczyszczone ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód lub do ziemi razem (hm ³), 8. liczba miast obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków	Zmniejszenie zanieczyszczeń wód podziemnych i powierzchniowych Wyeliminowanie skażenia wód powierzchniowych i podziemnych ściekami komunalnymi Poprawa zaopatrzenie mieszkańców w wodę przeznaczoną do spożycia	Sukcesywna modernizacja i budowa systemów kanalizacji deszczowej wraz z urządzeniami podczyszczającymi	GDDKiA, Powiatowy Zarząd Dróg, Dolnośląska Służba Dróg i Kolei, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego, właściciele nieruchomości	większość zadań planowana jest w przypadku otrzymania środków finansowych z zewnątrz tzn. środki WFOŚiGW, RPO, PIS, PROW
				Optymalizacja zużycia wody poprzez zapobieganie stratom wody na przesyle oraz wprowadzanie zamkniętych obiegów wody w przemyśle i oszczędne korzystanie z wody przez indywidualnych użytkowników	mieszkańcy, podmioty gospodarcze	
				Monitoring wód podziemnych i powierzchniowych zgodnie z Programem Państwowego Monitoringu Środowiska województwa dolnośląskiego	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Państwowy Instytut Geologiczny	
				Wparcie finansowe dla gospodarstw realizujących przydomowe oczyszczalnie ścieków	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	
				Budowa, rozbudowa i modernizacja komunalnych oczyszczalni ścieków oraz systemów kanalizacyjnych zgodnie z planem przyjętym w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK), w tym szczególnie na obszarach wiejskich	WZWiK w Wałbrzychu	
				Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej	WZWiK w Wałbrzychu, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	
				Edukacja mieszkańców gmin w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi na poziomie gospodarstwa domowego (propagowanie postaw i zachowań motywujących ludność do oszczędzania wody)	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	
				Rozpoznanie problemu starych studni gospodarskich – ewidencja i zabezpieczenie przed zanieczyszczeniem	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	

			<i>Organizacja cyklu spotkań z rolnikami w zakresie propagowania tzw. dobrych praktyk rolniczych w celu zmniejszenia zanieczyszczeń obszarowych przez związki biogenne</i>	<i>Gminy Powiatu Wałbrzyskiego</i>	
--	--	--	--	------------------------------------	--

6.1.3 Harmonogram zadań w zakresie gospodarki wodno – ściekowej

Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania
			2015	2016	2017	2018	razem	
Gospodarka wodno-ściekowa	Optimalizacja zużycia wody poprzez zapobieganie stratom wody na przesyle oraz wprowadzanie zamkniętych obiegów wody w przemyśle i oszczędne korzystanie z wody przez indywidualnych użytkowników	mieszkańcy, podmioty gospodarcze	-	-	-	-	według potrzeb	środki WFOŚiGW, RPO, PtiŚ, PROW
	Monitoring wód podziemnych i powierzchniowych zgodnie z Programem Państwowego Monitoringu Środowiska województwa dolnośląskiego	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Państwowy Instytut Geologiczny	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Państwa
	Wparcie finansowe dla gospodarstw realizujących przydomowe oczyszczalnie ścieków	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	250	250	250	250	1000	budżet Gmin, mieszkańców, środki WFOŚiGW, RPO, PtiŚ, PROW
	Budowa, rozbudowa i modernizacja komunalnych oczyszczalni ścieków oraz systemów kanalizacyjnych zgodnie z planem przyjętym w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK), w tym szczególnie na obszarach wiejskich	WZWiK w Wałbrzychu	250	250	250	250	1000	budżet Gmin, WZWiK, środki WFOŚiGW, RPO, PtiŚ, PROW
	Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej	WZWiK w Wałbrzychu, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	250	250	250	250	1 000	budżet Gmin, WZWiK, środki WFOŚiGW, RPO, PtiŚ, PROW

<p><i>Edukacja mieszkańców gmin w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi na poziomie gospodarstwa domowego (propagowanie postaw i zachowań motywujących ludność do oszczędzania wody)</i></p>	<p><i>Gminy Powiatu Wałbrzyskiego</i></p>	<p>250</p>	<p>250</p>	<p>250</p>	<p>250</p>	<p>1 000</p>	<p><i>budżet Gmin, WZWiK, środki WFOŚiGW, RPO, PtiŚ, PROW</i></p>
<p><i>Rozpoznanie problemu starych studni gospodarskich – ewidencja i zabezpieczenie przed zanieczyszczeniem</i></p>	<p><i>Gminy Powiatu Wałbrzyskiego</i></p>	<p>5</p>	<p>5</p>	<p>5</p>	<p>5</p>	<p>20</p>	<p><i>budżet Gmin, WZWiK, środki WFOŚiGW, RPO, PtiŚ, PROW</i></p>
<p><i>Organizacja cyklu spotkań z rolnikami w zakresie propagowania tzw. dobrych praktyk rolniczych w celu zmniejszenia zanieczyszczeń obszarowych przez związki biogenne</i></p>	<p><i>Gminy Powiatu Wałbrzyskiego</i></p>	<p>5</p>	<p>5</p>	<p>5</p>	<p>5</p>	<p>20</p>	<p><i>budżet Gmin, WZWiK, środki WFOŚiGW, RPO, PtiŚ, PROW</i></p>

6.2 Zanieczyszczenie powietrza

6.2.1 Ocena jakości powietrza na terenie powiatu wałbrzyskiego

Ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości, w szczególności przez:

- utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych dla nich poziomów lub co najmniej na tych poziomach;
- zmniejszanie poziomów substancji w powietrzu co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane;
- zmniejszanie i utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej poziomów docelowych albo poziomów celów długoterminowych lub co najmniej na tych poziomach.

Na stan powietrza mają wpływ następujące czynniki:

- emisja zorganizowana pochodząca ze źródeł punktowych i powierzchniowych oraz niska emisja,
- emisja ze środków transportu i komunikacji,
- emisja niezorganizowana.

Zazwyczaj głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza jest emisja substancji toksycznych pochodzących z procesów spalania paliw stałych, ciekłych i gazowych w celach energetycznych i technologicznych. W kolejnych podrozdziałach opisano systemy energetyczne znajdujące się na terenie powiatu i określono ich wpływ na stan powietrza atmosferycznego.

Podstawową masę zanieczyszczeń odprowadzanych do atmosfery stanowi dwutlenek węgla. Jednak najbardziej uciążliwe składniki spalin to przede wszystkim dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla i pył. W mniejszych ilościach emitowane są również chlorowodór, różnego rodzaju węglowodory aromatyczne i alifatyczne.

Wraz z pyłem emitowane są również metale ciężkie, pierwiastki promieniotwórcze i wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, a wśród nich benzo(a)piren, uznawany za jedną z bardziej znaczących substancji kancerogennych. W pyłe zawieszonym ze względu na zdolność wnikania do układu oddechowego, wyróżnia się frakcje o ziarnach: powyżej 10 mikrometrów i pył drobny poniżej 10 mikrometrów (PM10). Ta druga frakcja jest szczególnie niebezpieczna dla człowieka, gdyż jej cząstki są już zbyt małe, by mogły zostać zatrzymane w naturalnym procesie filtracji oddechowej.

Przy spalaniu odpadów z produkcji tworzyw sztucznych opartych na polichloroku winylu do atmosfery mogą dostawać się substancje chlorowcopochodne, a wśród nich dioksyny i furany.

O wystąpieniu zanieczyszczeń powietrza decyduje ich emisja do atmosfery, natomiast o poziomie w znacznym stopniu występujące warunki meteorologiczne. Przy stałej emisji, zmiany stężeń zanieczyszczeń są głównie efektem przemieszczania, transformacji i usuwania ich z atmosfery. Stężenie zanieczyszczeń zależy również od pory roku. I tak:

- sezon zimowy, charakteryzuje się zwiększonym zanieczyszczeniem atmosfery, głównie przez niską emisję,
- sezon letni, charakteryzuje się zwiększonym zanieczyszczeniem atmosfery przez skażenia wtórne powstałe w reakcjach fotochemicznych.

Ocenę stanu powietrza atmosferycznego przeprowadzono w oparciu o dane z 2014 roku pochodzące z opracowania Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska we Wrocławiu pt.: „Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2014 roku.”.

Ocena przeprowadzona jest w czterech wyodrębnionych strefach na terenie województwa dolnośląskiego. Klasyfikacja stref wykonywana jest co roku na podstawie oceny poziomu substancji w powietrzu, a jej wynikiem jest określenie jednej klasy strefy ze względu na ochronę zdrowia i jednej klasy ze względu na ochronę roślin. Klasyfikacji stref dokonuje się dla każdego zanieczyszczenia oddzielnie, na podstawie najwyższych stężeń na obszarze każdej strefy, następnie określa się klasę wynikową dla danej strefy.

Zaliczenie strefy do określonej klasy wiąże się z koniecznością podjęcia konkretnych działań na rzecz poprawy jakości powietrza lub utrzymania jego jakości na niezmiennym poziomie.

W tabelach poniżej przedstawiono w skrócie zasady zaliczenia strefy do określonej klasy (A, B, C), które zależy od stężeń zanieczyszczeń występujących na ich obszarze i wiąże się z określonymi wymaganiami, co do działań na rzecz poprawy jakości powietrza. Podstawę zaliczenia strefy do określonej klasy stanowią wyniki oceny uzyskane na obszarach o najwyższych poziomach stężeń danego zanieczyszczenia w strefie.

Tabela 9 Klasy stref i wymagane działania w zależności od poziomów stężeń zanieczyszczenia, uzyskanych w rocznej ocenie jakości powietrza

Poziom stężeń	Zanieczyszczenie	Klasa	Wymagane działania
Poziom dopuszczalny i poziom krytyczny			
<poziom dopuszczalny i poziom krytyczny	dwutlenek siarki dwutlenek azotu tlenki azotu tlenek węgla benzen pył PM10 ołów (PM10)	A	utrzymanie stężeń zanieczyszczenia poniżej poziomu dopuszczalnego oraz próba utrzymania najlepszej jakości powietrza zgodnej ze zrównoważonym rozwojem
>poziom dopuszczalny i poziom krytyczny		C	<ul style="list-style-type: none"> – określenie obszarów przekroczeń poziomów dopuszczalnych, – opracowanie Programu Ochrony Powietrza POP w celu osiągnięcia odpowiednich poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu (jeśli POP nie był uprzednio opracowany), – kontrolowanie stężeń zanieczyszczenia na obszarach przekroczeń i prowadzenie działań mających na celu obniżenie stężeń przynajmniej do poziomów dopuszczalnych
Poziom dopuszczalny i margines tolerancji			
<poziom dopuszczalny	pył zawieszony PM2.5 dodatkowo dwutlenek azotu, benzen i pył zawieszony PM10 dla stref, które uzyskały derogacje	A	utrzymanie stężeń zanieczyszczenia poniżej poziomu dopuszczalnego oraz próba utrzymania najlepszej jakości powietrza zgodnej ze zrównoważonym rozwojem
>poziom dopuszczalny <poziom dopuszczalny z marginesem tolerancji		B	<ul style="list-style-type: none"> – określenie obszarów przekroczeń poziomu dopuszczalnego, – określenie przyczyn przekroczenia poziomu dopuszczalnego substancji w powietrzu, podjęcie działań w celu zmniejszenia emisji substancji
>poziom dopuszczalny z marginesem tolerancji		C	<ul style="list-style-type: none"> – określenie obszarów przekroczeń poziomu dopuszczalnego oraz poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji, – opracowanie Programu Ochrony Powietrza POP w celu osiągnięcia poziomu dopuszczalnego w wyznaczonym terminie
Poziom docelowy			
<poziom docelowy	Ozon AOT40 arsen (PM10) nikiel (PM10) kadm (PM10) benzo/a/piren (PM10)	A	działania niewymagane
>poziom docelowy		C	<ul style="list-style-type: none"> – dążenie do osiągnięcia poziomu docelowego substancji w określonym czasie za pomocą ekonomicznie uzasadnionych działań technicznych i technologicznych, – opracowanie Programu Ochrony Powietrza, w celu osiągnięcia odpowiednich poziomów docelowych w powietrzu, jeśli POP nie był opracowany pod kątem określonej substancji
	PM2.5	C2	dążenie do osiągnięcia poziomu docelowego do 2015 r.
Poziom celu długoterminowego			
<poziom celu długoterminowego	Ozon AOT40	D1	działania niewymagane
>poziom celu długoterminowego		D2	dążenie do osiągnięcia poziomu celu długoterminowego do 2020 r.

Źródło: Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2014 roku, WIOŚ we Wrocławiu

Ocenę poziomu zanieczyszczeń powietrza w poszczególnych strefach województwa dolnośląskiego wykonano w oparciu o wyniki pomiarów prowadzonych w stałych stacjach pomiarowych, automatycznych i manualnych oraz stanowiskach pasywnych. Wszystkie stacje pomiarowe funkcjonowały zgodnie z wojewódzkim programem państwowego monitoringu środowiska.

Powiat wałbrzyski należy do strefy dolnośląskiej, na której zlokalizowano 37 punktów monitoringowych. Na terenie powiatu wałbrzyskiego znajdują się jeden punkt monitoringu jakości powietrza w miejscowości Szczawno-Zdrój. Stacja w Szczawnie Zdroju znajduje się na terenie uzdrowiska, w bliskim sąsiedztwie drogi

wojewódzkiej nr 376 oraz parku zdrojowego. Stacja należy do Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska we Wrocławiu. Wokół stacji znajduje się zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna z dużą ilością zieleni. Najbardziej negatywne oddziaływanie na stację ma droga wojewódzka, która jest obciążona dość dużym natężeniem ruchu. W pobliżu stacji nie ma terenów przemysłowych.

Strefa dolnośląska (PL0204) obejmując obszar 19 513 km², na której zamieszkują 2 062 408 osób.

Rysunek 19 Stałe punkty monitoringowe jakości powietrza na terenie powiatu wałbrzyskiego ziemskiego i grodzkiego (Miasto Wałbrzych)

Źródło: Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2014 roku, WIOŚ we Wrocławiu

Wyniki klasyfikacji strefy dolnośląskiej uzyskane w 2014 r. przedstawiają się następująco:

Ze względu na ochronę zdrowia dla zanieczyszczeń takich jak dwutlenek azotu (NO₂), dwutlenek siarki (SO₂), benzen (C₆H₆), ołów (Pb), arsen (As), kadm (Cd), nikiel (Ni), pył PM_{2,5} strefę zaliczono do klasy A. Oznacza to, że w obszarze strefy dolnośląskiej poziomy dopuszczalne, poziomy docelowe oraz poziomy długoterminowe nie były przekraczane.

Natomiast dla opadu pyłu PM₁₀, tlenku węgla (CO), oraz benzo(a)pirenu strefę dolnośląską ze względu na ochronę zdrowia zaliczono do klasy C (z uwzględnieniem krajowych norm dla uzdrowisk). Oznacza to, że w strefie przekraczane były poziomy dopuszczone o margines tolerancji.

Główną przyczyną wystąpienia przekroczeń pyłu PM₁₀ oraz benzo(a)pirenu w okresie zimowym jest niska emisja, natomiast w okresie letnim emisja pochodząca z różnych źródeł komunikacyjnych. Wysokie stężenie jest charakterystyczne dla procesów spalania w nieefektywnych kotłach grzewczych. Benzo(a)piren to groźna, toksyczna i rakotwórcza substancja oddziałująca negatywnie na rozrodczość, ponadto może powodować dziedziczne wady genetyczne i upośledzać płodność.

Wtórne zanieczyszczenie pyłu zawieszonego będące również przyczyną pogorszenia się jakości powietrza na terenie Gminy, najczęściej pochodzi z powierzchni odkrytych, np. dróg, chodników.

Na podstawie klasyfikacji stref województwa dolnośląskiego za rok 2014 stwierdzono potrzebę opracowywania programów ochrony powietrza ze względu na ochronę zdrowia ludzi dla wszystkich 4 stref województwa:

- aglomeracja wrocławska (NO₂, PM₁₀, benzo(a)piren, PM_{2.5}),
- m. Legnica (PM₁₀, benzo(a)piren, PM_{2.5}),
- m. Wałbrzych (PM₁₀, benzo(a)piren),

- strefa dolnośląska (PM10, CO, benzo(a)piren, ozon).

6.2.2 System gazowniczy na terenie powiatu

Wiele miejscowości powiatu wałbrzyskiego zaopatrywanych jest obecnie w gaz ziemny wysokometanowy z magistralnego gazociągu. Układ ten zapewnia wysoką pewność zasilania, a jego spięcie z niemiecką siecią gazowniczą pewność tę podnosi. W ostatnich latach następuje wyraźny rozwój układu gazowych sieci. W końcu 2014 roku długość sieci gazowej na terenie powiatu wynosiła 170 km, liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych przekraczała 2,5 tys., a liczba odbiorców gazu sieciowego sięgała 9 tys.

Tabela 10 Charakterystyka zaopatrzenie w gaz na terenie powiatu wałbrzyskiego

strefa/jednostka administracyjna	długość czynnej sieci gazowej (m)	odbiorcy gazu (os.)	odbiorcy ogrzewający gazem (os.)	zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań (m ³)	udział mieszkań ogrzewanych gazem w ogólnej ich liczbie
Powiat wałbrzyski	170 171	8 880	2 742	3 519	30,88%
Boguszów-Gorce	45 893	2 093	874	1 161	41,76%
Jedlina-Zdrój	19 431	1 018	291	328,1	28,59%
Szczawno-Zdrój	27 127	2 081	1 063	1 471	51,08%
Czarny Bór	13 231	213	66	82	30,99%
Głuszyca	26 174	2 338	268	256	11,46%
Mieroszów	0	0	0	0	0,00%
Stare Bogaczowice	0	0	0	0	0,00%
Walim	38 315	1 137	180	221	15,83%

Źródło: dane z gmin powiatu wałbrzyskiego, administratorów sieci gazowej oraz GUS.

Gmina Boguszów-Gorce

Miasto Boguszów-Gorce zasilane jest w gaz ziemny przez Polską Spółkę Gazownictwa Sp. z o.o. we Wrocławiu, Zakład w Wałbrzychu. Zasilanie w gaz prowadzone jest przez trzy stacje redukcyjne zlokalizowane przy ul. Dworcowej. Sieć gazownicza obejmuje:

- sieć gazową niskiego ciśnienia o długości 25,434 km w ulicach: 1-go Maja, 22-go Lipca, Bema, Browarna, Buczka, Chopina, Chopina-Plac Zwycięstwa, Cicha, Dworcowa, Fornalskiej, Górna, Górnica, Grunwaldzka, Jagiełły, Kamieniogórska, Kasprowicza, Kochanowskiego, Kolejowa, Konopnickiej, Kossaka, Krakowska, Królowej Jadwigi, Krótka, Lipowa, Łączna, Madalińskiego, Marksa, Matejki, Mickiewicza, Nadziei, Nowotki, Ogrodowa, Partyzantów, Plac Odrodzenia, Plac Zwycięstwa, Pokoju, Promyka, Przewodników pracy, Pstrowskiego, Raclawicka, Reja, Reymonta, Różana, Kochanowskiego, Rynek, Rzeźniana, Skargi, Słowackiego, Sobiecińska, Staszica, Szkolna, Szybowa, Średnia, Świerczewskiego, Tetmajera, Wałbrzyska, Waryńskiego, Wincenta Pola, Wysoka, Wypiańskiego, Zielona, Złota Żeromskiego,
- sieć gazową średniego ciśnienia o długości 7,926 km w ulicach: Chopina, Dworcowa, Górnica, Kościuszki, Różana, Słoneczna, Staszica, Szkolna, Traugutta, Warszawska, Wesółowskiego, Masalskiego.

Gmina Czarny Bór

System zaopatrzenia w gaz przewodowy obsługuje część wsi Czarny Bór. System obejmuje:

- stację redukcyjno-pomiarową I-go stopnia Czarny Bór-Osiedle o ciśnieniu na wejściu PN1,6 MPa,
- punkt pomiarowy w Czarnym Borze,
- gazociąg podwyższonego średniego ciśnienia o średnicy nominalnej DN100, ciśnieniu PN1,6 Mpa, relacji odgałęzienie Czarny Bór-Czarny Bór,
- sieć niskiego ciśnienia.

Pozostali mieszkańcy gminy nie posiadają dostępu do gazu przewodowego.

Przez teren gminy przebiegają także gazociągi przesyłowe:

- podwyższonego średniego ciśnienia o średnicy nominalnej DN 500 oraz ciśnieniu PN1,6 MPa relacji: odgałęzienie Szosa Wałbrzyska/Ptaszków – punkt pomiarowy Czarny Bór i odgałęzienie Boguszów – punkt pomiarowy Czarny Bór;

- podwyższonego średniego ciśnienia o średnicy nominalnej DN 300 oraz ciśnieniu PN1,6 MPa relacji: Ściegny – punkt pomiarowy Czarny Bór i odgałęzienie Gorce – punkt pomiarowy Czarny Bór.

Obecnie dystrybucją oraz sprzedażą gazu ziemnego na terenie gminy, jak również budową i eksploatacją sieci przesyłowej i stacji redukcyjnych zajmuje się PGNiG SPV4 Sp. z o.o. Oddział we Wrocławiu Dolnośląski Oddział Obrotu Gazem.

Z sieci gazowej w 2014 roku korzystało 80% ogółu ludności powiatu wałbrzyskiego. Widoczne jest jednak międzygminne zróżnicowanie w tym zakresie. Najwyższa dostępność gazu sieciowego dotyczy gmin Boguszków-Gorce, Szczawno oraz Walim. Prowadzona systematycznie od kilku lat rozbudowa i wymiana sieci przewodów gazowych umożliwia zaopatrzenie w gaz sieciowy kolejnych gospodarstw domowych w gminach powiatu. Wielu właścicieli domów jednorodzinnych dokonało przy tym modernizacji kotłowni na gazowe.

Gmina Głuszycza

Operatorem sieci gazowej średniego, podwyższonego i niskiego ciśnienia na terenie Gminy Głuszycza jest Dolnośląska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. (DSG Sp. z o.o.). Teren Gminy Głuszycza jest obsługiwany przez Oddział Zakład Gazowniczy w Wałbrzychu. Obrotem gazu ziemnego zajmuje się spółka Polskie Gazownictwo Naftowe i Gazownictwo SA – Dolnośląski Oddział Obrotu Gazem we Wrocławiu. Źródłem gazu ziemnego dla Gminy Głuszycza jest gazociąg przesyłowy wysokiego ciśnienia DN 300 relacji Ołtaszyn-Kudowa, Jeleniów oraz gazociąg podwyższonego ciśnienia DN 300/250 relacji Lubiechów-Kłodzko.

Dostarczanie gazu ziemnego E (GZ-50) na teren Dolnego Śląska odbywa się z kierunku Niemiec poprzez punkt rozliczeniowy w Lasowie. Jest to podstawowy kierunek zasilania, którym realizowany jest kontrakt na dostawę gazu z Niemiec i Norwegii, na prawie niezmiennym poziomie w ciągu roku. W okresie szczytu zimowego system gazu GZ-50 wspomagany jest od strony węzła Aleksandrowice oraz gazociągu Czeszów-Kiełczów w kierunku obwodnicy w kierunku Wrocławia. Dodatkowym źródłem wspomagającym system, mający obecnie znaczenie lokalne, jest gazociąg Brzeg Opolski-Ołtaszyn, którym przesyłane są niewielkie ilości gazu ziemnego od strony Górnego Śląska.

Sieć rozdzielcza gazu na terenie gminy obecnie jest dobrze rozwinięta jedynie na terenie Miasta Głuszycza. Na terenie poszczególnych sołectw Gminy Głuszycza nie występuje system gazowniczy. Gaz ziemny na terenie Głuszyczy dostarczany jest do odbiorców z dwóch stacji redukcyjno-pomiarowych (SRP):

- SRP I stopnia Głuszycza ul. Pionierów o przepustowości nominalnej 1200 m³/rok (stacja jest eksploatowana przez Operatora Gazociągów przesyłowych GAZ-SYSTEM – Oddział we Wrocławiu),
- SRP II stopnia Głuszycza ul. Sienkiewicza o przepustowości nominalnej 200 m³/rok.

Gmina Jedlina-Zdrój

Dystrybucją gazu ziemnego dla odbiorców indywidualnych i instytucjonalnych na terenie gminy zajmuje się Dolnośląska Spółka Gazownictwa sp. z o.o., wchodząca w skład Grupy Kapitałowej Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo (PGNiG). Obszar Zakładu Gazowniczego Wałbrzych zasilany jest poprzez gazociąg przesyłowy wysokiego ciśnienia DN 300 relacji Ołtaszyn-Kudowa oraz gazociąg podwyższonego średniego ciśnienia DN 300/250 relacji Lubiechów-Kłodzko. Główne linie gazociągu przebiegają z kierunku gminy Głuszycza, w skład systemu gazowniczego wchodzi również:

- stacja redukcyjna I stopnia o wydajności nominalnej 1500 m³/h zlokalizowanej przy ul. Noworudzkiej, stan techniczny dobry,
- stacja redukcyjna II stopnia o wydajności nominalnej 1200 m³/h zlokalizowanej przy ul. Południowej, stan techniczny dobry.

Długość sieci rozdzielczej na terenie Jedliny-Zdrój, wynosi około 18 km, w tym rurociąg średniego ciśnienia około 3,4 km. Zgazyfikowane jest śródmieście miasta oraz Jedlinka, bez gazu pozostają Kamieńsk i Glinica.

Gmina Mieroszów, Gmina Stare Bogaczowice

Miasto jak i obszary wiejskie gminy Mieroszów nie są wyposażone w sieć gazową.

Gmina Walim

Wg danych GUS długość sieci gazowej na terenie miasta w roku 2014 wynosiła 38 315 m. Zasilanie w gaz odbywa się siecią niskoprężną i średnioprężną. Według stanu na 2014 r. w Gminie Walim 1137 gospodarstw domowych były odbiorcami gazu. Liczba czynnych przyłączy do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych wynosi 505 sztuk.

Ponadto Obszar Wałbrzycha, Szczawna-Zdroju i Boguszuwa-Gorce objęty jest gazyfikacją przewodową poprzez gazociąg gazu ziemnego wysokometanowego o ciśnieniach normalnych do 1.6 MPa, biegnący ze Strzegomia do Kamiennej Góry oraz gazociąg gazu ziemnego zaazotowanego o ciśnieniu normalnym do 1.6 MPa biegnący ze Strzegomia i Świdnicy do Wałbrzycha-Fabrycznej. Obszar Szczawna-Zdroju i Wałbrzycha objęty jest gazyfikacją i docelowo uciepłownieniem.

System ciepłowniczy

Gospodarka ciepła na terenie gmin powiatu wałbrzyskiego ma w dużym stopniu zdecentralizowany charakter. Oparta jest bowiem o kotłownie lokalne oraz paleniska indywidualne. W miastach możliwe jest stworzenie zintegrowanych układów ciepłowniczych w oparciu o źródło ciepła o większej mocy (przy jednoczesnym rozwoju sieci ciepłych).

Gmina Jedlina-Zdrój

Budynki mieszkalne w Gminie zasilane są głównie z przydomowych kotłowni indywidualnych. Kilka obiektów zasilanych jest z dwóch większych kotłowni. Są to:

- kotłownia zasilająca obiekty Spółdzielni Mieszkaniowej „Górnik” o łącznej mocy 460 kW dostarczająca ciepło do 3 budynków wielorodzinnych o powierzchni około 3500 m²,
- kotłownia Uzdrowiska Szczawno-Jedlina S.A. o mocy 920 kW zasilająca budynki sanatoryjne o łącznej powierzchni 8736 m².

Gmina Głuszyca

Kilkanaście budynków wielorodzinnych zasilanych jest ze źródła ciepła przy ul. Łukasiewicza obsługiwanego przez firmę DZT Service & Heat Sp z o.o. z siedzibą w Świebodzicach.

W chwili obecnej gospodarstwa domowe w zdecydowanej większości korzystają z niskosprawnych palenisk węglowych opalanych najczęściej niskiej jakości węglem. Wprowadzane do atmosfery substancje emitowane są najczęściej niskimi emitorami do 10 m, co powoduje rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń w niskich partiach powietrza najbliższej okolicy. W indywidualnym ogrzewnictwie funkcjonują jeszcze urządzenia grzewcze o przestarzałej konstrukcji, jak kotły komorowe bez żadnej regulacji podawanego paliwa czy powietrza doprowadzanego do procesu spalania. W starych, nieefektywnych urządzeniach spala się niskiej jakości węgiel niesortymentowy, a często również różnego rodzaju odpady komunalne i materiały odpadowe.

6.2.3 Emisja z emitorów liniowych

Jednym z podstawowych czynników środowiskotwórczych, związanych z komunikacją jest zanieczyszczenie powietrza występujące w sąsiedztwie dróg. Pojazdy samochodowe poruszające się po drogach, emitują do atmosfery duże ilości różnorodnych substancji toksycznych, powstających w wyniku spalania paliwa napędowego, a także na skutek wzajemnego oddziaływania opon i nawierzchni dróg oraz zużywania się niektórych elementów pojazdu (powstają wtedy zanieczyszczenia w postaci pyłów gumowych, azbestowych, kamiennych oraz rdzy, sadzy itp.).

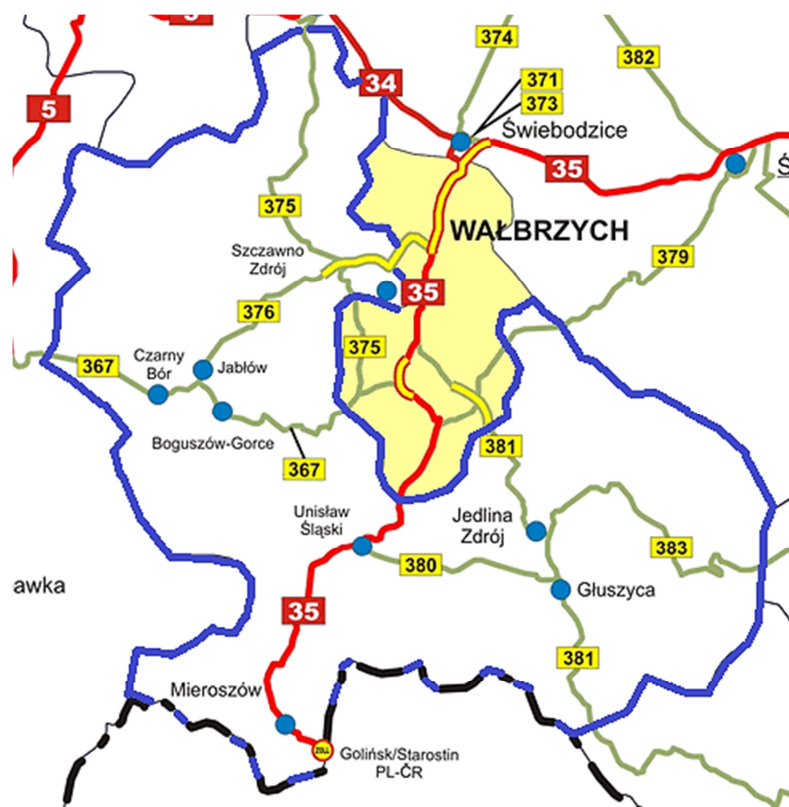
Jest to problem narastający, zwłaszcza na terenie miast i centrum gmin. Mimo prowadzonej tam modernizacji układów komunikacyjnych, wskutek lawinowo narastającej liczby samochodów, płynność ruchu w godzinach szczytu jest zakłócona. Obecność spalin samochodowych najdotkliwiej odczuwany jest w letnie, słoneczne dni, ponieważ oprócz toksycznych spalin tworzy się bardzo szkodliwa dla zdrowia, przypowierzchniowa warstwa ozonu pochodzenia fotochemicznego.

Łączna długość dróg publicznych w powiecie wałbrzyskim wynosi ok. 501 km. Drogi, które przebiegają przez teren powiatu to drogi gminne, powiatowe, wojewódzkie i krajowe. Długość dróg wynosi odpowiednio:

- gminne 343 km, w tym 310 km o nawierzchni twardej ulepszonej,
- powiatowe 220 km,
- wojewódzkie,
- droga krajowa nr 35 Golińsk – granice miasta Wałbrzych, długość 13,57 km.

Zarządcami dróg, do właściwości, których należą sprawy z zakresu planowania budowy, modernizacji, utrzymania i ochrony dróg, są następujące organy:

- dróg krajowych – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad we Wrocławiu,
- dróg wojewódzkich – Dolnośląska Służba Dróg i Kolei,
- dróg powiatowych – Zarząd Powiatu Wałbrzyskiego,
- dróg gminnych – władze Gmin.

Rysunek 20 Drogi krajowe i wojewódzkie na terenie powiatu wałbrzyskiego

Źródło: DSDiK we Wrocławiu

Utrzymanie dróg we właściwym stanie technicznym, daje możliwość szybkiego i dogodnego komunikowania się. Stanowiąc podstawę do podnoszenia atrakcyjności terenu powiatu, wymaga ciągłego utrzymywania wszystkich dróg na odpowiednim poziomie technicznym oraz podnoszenia ich parametrów technicznych i dostosowywania do standardów europejskich.

Procentowy udział pojazdów na drodze:

- dla dróg krajowych wojewódzkich: osobowe 85,8%, dostawcze 10,8%, ciężarowe 1,6%, autobusy 1,7%, motocykle 0,1%,
- dla dróg powiatowych i gminnych: osobowe 82,6%, dostawcze 13,3%, ciężarowe 2,6%, autobusy 1,3%, motocykle 0,2%.

Przyjęte natężenie ruchu dla dróg:

- krajowych – 8244 [poj/dobę],
- wojewódzkich – 12064 [poj/dobę],
- powiatowych - 5988 [poj/dobę],
- gminnych – 724 [poj/dobę].

Na podstawie danych dotyczących natężenia ruchu oraz udziału poszczególnych typów pojazdów w tym ruchu (raport „Generalny pomiar ruchu 2010 – Synteza wyników” na zlecenie Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad oraz opracowania Ministerstwa Środowiska „Wskazówki dla wojewódzkich inwentaryzacji emisji na potrzeby ocen bieżących i programów ochrony powietrza” oszacowano wielkość emisji komunikacyjnej. Wyniki przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 11 Roczna emisja substancji szkodliwych do atmosfery ze środków transportu na terenie powiatu wałbrzyskiego w 2014 roku

Nazwa emitora	Nazwa zanieczyszczenia	Emis.max. mg/s	Emisja Mg/rok
drogi krajowe	tlenek węgla	7324,827	230,996
	benzen	65,943	2,08
	węglowodory alifatyczne	1127,586	35,56
	węglowodory aromatyczne	338,276	10,668
	tlenki azotu	4460,947	140,68
	pył ogółem	258,07	8,138
	dwutlenek siarki	348,399	10,987
drogi wojewódzkie	tlenek węgla	6511,134	2,05
	benzen	5,853	184,592
	węglowodory alifatyczne	99,467	31,36
	węglowodory aromatyczne	298,488	9,410
	tlenki azotu	3934,476	124,074
	pył ogółem	226,55	7,144
	dwutlenek siarki	307,97	9,712
drogi powiatowe	tlenek węgla	624,9521	19,70849
	benzen	5,62627	0,17743
	węglowodory alifatyczne	96,20528	3,03393
	węglowodory aromatyczne	28,86158	0,91018
	tlenki azotu	380,6066	12,00281
	pył ogółem	22,01843	0,69437
	dwutlenek siarki	29,72533	0,93742
drogi gminne	tlenek węgla	117,549	3,70702
	benzen	1,05826	0,03337
	węglowodory alifatyczne	18,09552	0,57066
	węglowodory aromatyczne	5,42866	0,1712
	tlenki azotu	71,58937	2,25764
	pył ogółem	4,14151	0,13061
	dwutlenek siarki	5,59112	0,17632

Źródło: opracowanie własne, do obliczeń użyto Programu OPERAT2000

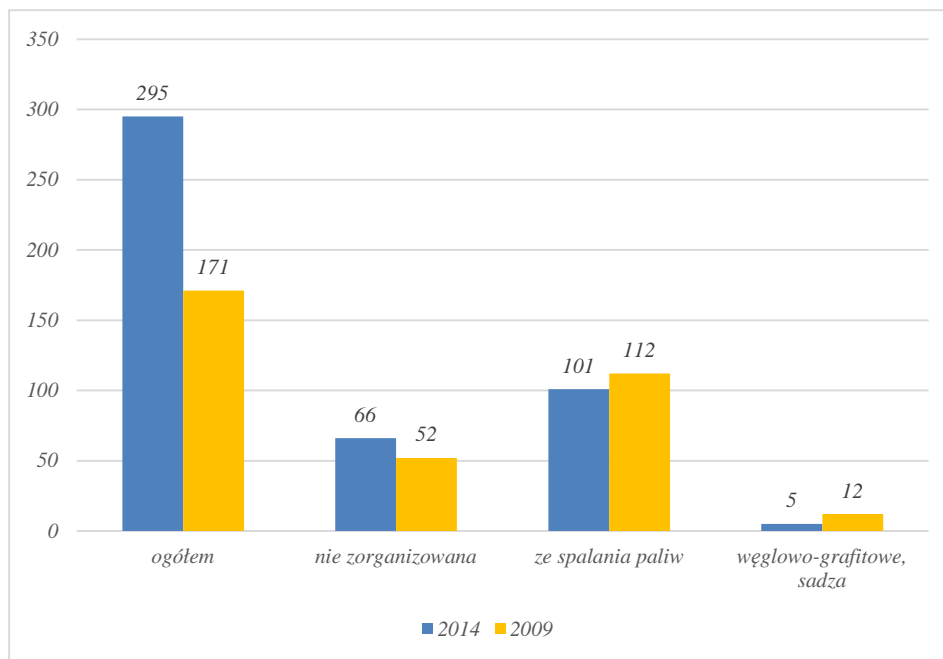
6.2.4 Emisja z emitorów punktowych

Na ogólne rozmiary emisji punktowej składają się zanieczyszczenia pochodzące ze zlokalizowanych na terenie powiatu wałbrzyskiego emitorów przemysłowych i komunalnych, a powstające głównie w wyniku energetycznego spalania paliw oraz stosowanych technologii przemysłowych. Na terenie powiatu wałbrzyskiego 15 zakładów posiada decyzję na wprowadzanie pyłów i gazów do powietrza wymaganych przepisami.

Tabela 12 Instalacje dla których wymagane jest posiadanie pozwolenia na wprowadzanie pyłów i gazów do powietrza z terenu powiatu wałbrzyskiego

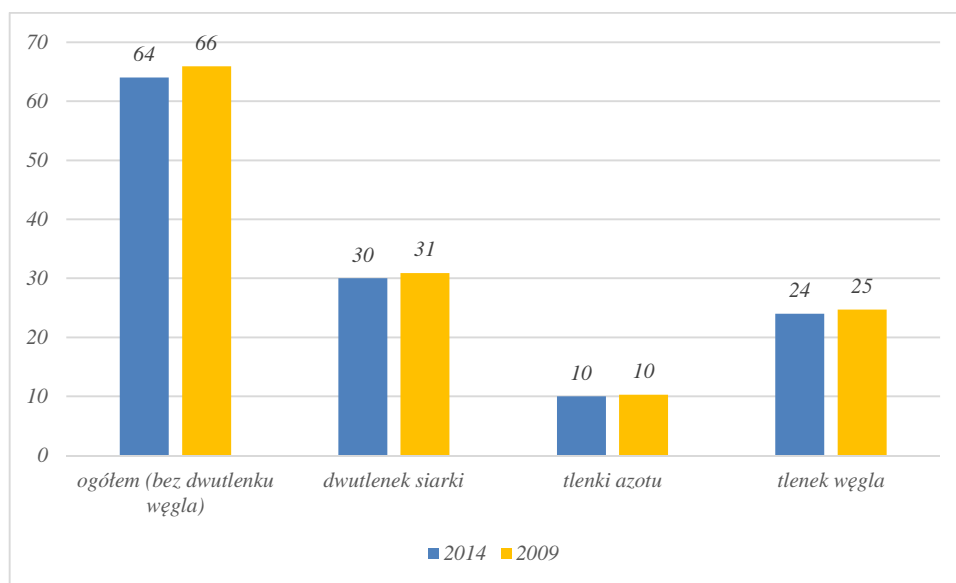
Lp.	instalacja	Adres instalacji	Decyzja (znak, data wydania)
1	Instalacja do produkcji krzesel	Zakład Produkcyjny nr 1 ul. Wolności 13 58-350 Mieroszów	TOŚ.7644-7/09 26.05.2009r. Zmiana: WOŚ.6224.1.2014 10.07.2014r.
2	Instalacja do obróbki drewna	ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 85 58-320 Walim	WOŚ.6224.2.2014 10.07.2014r.
3	Instalacja grzewcza do 31.12.2015r. Instalacja do produkcji wkładów odzieżowych	Oddział w Mieroszowie ul. Wojska Polskiego 2 58-350 Mieroszów	WAB.6224.1.2013 11.02.2013r. Zmiana: WAB.6224.1.2013 17.04.2013r.
4	Instalacja grzewcza	Kotłownia ul. Kolejowa, działki 76/2, 79, 440 Głuszycza	TOŚ.6224.7.2011 29.07.2011
5	Instalacja do produkcji mas bitumicznych	Otaczarnia działka nr 95/12 obręb Dzieńmorowice	TOŚ.7644-7/10 11.05.2010r. Zmiana: TOŚ.7644-15/10 12.10.2010r.
6	Instalacja do produkcji wyrobów gotowych	Zakład Produkcji Wyrobów Gotowych ul. Główna 42 58-312 Gostków	TOŚ.7644-6/08 29.05.2008r.
7	Instalacja produkcji elementów laminowanych	ul. Kolejowa 48 58-340 Głuszycza	TOŚ.7644-10/08 27.08.2008r.
8	Instalacja do produkcji krzesel	Grzmiąca ul. Spółdzielców 1	TOŚ.7644-12/07 06.11.2007r. Zakład nie funkcjonuje
9	Instalacja produkcji pasów napędowych, taśm przenośnikowych i uszczeltek	ul. Sienkiewicza 73a 58-340 Głuszycza	TOŚ.7644-39/06 20.12.2006r.
10	Instalacja produkcji spojlerów instalacja warsztatu samochodowego	ul. Kolejowa 9 58-340 Głuszycza	TOŚ.7644-38/06 06.12.2006r.
11	Instalacja do produkcji izolatorów ceramicznych	ul. Bolesława Chrobrego 7 58-330 Jedlina - Zdrój	TOŚ.7644-31/06 06.07.2006
12	Instalacja do produkcji przetworów z mięsa	ul. XXX-lecia PRL 53 58-379 Czarny Bór	TOŚ.7644-28/06 23.06.2006r. Zakład nie funkcjonuje
13	Instalacja do produkcji bloków i płyt z pianki poliuretanowej	ul. Kłodzka 5 58-340 Głuszycza	TOŚ.7644-22/06 14.04.2006

Źródło: Starostwo Powiatowe w Wałbrzychu, 2015

Rysunek 21 Emisja zanieczyszczeń pyłowych ze źródeł punktowych na terenie powiatu wałbrzyskiego (Mg/rok)

Źródło: dane z Banku Danych Lokalnych, 2014

Rysunek 22 Emisja zanieczyszczeń gazowych ze źródeł punktowych na terenie powiatu wałbrzyskiego (Mg/rok)

Źródło: dane z Banku Danych Lokalnych, 2014

W 2014 roku na terenie powiatu wałbrzyskiego emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych ze źródeł punktowych wyniosła 64 Mg. Wśród emitowanych zanieczyszczeń do powietrza najwięcej jest dwutlenku węgla 6 493 Mg, dwutlenku siarki 31 Mg i tlenku węgla 25 Mg. Zanieczyszczeń zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w 2014 r. było 35 Mg, w tym 22 Mg zanieczyszczeń pyłowych.

6.2.5 Identyfikacja potrzeb

Przeprowadzona analiza stanu zanieczyszczenia powietrza wykazała, że na terenie powiatu wałbrzyskiego w celu zmniejszenia emisji i imisji wskazane są działania dążące do poprawy czystości atmosfery. W związku z zaostrzeniem się przepisów ochrony środowiska oraz w interesie mieszkańców działania te należałyby przeprowadzić w następujących kierunkach poprzez wdrożenie niżej wymienionych celów:

- systematyczna poprawa jakości powietrza na obszarze gmin powiatu,
 - opracowanie lub aktualizacja planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe oraz jego sukcesywne wdrażanie,
 - opracowanie i wdrożenie strategii zmniejszania stężenia pyłów drobnych PM10 oraz ozonu przyziemnego w powietrzu,
 - zwiększenie świadomości społeczności lokalnej w zakresie potrzeb i możliwości ochrony powietrza, w tym oszczędności energii i stosowania odnawialnych źródeł energii.
- wspieranie i promocja ekologicznych nośników energii,
 - wymiana konwencjonalnie opalanych pieców węglem na ogrzewania gazowe lub inne przyjazne środowisku nośniki energii zarówno w obiektach publicznych, jak mieszkaniach prywatnych (realizacja programu ograniczenia niskiej emisji),
 - wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
 - wspieranie i promowanie korzystania z materiałów energooszczędnych w budownictwie przez mieszkańców,
 - kontynuowanie prac termomodernizacyjnych na terenie gmin powiatu wałbrzyskiego,
 - intensyfikację działań związanych z modernizacją dróg.

6.2.6 Cele i zadania środowiskowe do roku 2018 i do roku 2022

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Ochrona powietrza i klimatu	Spełnienie norm jakości powietrza atmosferycznego poprzez sukcesywną redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza	1. szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych, 2. zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych (CI) (kWh/rok), 3. długość wybudowanej lub zmodernizowanej sieci ciepłowniczej (km), 4. liczba stref z dochowanymi dopuszczalnymi poziomami substancji w powietrzu (szt.), 5. zmniejszenie poziomu emisji gazów cieplarnianych (w ekwiwalencie CO ₂) (CI) (tys. Mg CO ₂ /rok), 6. długość nowo wybudowanych lub zmodernizowanych dróg publicznych (km),	Ograniczenie emisji niskiej Wzrost wykorzystania energii odnawialnej Poprawa warunków drogowych zmniejszenie emisji komunikacyjnej	Termomodernizacja powiatowych obiektów użyteczności publicznej	Powiat Wałbrzyski, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	większość zadań planowana jest w przypadku otrzymania środków finansowych z zewnątrz tzn. środki WFOŚiGW, RPO, PIIŚ, PROW
				Rozwój systemu dróg w kierunku ograniczenia jego uciążliwości dla ludzi i środowiska, w tym usuwania skutków klęsk żywiołowych	Powiat Wałbrzyski, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	
				Rozwój systemu dróg w kierunku ograniczenia jego uciążliwości dla ludzi i środowiska	GDDKiA	
				Prowadzenie edukacji ekologicznej młodzieży i dorosłych w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego i klimatu	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego, Powiat Wałbrzyski	
				Sukcesywna kontrola uciążliwych źródeł zanieczyszczeń	WIOŚ we Wrocławiu	
				Termomodernizacja gminnych i powiatowych obiektów użyteczności publicznej	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	
				Wdrażanie zapisów dla Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Wałbrzyskiej wspierających integrację 23 jst: Strategii ZIT, Programu Gospodarki Niskoemisyjnej i Zintegrowanego Programu Transportu Publicznego	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	
				Tworzenie lokalnych sieci ciepłowniczych i podłączanie do nich budynków z indywidualnymi paleniskami domowymi	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	
				Promocja ekologicznych nośników energii	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	
Rozwój systemu dróg w kierunku ograniczenia jego uciążliwości dla ludzi i środowiska, w tym usuwania skutków klęsk żywiołowych	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego					

6.2.7 Harmonogram zadań w zakresie ochrony powietrza

lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania
				2015	2016	2017	2018	razem	
1	Ochrona powietrza i klimatu	Termomodernizacja powiatowych obiektów użyteczności publicznej	Powiat Wałbrzyski, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	375	375	375	375	1 500	budżet Gmin, budżet Powiatu, środki WFOŚiGW, RPO, PliŚ, PROW
2		Rozwój systemu dróg w kierunku ograniczenia jego uciążliwości dla ludzi i środowiska, w tym usuwania skutków klęsk żywiołowych	Powiat Wałbrzyski, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	2250	2250	2250	2250	9 000	budżet Gmin, budżet Powiatu, środki WFOŚiGW, RPO, PliŚ, PROW, ZIT Aglomeracja Wałbrzyska
3		Rozwój systemu dróg w kierunku ograniczenia jego uciążliwości dla ludzi i środowiska	GDDKiA	250	250	250	250	1 000	budżet Państwa, RPO, PliŚ, PROW
4		Prowadzenie edukacji ekologicznej młodzieży i dorosłych w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego i klimatu	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego, Powiat Wałbrzyski	20	20	20	20	80	budżet Gmin, budżet Powiatu, środki WFOŚiGW, RPO, PliŚ, PROW
5		Sukcesywna kontrola uciążliwych źródeł zanieczyszczeń	WIOŚ we Wrocławiu	10	10	10	10	40	budżet Państwa
6		Wdrażanie zapisów dla Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Wałbrzyskiej wspierających integrację 23 jst: Strategii ZIT, Programu Gospodarki Niskoemisyjnej i Zintegrowanego Programu Transportu Publicznego	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Gmin, środki WFOŚiGW, RPO, PliŚ, PROW, ZIT Aglomeracja Wałbrzyska
7		Tworzenie lokalnych sieci ciepłowniczych i podłączanie do nich budynków z indywidualnymi paleniskami domowymi	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Gmin, środki WFOŚiGW, RPO, PliŚ, PROW, ZIT Aglomeracja Wałbrzyska

8		Promocja ekologicznych nośników energii	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Gmin, środki WFOŚiGW, RPO, PliŚ, PROW, ZIT Aglomeracja Wałbrzyska
---	--	---	-----------------------------	---	---	---	---	----------------	--

6.3 Gospodarowanie odpadami

Na terenie powiatu wałbrzyskiego źródłami wytwarzanych odpadów są:

- gospodarstwa domowe, w których powstają także odpady wielkogabarytowe oraz niebezpieczne,
- obiekty infrastruktury społecznej i komunalnej,
- obszary ogrodów, parków, cmentarzy, targowisk,
- ulice i place,
- przedsiębiorstwa i firmy prowadzące działalność gospodarczą.

Ilość wytwarzanych odpadów komunalnych, wskaźnik ich nagromadzenia, jak również ich struktura oraz skład są uzależnione od różnych uwarunkowań lokalnych. Należy do nich: poziom rozwoju gospodarczego obszaru, zamożność społeczeństwa, rodzaj zabudowy mieszkalnej, sposób gospodarowania zasobami, przyzwyczajenia w konsumpcji dóbr materialnych, a także cechy charakterologiczne mieszkańców i ich podatność na edukację ekologiczną. Największy wpływ na ilość i skład morfologiczny powstających odpadów komunalnych w danej społeczności mają pojedyncze decyzje zapadające w trakcie zakupów poszczególnych towarów i wyboru rodzaju opakowania.

Do celów niniejszego opracowania wykorzystano dane pochodzące z gmin powiatu wałbrzyskiego zamieszczone w rocznych sprawozdaniach z gospodarowania odpadami (wg stanu na 31 grudnia 2014 rok), oraz dane dostępne w Wojewódzkim Systemie Odpadowym i Głównego Urzędu Statystycznego.

Gospodarka odpadami w powiecie wałbrzyskim jest oparta na zasadach Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami przyjętego przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego uchwałą Nr XXIV/616/12 z dnia 27 czerwca 2012 r. uchwałą Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego 2012, którego celem jest określenie systemu gospodarki odpadami zgodnego z Krajowym planem gospodarki odpadami 2014 oraz wymaganiami aktualnie obowiązujących przepisów prawa. Dokument zawiera uzasadnienie oraz podsumowanie, o którym mowa w art. 43 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1235. z późn. zm.). Dokument jest zgodny z aktualnymi przepisami prawa oraz z KPGO 2014 i przedstawia podział województwa na sześć regionów gospodarowania odpadami.

Główne cele strategiczne wynikające z KPGO 2014 to:

- uniezależnienie wzrostu ilości wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego kraju,
- zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymaganiami ochrony środowiska,
- zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska odpadów,
- wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów,
- utworzenie i uruchomienie bazy danych o produktach, opakowaniach i gospodarce odpadami (BDO)

KPGO formułuje również dodatkowe cele szczegółowe dla poszczególnych grup odpadów. W przypadku odpadów komunalnych są to:

- objęcie systemem zbiórki odpadów komunalnych 100% mieszkańców, najpóźniej do 2015 r.,
- objęcie 100% mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów, najpóźniej do 2015 r.,
- zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania, aby nie było składowanych:
 - w 2013 r. więcej niż 50%,
 - w 2020 r. więcej niż 35% masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.,
- zmniejszenie masy składowanych odpadów komunalnych do poziomu maks. 60% wytworzonych odpadów do końca 2014 r.,
- przygotowanie do ponownego wykorzystania i recykling materiałów odpadowych, przynajmniej takich jak papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych i w miarę możliwości odpadów innego pochodzenia podobnych do odpadów z gospodarstw domowych na poziomie minimum 50% ich masy do 2020 roku.

Rysunek 23 Mapa województwa dolnośląskiego z podziałem na regiony gospodarki odpadami komunalnymi
 Źródło: Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego 2012

Według WPGO gminy powiatu wałbrzyskiego należą do dwóch regionów tj.

- region środkowosudecki (gmina Stare Bogaczowice, Czarny Bór, Boguszów-Gorce, Mieroszów, Szczawno-Zdrój),
- region południowy (gmina Jedlina-Zdrój, Walim, Głuszycy).

W ramach regionu środkowosudeckiego gminy powiatu wałbrzyskiego zawarły porozumienie System Gospodarki Odpadami Eko-Sudety Spółka operatorska Sanikom Sp. z o.o. w Lubawce. W skład porozumienia wchodzi między innymi gminy: Boguszów-Gorce, Mieroszów, Stare Bogaczowice, Czarny Bór.

Regionalnymi instalacjami dla regionu środkowosudeckiego są:

- Instalacje regionalne do obsługi regionu środkowosudeckiego
 - instalacje do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów
 - Kompostownia kontenerowa wraz z wiatą dojrzewania kompostu: Związek Gmin Karkonoskich Bukowiec – Pałac ul. Robotnicza 6 58-533 Mysłakowice,
 - Płyta kompostowa: "INWESTYCJE" Sp. z o.o. ul. Wrocławska 19 59-400 Jawor
 - Płyta kompostowa: Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych "IZERY" Sp. z o.o. ul. Karguła i Pawlaka 16, 59-623 Lubomierz,
 - Plac kompostowy: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej "SANIKOM" Sp. z o.o. ul. Nadbrzeźna 5A 58-420 Lubawka
- Zastępcze instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych

- instalacje do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów:
 - linia do mechaniczno-ręcznego sortowania odpadów komunalnych: Związek Gmin Karkonoskich Bukowiec – Pałac ul. Robotnicza 6 58-533 Mysłakowice,
 - sortowania odpadów komunalnych: Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej "SANIKOM" Sp. z o.o. ul. Nadbrzeźna 5A 58-420 Lubawka,
 - instalacja sortownicza z urządzeniami towarzyszącymi: Zakład Budżetowy Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Lwówku Śląskim Al. Wojska Polskiego 27 59-600 Lwówek Śląski,
 - linia do mechanicznego sortowania odpadów komunalnych: "INWESTYCJE" Sp. z o.o. ul. Wrocławska 19 59-400 Jawor
- Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne: Związek Gmin Karkonoskich Bukowiec – Pałac ul. Robotnicza 6 58-533 Mysłakowice.

Regionalną instalacją dla regionu południowego jest:

- Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne: Przedsiębiorstwo Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. ul. Zawiszów 5 58-100 Świdnica.

Zastępcze instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych dla regionu południowego są:

- Instalacje do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów
 - linia do mechaniczno-ręcznego sortowania odpadów komunalnych: Przedsiębiorstwo Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. ul. Zawiszów 5 58-100 Świdnica,
 - linia mechanicznego sortowania odpadów komunalnych: Zakład Usług Komunalnych Tadeusz Drozdowski ul. Bielawska 6 58-250 Pieszyce,
 - instalacja do mechanicznego przetwarzania odpadów: Gmina Wałbrzych Plac Magistracki 1 58-300 Wałbrzych,
- Składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne
 - składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne: Zakład Usług Komunalnych Tadeusz Drozdowski ul. Bielawska 6 58-250 Pieszyce,
 - składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne: Gmina Wałbrzych Plac Magistracki 1 58-300 Wałbrzych,
 - składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne: Zakład Gospodarki Komunalnej w Świebodzicach ul. Strzegomska 30 58-160 Świebodzice.

Ponadto na terenie gmin powiatu wałbrzyskiego od niedawna działają Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. Wśród obecnie działających można wymienić:

- PSZOK w Boguszowie Gorcach ul. Brzozowa,
- PSZOK w Mieroszowie zlokalizowany przy Zakładzie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej „Mieroszów” Sp. z o.o. ul. Wolności 27A w Mieroszowie,
- PSZOK w Jedlinie-Zdrój ul. Kłodzka 25B, 58-330 Jedlina-Zdrój, prowadzone przez Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „TOMALIK”,
- PSZOK w Jugowicach (gmina Walim).

6.3.1 Zbiórka odpadów komunalnych

W powiecie wałbrzyskim występują różne systemy zbierania odpadów komunalnych. Podstawę indywidualizacji postępowania w poszczególnych gminach i miastach stanowią sposoby zbiórki odpadów, gwarantujące ich sprawny przewóz od wytwórcy do miejsca przetworzenia lub unieszkodliwienia.

We wszystkich gminach i miastach prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów. Dominującym systemem w zabudowie jednorodzinnej jest segregacja prowadzona „u źródła” poprzez gromadzenie poszczególnych odpadów (szkło, tworzywa sztuczne, papier i tektura, metale) w odpowiednio oznakowanych workach i pojemnikach.

W poszczególnych gminach powiatu zbierane są również selektywnie takie odpady jak:

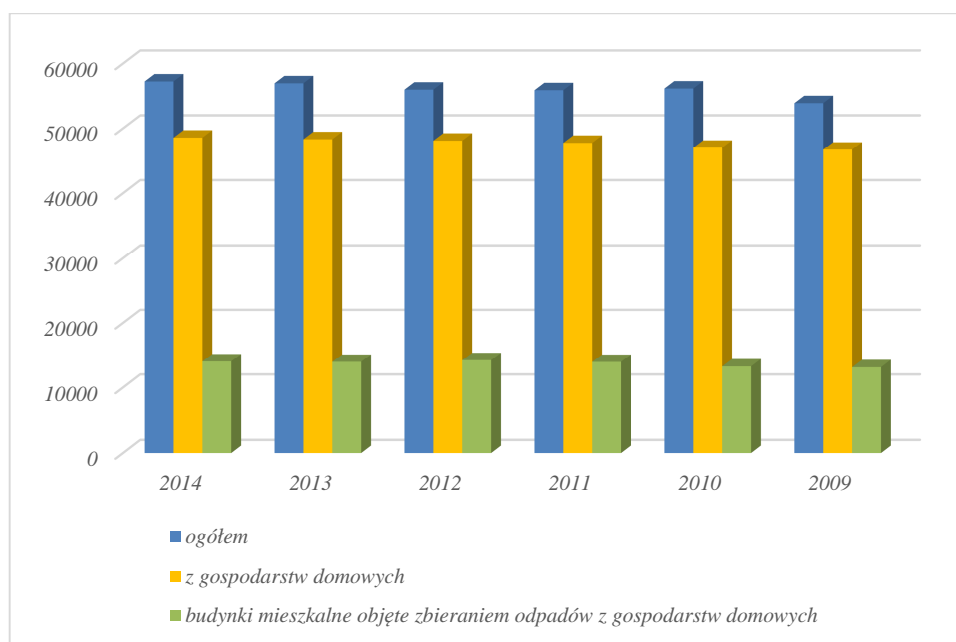
- odpady wielkogabarytowe – nie wymagają specjalnych urządzeń do zbierania. W określonych harmonogramem terminach są wystawiane kontenery na miejsce wyznaczone do tego celu przez gminę, z którego odbierane są przez uprawniony podmiot, tzw. „wystawka”, w innych terminach odpady należy dostarczyć do PSZOK-u, gdzie odbierane są przez uprawnione firmy,

- odpady biodegradowalne – poza zbieraniem w indywidualnych kompostownikach z przeznaczeniem do wykorzystania w przydomowych ogrodach, zbierane są również w wyznaczonych pojemnikach lub workach, odbierane przez uprawnioną podmiot,
- baterie i akumulatory – odbierane są w punktach handlowych, lub PSZOK-ach zbierane w specjalistycznych pojemnikach,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny – okresowo zbierany z miejsc wyznaczonych w poszczególnych sołectwach poszczególnych gmin w ramach tzw. „wystawki” lub można dostarczyć do PSZOK,
- przeterminowane leki zbierane są do pojemników ustawionych w aptekach.

Sektor usług związanych ze zbiórką i transportem odpadów komunalnych w 2012 roku był wystarczająco rozwinięty, aby zapewnić konkurencyjność w tej dziedzinie i możliwość wyboru przez poszczególne podmioty oraz mieszkańców firmy, z którą zawierają umowę. Częstotliwość wywozu odpadów, do tej pory określana była w gminnych przepisach porządkowych, dostosowana jest do lokalnej specyfiki i występujących uwarunkowań.

6.3.2 Ilości odebranych odpadów komunalnych na terenie powiatu

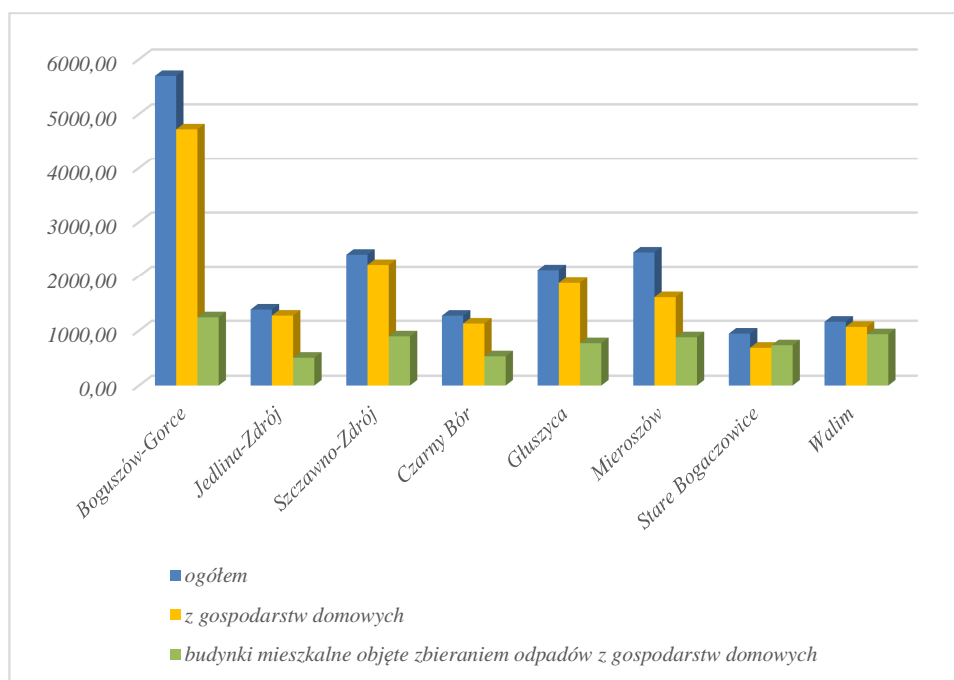
Według stanu na dzień 31.12.2014 r. liczba mieszkańców w powiecie wałbrzyskim wynosiła 57 620 osób. W 2014 r. zebrano 17 408 Mg odpadów z gospodarstw domowych, co w przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosło 260 kg/rok/mieszkańca. Zorganizowanym systemem zbierania odpadów komunalnych objętych jest ok. 13 947 budynków. Oprócz systemu zbierania zmieszanych odpadów komunalnych na terenie powiatu istnieje system selektywnego zbierania odpadów. Selektywnie zbierane są odpady opakowaniowe: papier i tektura, szkło, tworzywa sztuczne, odpady ulegające biodegradacji, odpady niebezpieczne, baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny.

Rysunek 24 Ilość wytworzonych odpadów komunalnych oraz budynki objęte zbiórką odpadów w latach 2009 – 2014 na terenie powiatu wałbrzyskiego

Źródło: dane z gmin powiatu wałbrzyskiego

W trakcie przeprowadzonej ankietyzacji stwierdzono w strumień odpadów wchodzi min. odpady opakowaniowe jak i odpady budowlane – szacuje się, że jest to ok. 30 %, co stanowiło ok. 99,6% szacowanej ilości odpadów wytworzonych dla założeń zawartych w PPGO, natomiast biorąc pod uwagę założenia, co do składu odpadów komunalnych przyjęty przy aktualizacji KPGO i WPGO oraz odjęciu przyjętych 30 % odpadów opakowaniowych oraz budowlanych udział ten kształtuje się na poziomie ok. 98%.

Rysunek 25 Ilość wytworzonych odpadów komunalnych oraz budynki objęte zbiórką odpadów w poszczególnych gminach powiatu wałbrzyskiego

Źródło: dane z gmin powiatu wałbrzyskiego

Tabela 13 Ilość zebranych w 2014 r. odpadów komunalnych w rozbiciu na poszczególne gminy powiatu wałbrzyskiego

Gminy/ Powiat	Ilość zebranych odpadów komunalnych Mg	Ilość zebranych odpadów komunalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (kg/M, rok)
Powiat wałbrzyski	17408,99	260
Boguszów Gorce	5694,61	286,2
Jedlina Zdrój	1382,11	252,1
Szczawno Zdrój	2400,19	374,3
Czarny Bór	1270,08	232,4
Głuszycza	2114,47	205,5
Mieroszów	2442,82	221,8
Stare Bogaczowice	944,65	161,5
Walim	1160,06	184,9

Źródło :opracowanie własne na podstawie ankiet i sprawozdań poszczególnych gmin powiatu wałbrzyskiego

6.3.3 Identyfikacja potrzeb

Głównymi celami w zakresie gospodarki odpadami na terenie powiatu wałbrzyskiego jest: doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych oraz redukcja strumienia odpadów komunalnych zmieszanych kierowanych na składowisko. Wzięto pod uwagę konieczność:

- doskonalenie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, w oparciu o zbieranie selektywne z wykorzystaniem systemu workowego,
 - wydzielanie odpadów wielkogabarytowych ze strumienia odpadów komunalnych,

- wydzielenia odpadów budowlano - remontowych ze strumienia odpadów komunalnych,
- odzysk i unieszkodliwianie odpadów ulegających biodegradacji wydzielonych ze strumienia odpadów komunalnych,
- doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów opakowaniowych,
- udziału poszczególnych gmin powiatu w rozbudowie niezbędnej infrastruktury technicznej niezbędnej dla wdrażania regionu zachodniego.

Odpady komunalne wytwarzane w obszarze gmin powiatu wałbrzyskiego są od 1 lipca 2013 r. (a w niektórych gminach były już wcześniej) zbierane selektywnie z wydzieleniem:

- papieru, szkła tworzyw sztucznych, metali i opakowań szklanych,
- odpadów kuchennych ulegających biodegradacji,
- odpadów zielonych z ogrodów i parków, odpadów ulegających biodegradacji z targowisk,
- odpadów wielkogabarytowych,
- odpadów z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych,
- przeterminowanych leków,
- zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego,
- zużytych baterii i akumulatorów,
- pozostałych odpadów problemowych ze strumienia odpadów komunalnych (typu oleje odpadowe, chemikalia, itp.).

Ważnym elementem jest świadomość ekologiczna społeczeństwa, biorącego aktywny udział w procesie zagospodarowania odpadów. Edukacja ekologiczna jest procesem, którego głównym celem jest ukształtowanie aktywnej i odpowiedzialnej postawy mieszkańców powiatu wałbrzyskiego w sferze konsumpcji, a także postępowania z odpadami. W zakresie gospodarki odpadami świadomość ekologiczna społeczeństwa jest nadal niewystarczająca, dlatego też konieczne jest przeprowadzanie edukacji ekologicznej. Stosuje się dwa rodzaje edukacji ekologicznej:

- formalną obejmującą kształcenie dzieci i młodzieży oraz dorosłych na wszystkich szczeblach kształcenia,
- nieformalną, która stanowi uzupełnienie edukacji formalnej i jest organizowana wspólnie z organizacjami o profilu ekologicznym. Edukacja nieformalna odbywa się poprzez organizowanie imprez, konkursów, wycieczek.

Celem edukacji jest wykształcenie wśród wszystkich grup społecznych odpowiedzialnych i świadomych zachowań w zakresie racjonalnej gospodarki odpadami, poprzez:

- realizację polityki edukacyjnej i informacyjnej na temat selektywnej zbiórki odpadów i przez to prowadzenie ekologicznego sposobu życia we własnym domu,
- świadome dokonywanie zakupów (minimalizacja wpływu reklam),
- przekonywanie do kupowania rzeczy trwałych,
- wybieranie towarów bezodpadowych oraz posiadających opakowanie łatwo ulegające całkowitej degradacji lub nadające się do utylizacji,
- rozpowszechnienie wiedzy, dotyczącej możliwości powtórnego wykorzystania odpadów (recykling) oraz wynikających z tego korzyści ekonomicznych,
- wskazywanie konkretnych działań poprawiających efektywność gospodarki odpadami.

Właściwie ukierunkowana edukacja ekologiczna mieszkańców przyczyni się do zwiększenia efektywności prowadzonej selektywnej zbiórki odpadów, co zapewni pozyskanie surowców wtórnych, zmniejszenie ilości odpadów trafiających na składowiska oraz zmniejszenie szkodliwości tych odpadów.

Gospodarowanie odpadami komunalnymi według nowych przepisów podlega rocznemu obowiązkowi sprawozdawczości, zarówno na poziomie gminnym, jak i wojewódzkim. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta w terminie do 31 marca przedkładają Marszałkowi Województwa i Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska, a Marszałek Województwa do 15 lipca za poprzedni rok kalendarzowy Ministrowi Środowiska sprawozdania, zawierające:

- informacje o masie poszczególnych rodzajów odebranych z obszaru sprawozdawczego odpadów komunalnych oraz sposobie ich zagospodarowania, wraz ze wskazaniem instalacji, do której zostały przekazane odebrane od właścicieli nieruchomości zmieszane odpady komunalne, odpady zielone oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania,

- informacje o masie odpadów komunalnych ulegających biodegradacji: □przekazanych do składowania na składowisku odpadów, nieprzekazanych do składowania na składowisku odpadów i sposobie ich zagospodarowania,
- właścicieli nieruchomości, od których zostały odebrane odpady komunalne,
- informacje o osiągniętych poziomach recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania,
- informacje o ilości i rodzaju nieczystości ciekłych odebranych z obszaru, z którego jest przedkładana informacja.

Dodatkowo sprawozdania gminne wskazują liczbę właścicieli nieruchomości, którzy zbierają odpady komunalne w sposób niezgodny z regulaminem.

6.3.4 Cele i zadania środowiskowe do roku 2018 i do roku 2022

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Gospodarowanie odpadami	Racjonalna gospodarka odpadami	1. osiągnięty poziom recyklingu odpadów opakowaniowych (%), 2. efekty rzeczowe inwestycji w danym roku: zdolność przekazanych do eksploatacji urządzeń w zakresie unieszkodliwiania odpadów ogółem (t), 3. odpady wytworzone w ciągu roku poddane odzyskowi (tys. t), 4. tereny składowania odpadów, niezrehabilitowane (ha)	Redukcja masy odpadów i ograniczenie ich uciążliwości dla środowiska Kontrola jakości gospodarki odpadami Poprawa czystości środowiska Zwiększenie odpadów poddawanych przetwarzaniu	Prowadzenie działalności informacyjno-edukacyjnej dotyczącej konieczności właściwego postępowania z odpadami niebezpiecznymi i innymi niż niebezpiecznymi. Propagowanie stosowania nowoczesnych technologii skutkującym zmniejszeniem ilości wytworzonych odpadów.	Powiat Wałbrzyski	większość zadań planowana jest w przypadku otrzymania środków finansowych z zewnątrz tzn. środki WFOŚiGW, RPO, PFiŚ, PROW
				Kontrola sprawdzająca dostosowanie składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których są składowane odpady komunalne do standardów UE	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu	
				Zorganizowanie systemu zbierania, sortowania i odzysku odpadów komunalnych ulegających biodegradacji	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	
				Zwiększenie udziału odzysku odpadów, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	
				Prowadzenie działalności informacyjno-edukacyjnej dotyczącej konieczności właściwego postępowania z odpadami niebezpiecznymi i innymi niż niebezpiecznymi. Propagowanie stosowania nowoczesnych technologii skutkującym zmniejszeniem ilości wytworzonych odpadów.	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	
				Wyznaczenie i budowa regionalnych zakładów gospodarki odpadami	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	
				Utworzenie punktu selektywnego zbierania odpadów w sposób zapewniający łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	
				Gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	
				Usuwanie wyrobów zawierających azbest	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	
				Minimalizacja oddziaływania na środowisko osadów ściekowych poprzez prawidłowe ich zagospodarowanie	Wytwórcy odpadów	

6.3.5 Harmonogram zadań w zakresie gospodarki odpadami

lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania
				2015	2016	2017	2018	razem	
1		Prowadzenie działalności informacyjno-edukacyjnej dotyczącej konieczności właściwego postępowania z odpadami niebezpiecznymi i innymi niż niebezpiecznymi. Propagowanie stosowania nowoczesnych technologii skutkującym zmniejszeniem ilości wytworzonych odpadów.	Powiat Wałbrzyski, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	40	40	40	40	160	budżet Gmin, budżet Powiatu, środki WFOŚiGW, RPO, PliŚ, PROW
2		Kontrola sprawdzająca dostosowanie składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których są składowane odpady komunalne do standardów UE	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Państwa
3		Zorganizowanie systemu zbierania, sortowania i odzysku odpadów komunalnych ulegających biodegradacji	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Gmin, środki WFOŚiGW, RPO, PliŚ, PROW
4		Zwiększenie udziału odzysku odpadów, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Gmin, środki WFOŚiGW, RPO, PliŚ, PROW
6		Wyznaczenie i budowa regionalnych zakładów gospodarki odpadami	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	50	50	50	50	200	budżet Gmin, budżet Powiatu, środki WFOŚiGW, RPO, PliŚ, PROW
7		Utworzenie punktu selektywnego zbierania odpadów w sposób zapewniający łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Gmin, środki WFOŚiGW, RPO, PliŚ, PROW

8	<i>Gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest</i>	<i>Gminy Powiatu Wałbrzyskiego</i>	-	-	-	-	według potrzeb	<i>budżet Gmin, środki WFOŚiGW, RPO, PliŚ, PROW</i>
9	<i>Usuwanie wyrobów zawierających azbest</i>	<i>Gminy Powiatu Wałbrzyskiego</i>	-	-	-	-	według potrzeb	<i>budżet Gmin, środki WFOŚiGW, RPO, PliŚ, PROW</i>
10	<i>Minimalizacja oddziaływania na środowisko osadów ściekowych poprzez prawidłowe ich zagospodarowanie</i>	<i>Wytwórcy odpadów</i>	-	-	-	-	według potrzeb	<i>budżet Gmin, środki WFOŚiGW, RPO, PliŚ, PROW</i>

Przewiduje się, że w obliczu wprowadzania nowego systemu gospodarowania odpadami:

- nastąpi wyraźne zwiększenie zastosowania metod odzysku odpadów komunalnych i jednocześnie ograniczenie składowania nieprzetworzonych odpadów komunalnych (załącznik nr 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 8 stycznia 2013 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu (Dz.U. 2013r., poz. 38).
- postępowanie z odpadami zgodnie z obowiązującą hierarchią postępowania, która wynika wprost z art. 4 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z 19 listopada 2008 r., tj.
 - zapobieganie powstawaniu,
 - przygotowanie do ponownego użycia,
 - recykling i inne metody odzysku ,
 - unieszkodliwianie;
- istotną zmianą jest obowiązek przekazywania zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych do regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych zlokalizowanej w danym regionie,
- przewiduje się pozytywny wzrost zastosowania metod biologicznych (np. kompostowanie) przekształcania odpadów zielonych i innych odpadów ulegających biodegradacji, co umożliwi wykorzystanie otrzymanego z linii MBP materiału do rekultywacji zamkniętych składowisk odpadów.

W związku z wejściem w życie znowelizowanej ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach gminy i miasto są zobowiązane do odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości od dnia wejścia w życie uchwał albo zarządzeń, nie później niż do 18 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

Został zniesiony obowiązek opracowywania planów gospodarki odpadami dla gmin i powiatów.

Wójtowie, burmistrzowie są odpowiedzialni za zorganizowanie systemu odbioru oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, co wiąże się z obowiązkiem stworzenia systemu kontroli i monitoringu strumienia odpadów komunalnych wytwarzanych na terenie gmin i miast.

6.4 Oddziaływanie hałasu

Głównymi źródłami hałasu na terenie powiatu wałbrzyskiego są:

- ruch drogowy,
- działalność przemysłowa,
- ruch kolejowy.

Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez:

- utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie;
- zmniejszanie poziomu hałasu, co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany.

Jeżeli na terenach przeznaczonych do działalności produkcyjnej, składowania i magazynowania znajduje się zabudowa mieszkaniowa, szpitale, domy opieki społecznej lub budynki związane ze stałym albo czasowym pobytem dzieci i młodzieży, ochrona przed hałasem polega na stosowaniu rozwiązań technicznych zapewniających właściwe warunki akustyczne w budynkach. Można to osiągnąć przez stosowanie rozwiązań technicznych i organizacyjnych zapobiegających powstawaniu lub przenikaniu hałasu do środowiska, a także środków zmniejszających poziom hałasu lub poprzez eliminację czynności powodujących hałas.

Zgodnie z przepisami Prawa ochrony środowiska (art. 180) prowadzący instalację nie ma obowiązku uzyskania decyzji określającej poziom hałasu. Decyzję o dopuszczalnym poziomie hałasu wydaje organ ochrony środowiska z urzędu w przypadku stwierdzenia na podstawie pomiarów, że poza zakładem, w wyniku jego działalności, przekroczone są dopuszczalne poziomy hałasu.

6.4.1 Hałas drogowy

Układ drogowy stanowi o rozwoju danego regionu i powiązaniach z innymi ośrodkami. Przez teren powiatu wałbrzyskiego przebiegają drogi:

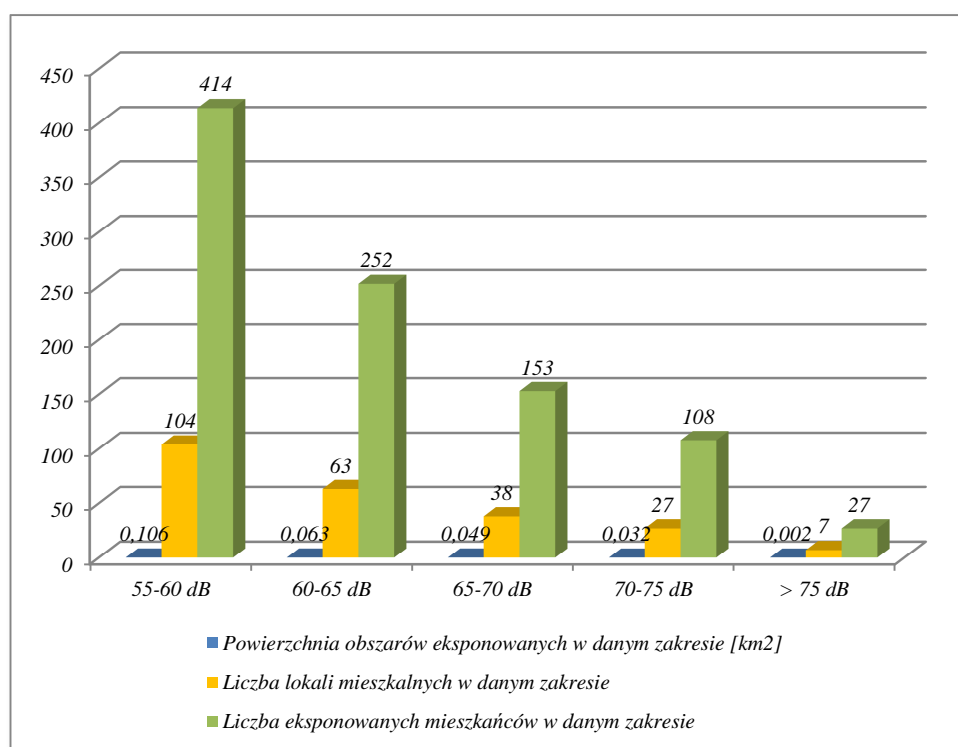
- gminne,
- powiatowe,
- wojewódzkie,
- drogi krajowe.

W latach 2011 – 2014 na terenie powiatu wałbrzyskiego nie prowadzono prac związanych z budową ekranów akustycznych. Zarządca drogi zobowiązany jest do monitorowania poziomu dźwięku powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie raz na 5 lat w ramach generalnego pomiaru ruchu. W omawianym okresie wykonano mapy akustyczne dla dróg wojewódzkich na terenie powiatu – odcinek drogi nr 375 w miejscowości Szczawno-Zdrój oraz nr 367 w Boguszowie-Gorcach.

Tabela 14 Zestawienie odcinków dróg położonych w granicach powiatu wałbrzyskiego wraz z kilometrażem, długością oraz powierzchnia obszaru objętego opracowaniem

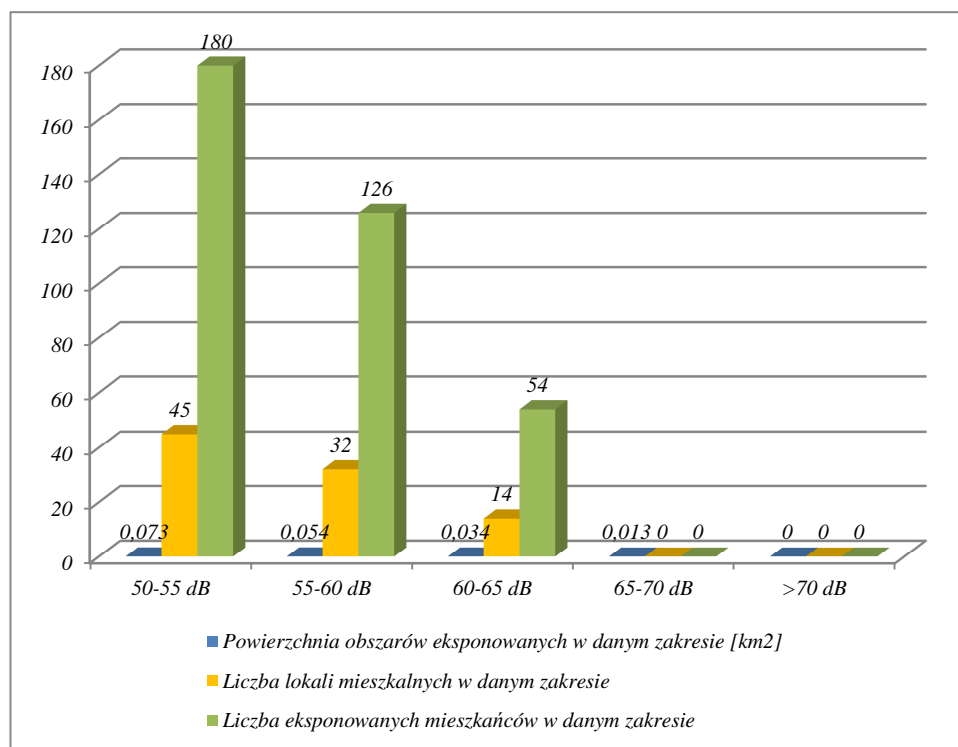
Nr drogi	Kilometraż odcinka		gmina	długość odcinka	powierzchnia obszaru analizy
	od km	do km		km	km ²
375	15,8	do km 17,5	Szczawno-Zdrój	1,7	1,36
367	55,7	57,0	Boguszów-Gorce	1,3	1,04

Źródło: Mapy akustyczne dróg wojewódzkich 375 oraz 367, DSDiK we Wrocławiu

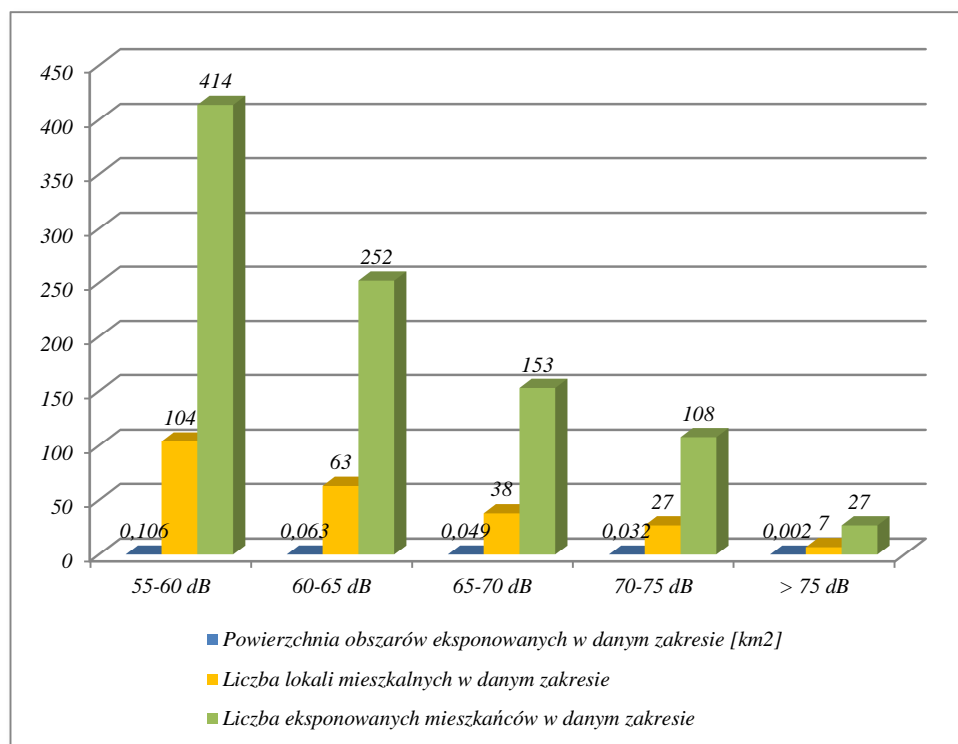
Rysunek 26 Poziomy dźwięku w środowisku określone przez wskaźnik L_{DWN} oraz obszary narażone na hałas – Szczawno-Zdrój

Źródło: Mapa akustyczna drogi wojewódzkiej nr 375, DSDiK we Wrocławiu

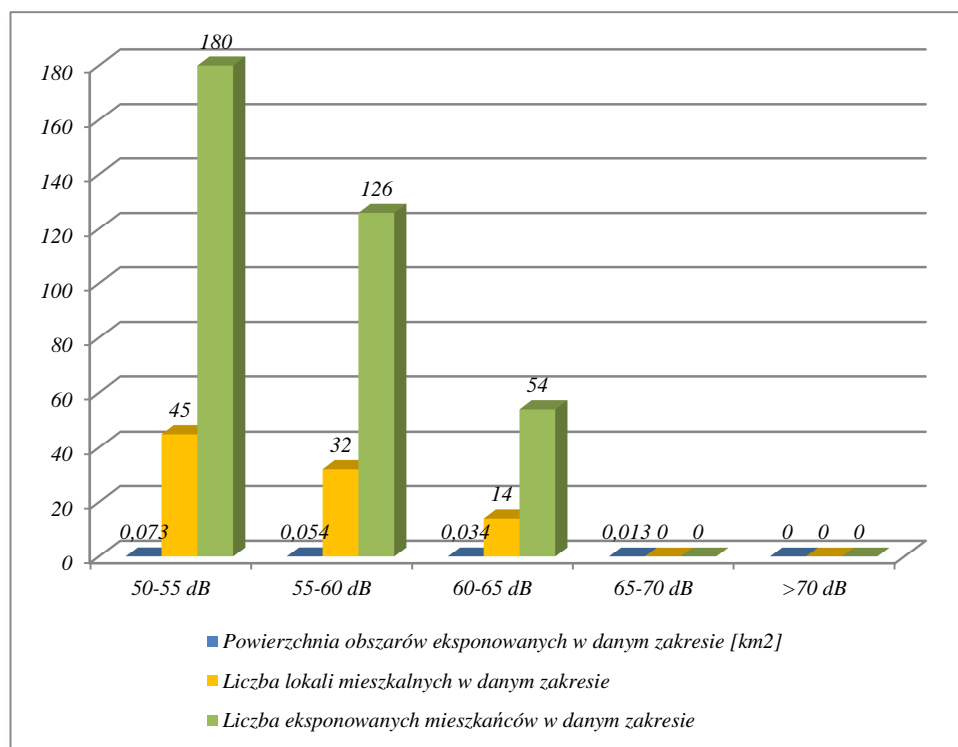
Rysunek 27 Poziomy dźwięku w środowisku określone przez wskaźnik L_N oraz obszary narażone na hałas – Szczawno-Zdrój

Źródło: Mapa akustyczna drogi wojewódzkiej nr 375, DSDiK we Wrocławiu

Rysunek 28 Poziomy dźwięku w środowisku określone przez wskaźnik L_{DWN} oraz obszary narażone na hałas – Boguszów-Gorce

Źródło: Mapa akustyczna drogi wojewódzkiej nr 367, DSDiK we Wrocławiu

Rysunek 29 Poziomy dźwięku w środowisku określone przez wskaźnik L_N oraz obszary narażone na hałas – Boguszów-Gorce

Źródło: Mapa akustyczna drogi wojewódzkiej nr 367, DSDiK we Wrocławiu

Z przeprowadzonych w ramach niniejszego opracowania analiz, wynika że odsetek osób narażonych na hałas od analizowanego odcinka drogi wojewódzkiej 375, zamieszkujących tereny Szczawna-Zdroju, dla których stan warunków akustycznych środowiska określony wskaźnikiem LDWN jako niedobry wynosi 92 % a zły – 8 %. Oszacowana łączna powierzchnia tych terenów wynosi ok. 0,10 km². Dla wskaźnika L_N odsetek ten kształtuje się odpowiednio na poziomie 85 % i 15 %, a łączna suma terenów, dla których stan warunków akustycznych środowiska w porze nocy określony jako niedobry i zły wynosi ok. 0,11 km².

Natomiast odsetek osób narażonych na hałas od analizowanego odcinka drogi wojewódzkiej nr 367, zamieszkujących tereny Boguszowa-Gorce, dla których stan warunków akustycznych środowiska określony wskaźnikiem LDWN jako niedobry wynosi 92 % a zły – 8 %. Oszacowana łączna powierzchnia tych terenów wynosi ok. 0,11 km². Dla wskaźnika L_N odsetek ten kształtuje się odpowiednio na poziomie 87 % i 13 %, a łączna suma terenów, dla których stan warunków akustycznych środowiska w porze nocy określony jako niedobry i zły wynosi ok. 0,09 km².

Prezentowane wyniki obliczeń i analiz obrazują, że wokół analizowanego odcinka obecnie nie występują tereny, dla których akustyczny stan środowiska można zakwalifikować jako bardzo zły. Wyniki analiz rozkładu hałasu przy elewacjach budynków, przeprowadzonych na różnych wysokościach budynków zlokalizowanych w pierwszej linii zabudowy (dla najbardziej narażonych budynków mieszkalnych) wskazują, że na ponadnormatywny hałas narażeni są mieszkańcy wszystkich kondygnacji tych budynków w porównywalnym stopniu.

Rosnąca liczba samochodów na drogach wewnętrznych i tranzytowych powiatu wałbrzyskiego bez wątpienia powoduje pogorszenie klimatu akustycznego wzdłuż szlaków komunikacyjnych. Na obszarach bezpośrednio sąsiadujących z ciągami komunikacyjnymi obserwuje się zanikanie tzw. „ciszy nocnej”.

W związku z tym bardzo ważnym elementem działań w tym przypadku jest właściwe planowanie przestrzenne, które powinno polegać przede wszystkim na zakazie lokalizacji budynków podlegających ochronie akustycznej na terenach, które znajdują się w zasięgach oddziaływania hałasu o poziomie przekraczającym wartości dopuszczalne. Działania te powinny być skoordynowane i finansowane przede wszystkim ze środków Zarządcy drogi – Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, Zarządu Dróg Wojewódzkich jak i jednostek samorządów terytorialnych oraz organizacji pozarządowych, których statut określa prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska.

Program Państwowego Monitoringu Środowiska w ramach sieci regionalnej (wojewódzkiej) przewiduje badania hałasu emitowanego z dróg krajowych i wojewódzkich oraz linii kolejowych – w miejscach o szczególnym zagrożeniu (węzły drogowe, drogi tranzytowe przebiegające w pobliżu zabudowy mieszkaniowej).

Problem zagrożenia emisją hałasu powinien być istotnym elementem planowania przestrzennego w opracowywaniu lub wprowadzaniu zmian do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Przeciwdziałanie hałasowi komunikacyjnemu jest działaniem długookresowym rozłożonym na lata. Typowym sposobem ochrony przed hałasem jest stosowanie ekranów akustycznych.

6.4.2 Hałas kolejowy

Najbardziej odczuwalny jest hałas w sąsiedztwie torowisk. Ze względu na reorganizację kolejnictwa liczba pociągów jest ograniczana z roku na rok. Wobec tego hałas pochodzący z transportu kolejowego też powinien być redukowany. Jednak nie bez znaczenia jest w tym przypadku stan techniczny taboru kolejowego. Z informacji uzyskanych od PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. stan techniczny linii kolejowych jest dobry, pomimo tego wymaga modernizacji. W latach 2009 – 2014 PKP PLK S.A. wykonała następujące prace na terenie powiatu wałbrzyskiego:

- mechaniczne oczyszczanie podsypki tłuczniowej,
- mechaniczne podbijanie torów i rozjazdów w planie i profilu,
- wymiana pojedynczych elementów nawierzchni kolejowej,
- poprawianie stanu przytwierdzenia elementów nawierzchni kolejowej,
- naprawy i bieżące utrzymanie przejazdów kolejowo – drogowych.

Poprawa dotychczasowych warunków akustycznych jest możliwa poprzez modernizację i właściwe utrzymanie torowisk oraz taboru kolejowego. Brak badań klimatu akustycznego wzdłuż linii kolejowych na terenie powiatu nie daje obiektywnej oceny natężenia hałasu.

6.4.3 Hałas niezorganizowany

Do źródeł hałasu niezorganizowanego zaliczyć można hałas związany z turystyką i rekreacją oraz wypoczynkiem i rozrywkami.

Powiat wałbrzyski jest miejscem o walorach turystycznych, krajoznawczych, wycieczki turystyczne, rowerowe, w sezonie przyciągają wielu turystów. W związku z tym bez znaczenia jest hałas, jaki w tym czasie emitowany jest przez większą ilość samochodów pojawiających się na gminnych drogach.

W miarę rozwoju usług turystycznych corocznie rozwijana jest także baza gastronomiczna i noclegowa – hotelowa, a wraz z nimi głośne formy rozrywki takie jak dyskoteki, dancingi czy sieć nocnych sklepów i małych punktów gastronomicznych. Restauracje i miejsca wypoczynkowe głównie w okresie wakacyjnym tętnią życiem, co stwarza niejednokrotnie uciążliwości zwłaszcza dla starszych mieszkańców powiatu.

6.4.4 Identyfikacja potrzeb

Hałas jest elementem tzw. stresu miejskiego, wpływającym, na jakość życia ludności, zwłaszcza na obszarach zurbanizowanych (miasta powiatu wałbrzyskiego). Poprawa jakości środowiska na tych obszarach musi obejmować, oprócz szeregu działań wyszczególnionych w paragrafach dotyczących jakości powietrza i jakości wód działania ukierunkowane na ochronę przed hałasem, zwłaszcza pochodzącym ze środków transportu.

Realizacja celu krótkoterminowego, którym jest zmniejszenie uciążliwości hałasu dla mieszkańców i środowiska poprzez jego obniżenie do poziomu obowiązujących standardów winna być poprzedzona dokładnym rozpoznaniem klimatu akustycznego.

W pierwszej kolejności, rozpoznaniem klimatu akustycznego należy objąć obszar gdzie skala zagrożenia hałasem jest największa ze względu na stopień urbanizacji i istniejącą sieć dróg oraz główne ciągi komunikacyjne (drogi krajowe). Zarządzający drogą lub linią kolejową zaliczonymi do obiektów, których eksploatacja może powodować negatywne oddziaływanie akustyczne na znacznych obszarach sporządza, co pięć lat mapę akustyczną terenu, (mapy takie zostały opracowane w 2011 i 2012 roku) na którym eksploatacja obiektu może powodować przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku.

Przedsiębiorstwa, zakłady i osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na obszarze powiatu wałbrzyskiego kształtują klimat akustyczny w swoim otoczeniu. Na analizowanym obszarze działalność prowadzi wiele średnich i mniejszych przedsiębiorstw i to one stanowią źródło niekontrolowanej emisji hałasu. Natomiast większe przedsiębiorstwa posiadają uregulowany stan prawny i czynią starania w kierunku zmniejszenia lub całkowitego wyeliminowania uciążliwości związanych z ich działalnością.

Działanie zakładów nie powinno powodować przekroczeń standardów, jakości środowiska i dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku poza teren, do którego prowadzący instalację ma tytuł prawny. Dotyczy to również obszaru ograniczonego użytkowania, jeżeli został utworzony w związku z funkcjonowaniem zakładu.

Jeżeli akustyczne oddziaływanie będące wynikiem prowadzenia zakładu występuje na terenach, dla których nie zostały ustawowo ustalone dopuszczalne poziomy hałasu lub na terenach, dla których nie można określić dopuszczalnego poziomu hałasu poprzez przyjęcie wartości dopuszczalnych dla rodzaju terenu o zbliżonym przeznaczeniu – wówczas nie podejmuje się działań przewidzianych ustawą na rzecz kształtowania klimatu akustycznego tych terenów.

Za przekroczenie poziomów hałasu określonych w decyzji na emitowanie hałasu do środowiska i obowiązujących decyzjach o dopuszczalnym poziomie hałasu przenikającego do środowiska – Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska wymierza, w drodze decyzji, administracyjnej kary pieniężne. Ponadto na podmiocie prowadzącym działalność gospodarczą spoczywa odpowiedzialność za ochronę środowiska polegająca na podjęciu niezbędnych działań naprawczych.

Cele krótkoterminowe (do 2017 roku) i główne działania w zakresie ochrony przed hałasem to:

- ustalenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wydzielonych terenów pod realizację zorganizowanej działalności inwestycyjnej, zakładów mogących być potencjalnymi źródłami hałasu do środowiska, co umożliwi lokalizację zakładów produkcyjnych i przemysłowych, z dala od terenów mieszkaniowych i turystycznych,
- niedopuszczanie do realizacji inwestycji, które mogą być źródłem dużej emisji hałasu do środowiska ze względu na rodzaj prowadzonej działalności lub technologie produkcji.
- ograniczenie emisji hałasu poprzez inwestycje dot. infrastruktury drogowej:
 - budowa obwodnic,
 - poprawa nawierzchni dróg,
 - optymalizacja płynności ruchu,
 - wprowadzanie systemów pasów zieleni izolacyjnej.

Istotnym elementem dla gmin należących do powiatu będzie kontynuacja wprowadzania do Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego gmin zapisów poświęconych ochronie przed hałasem.

6.4.5 Cele i zadania środowiskowe do roku 2018 i do roku 2022

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Ochrona przed hałasem	Podniesienie komfortu akustycznego mieszkańców powiatu	odsetek ludności narażonej na ponadnormatywny poziom dźwięku (%)	Zwiększenie komfortu jazdy i usprawnienie ruchu Ograniczenie hałasu komunikacyjnego Ograniczenie poziomu hałasu wewnątrz obiektów Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu	Realizacja zadań przewidzianych dla poprawy infrastruktury drogowej oraz organizacji ruchu w celu obniżenia emisji hałasu komunikacyjnego	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego, Powiat Wałbrzyski, GDDKiA, Dolnośląska Służba Dróg i Kolei	ryzyka wskazano w rozdziale ochrona powietrza i klimatu
				Wprowadzanie pasów zieleni przy drogach, zieleni niskiej i wysokiej do wnętrz osiedlowych, instalowanie ekranów akustycznych przy trasach o największym natężeniu ruchu	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego, Powiat Wałbrzyski, GDDKiA, Dolnośląska Służba Dróg i Kolei	
				Działania modernizacyjne, m.in. stosowanie dźwiękochłonnych elewacji budynków, stosowanie stolarki okiennej na okna o podwyższonym wskaźniku izolacyjności akustycznej właściwej ($R_w > 30dB$) w budynkach narażonych na ponadnormatywny hałas i nowobudowanych obiektach	Powiat Wałbrzyski	brak wystarczających środków prawnych i finansowych na ograniczenia nadmiernego hałasu
				Edukacja ekologiczna w zakresie zapobiegania nadmiernej emisji hałasu w powiecie	Powiat Wałbrzyski	
				Dostosowanie przedsiębiorstw do obowiązujących standardów emisji hałasu do środowiska	Przedsiębiorstwa	
				Kontrola przestrzegania przez zakłady przemysłowe poziomów hałasu określonych w decyzjach administracyjnych	WIOŚ we Wrocławiu	
				Dalszy, systematyczny monitoring poziomu hałasu w tym zwiększenie liczby punktów oraz doskonalenie metod pomiarów	WIOŚ we Wrocławiu	
				Działania modernizacyjne, m.in. stosowanie dźwiękochłonnych elewacji budynków, stosowanie stolarki okiennej na okna o podwyższonym wskaźniku izolacyjności akustycznej właściwej ($R_w > 30dB$) w budynkach narażonych na ponadnormatywny hałas i nowobudowanych obiektach	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	
				Wyznaczanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obszarów chronionych przed hałasem	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	

				<i>Edukacja ekologiczna w zakresie zapobiegania nadmiernej emisji hałasu w powiecie</i>	<i>Gminy Powiatu Wałbrzyskiego</i>	
--	--	--	--	---	------------------------------------	--

6.4.6 Harmonogram zadań w zakresie ochrony przed hałasem

lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania
				2015	2016	2017	2018	razem	
1	Ochrona przed hałasem	Realizacja zadań przewidzianych dla poprawy infrastruktury drogowej oraz organizacji ruchu w celu obniżenia emisji hałasu komunikacyjnego	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego, Powiat Wałbrzyski, GDDKiA, Dolnośląska Służba Dróg i Kolei	-	-	-	-	Koszty zostały ujęte w rozdziale dotyczącym ochrony powietrza	budżet Gmin, budżet Powiatu, budżet Państwa, środki WFOŚiGW, RPO, PiiŚ, PROW, ZIT Aglomeracja Wałbrzyska
2		Wprowadzanie pasów zieleni przy drogach, zieleni niskiej i wysokiej do wnętrza osiedlowych, instalowanie ekranów akustycznych przy trasach o największym natężeniu ruchu	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego, Powiat Wałbrzyski, GDDKiA, Dolnośląska Służba Dróg i Kolei	-	-	-	-	Koszty zostały ujęte w rozdziale dotyczącym ochrony powietrza	budżet Gmin, budżet Powiatu, budżet Państwa, środki WFOŚiGW, RPO, PiiŚ, PROW, ZIT Aglomeracja Wałbrzyska
3		Działania modernizacyjne, m.in. stosowanie dźwiękochłonnych elewacji budynków, stosowanie stolarki okiennej na okna o podwyższonym wskaźniku izolacyjności akustycznej właściwej ($R_w > 30\text{dB}$) w budynkach narażonych na ponadnormatywny hałas i nowobudowanych obiektach	Powiat Wałbrzyski, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Gmin, budżet Powiatu, środki WFOŚiGW, RPO, PiiŚ, PROW, ZIT Aglomeracja Wałbrzyska
4		Edukacja ekologiczna w zakresie zapobiegania nadmiernej emisji hałasu w powiecie	Powiat Wałbrzyski	5	5	5	5	20	budżet Powiatu, środki WFOŚiGW, RPO, PiiŚ, ZIT Aglomeracja Wałbrzyska

5	Dostosowanie przedsiębiorstw do obowiązujących standardów emisji hałasu do środowiska	Przedsiębiorstwa	-	-	-	-	według potrzeb	budżet przedsiębiorstw, środki WFOŚiGW, RPO, ZIT Aglomeracja Wałbrzyska
6	Kontrola przestrzegania przez zakłady przemysłowe poziomów hałasu określonych w decyzjach administracyjnych	WIOŚ we Wrocławiu	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Państwa
7	Dalszy, systematyczny monitoring poziomu hałasu w tym zwiększenie liczby punktów oraz doskonalenie metod pomiarów	WIOŚ we Wrocławiu	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Państwa
9	Wyznaczanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obszarów chronionych przed hałasem	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Gmin
10	Edukacja ekologiczna w zakresie zapobiegania nadmiernej emisji hałasu w powiecie	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb	budżet Gmin, środki WFOŚiGW, RPO, PliŚ, PROW, ZIT Aglomeracja Wałbrzyska

6.5 Oddziaływanie pól elektromagnetycznych

Pola elektromagnetyczne (PEM) ustawa Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.) definiuje jako pola elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach od 0 Hz do 300 GHz. Ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska poprzez:

- utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach;
- zmniejszanie poziomów pól elektromagnetycznych, co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane.

Minister właściwy do spraw środowiska, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia, określa, w drodze rozporządzenia, dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposoby sprawdzania dotrzymania tych poziomów.

W rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. 2003 nr 192 poz. 1883) są ustalone zróżnicowane poziomy pól elektromagnetycznych dla:

- terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową - do 50Hz
- miejsc dostępnych dla ludności – do 300Hz

Według ustawy Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.) prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia emitującego pola elektromagnetyczne, które są:

- stacjami elektroenergetycznymi lub napowietrznymi liniami elektroenergetycznymi o napięciu znamionowym nie niższym niż 110 kV,
- instalacjami radiokomunikacyjnymi, radionawigacyjnymi lub radiolokacyjnymi, emitującymi pola elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 15 W, emitującymi pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz,

są obowiązani do wykonania pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku. Pomiaru te wykonywane są:

- bezpośrednio po rozpoczęciu użytkowania instalacji lub urządzenia;
- każdorazowo w przypadku zmiany warunków pracy instalacji lub urządzenia,.

Wyniki pomiarów przekazuje się Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska i Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu. Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska prowadzi okresowe badania poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, a także aktualizowany corocznie, rejestr zawierający informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, z wyszczególnieniem przekroczeń dotyczących:

- terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową;
- miejsc dostępnych dla ludności.

Zgodnie z przepisem art. 135 ustawy Prawo ochrony środowiska, jeżeli z postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, z analizy porealizacyjnej albo z przeglądu ekologicznego wynika, że mimo zastosowania dostępnych rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych nie mogą być zachowane standardy ochrony środowiska to dla instalacji urządzeń radiokomunikacyjnych oraz linii elektroenergetycznych tworzy się obszar ograniczonego użytkowania.

Do kompetencji Starosty należy sprawowanie kontroli przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska, natomiast Rada Powiatu ustanawia w razie potrzeby obszary ograniczonego użytkowania.

Do kompetencji wójtów, burmistrzów należy preferowanie i kontrolowanie zgodności lokalizacji nowych instalacji emitujących promieniowanie elektromagnetyczne z Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego.

Źródła pola elektromagnetycznego można podzielić na naturalne występujące w przyrodzie oraz sztuczne, które powstają wraz z rozwojem przemysłu w tym telekomunikacji. Głównymi instalacjami emitującymi pola elektromagnetyczne są:

- linie przesyłowe wysokiego, średniego i niskiego napięcia oraz stacje transformatorowe,
- instalacje radiokomunikacyjne, takie jak:
 - stacje bazowe telefonii komórkowej,
 - stacje radiowe i telewizyjne.

Przebieg i rodzaj linii elektroenergetycznych przez teren gmin powiatu wałbrzyskiego determinowany jest rozmieszczeniem krajowych źródeł energii elektrycznej. Przez obszar powiatu wałbrzyskiego przebiegają sieci elektroenergetyczne średniego, niskiego i wysokiego napięcia. Największe znaczenie z punktu widzenia zdrowia i życia mieszkańców powiatu mają sieci wysokiego napięcia.

Corocznie sieć energetyczna jest rozbudowywana, dobudowywane są nowe odcinki sieci napowietrznej linii energetycznej i stacje transformatorowe zarówno wysokiego jak i niskiego napięcia. Wynika to z ciągłego rozwoju terenów miejskich i wiejskich, oraz związanej z tym potrzeby mieszkańców do posiadania dostępu do nieprzerwanych dostaw energii elektrycznej.

Na obszarze powiatu źródłem elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego są następujące urządzenia: anteny nadawcze stacji bazowych telefonii komórkowej, przekaźniki radiowe i telewizyjne oraz urządzenia radionawigacyjne i radiolokacyjne.

Większość tych urządzeń ulokowanych jest na terenach prywatnych lub na dachach budynków użyteczności publicznej (szkoła, kościół).

Tabela 15 Wykaz instalacji będących źródłem PEM na terenie powiatu wałbrzyskiego

L.p.	Nazwa instalacji	Adres instalacji	Nr zgłoszenia
1	Sobięcín Górny 5849	Kuźnice Świdnickie, dz. nr 14, gmina Boguszków - Gorce	TOŚ.6221.27.2011 05.05.2011r.
2	Boguszków Gorce 2041	Boguszków – Gorce ul. Poniatowskiego 57a	TOŚ.6221.25.2011 20.09.2011r.
3	WAL3041	Boguszków – Gorce działka 646/4	TOŚ.6221.24.2011 18.04.2011
4	WAL33572 GLUSZYCA	Gluszyca ul. Grunwaldzka 16	TOŚ.6221.22.2011 04.04.2011r.
5	Niedzwiedzica_TWP_Orange	Olszyniec działka nr 6	TOŚ.6221.20.2011 01.04.2011r.
6	BT 33498 CZARNY BÓR	Borówno działka nr 363	TOŚ.6221.19.2011 29.03.2011r.
7	WAL3042_A	Boguszków – Gorce ul. Traugutta 12	TOŚ.6221.18.2011 01.03.2011r.
8	4278/5858(4278) Niedzwiedzica TPW	Podlesie działka nr 6 obręb Olszyniec	TOŚ.6221.16.2011 23.02.2011r.
9	WAL3091_A	Mioszów ul. Parkowa 1	TOŚ.6221.10.2011 08.02.2011r.
10	WAL3061_A	Gluszyca ul. Grunwaldzka, działka nr 512/27	TOŚ.6221/1/11 04.02.2011r.
11	TSR GLUSZYCA/KOŚCIÓŁ	Gluszyca 50o41'03,7" N 16o22'50,4" E	TOŚ.6221.56.2011 16.05.2011r.
12	TSR Mioszów/wzg. Cmentarne	Mioszów 50o40'14,2" N 16o11'01,0" E	TOŚ.6221.53.2011 12.05.2011r.
13	TSR Walim/g. Ostra	Walim g. Ostra 50o41'26,9" N 16o26'29,7" E	TOŚ.6221.52.2011 12.05.2011r.
14	OM NIEDDZWIEDZICA	Niedzwiedzica 50o44'38" N 16o21'41" E	TOŚ.6221.51.2011 12.05.2011r.
15	TSR Sokołowsko/Polana	Sokołowsko 50o41'03,4" N 16o14'37,5" E	TOŚ.6221.50.2011 12.05.2011r.
16	D381 JEDLINA ZDRÓJ 3217	Jedlina – Zdrój al. Czynu Społecznego 45/2	TOŚ.6221.48.2011 10.05.2011r.

Lp.	Nazwa instalacji	Adres instalacji	Nr zgłoszenia
17	UNISŁAW ŚLĄSKI 3910	Unistaw Śląski działka nr 9	TOŚ.6221.46.2011 10.05.2011r.
18	Witków Śląski 4297	Witków Śląski działka nr 107	TOŚ.6221.45.2011 10.05.2011r.
19	Stare Bogaczowice 4378	Stare Bogaczowice działka nr 201/202	TOŚ.6221.43.2011 10.05.2011r.
20	3526/ 2448 (4885) Mieroszów	Mieroszów ul. Parkowa 1	TOŚ.6221.40.2011 10.05.2011r.
21	3908/ 4336 (4974) Rusimowa	Rusinowa ul. Głuszycka 2	TOŚ.6221.39.2011 10.05.2011r.
22	4716/ 5499 (6237) Sokołowsko	Sokołowsko działka nr 100/6	TOŚ.613.38.2011 10.05.2011r. Zaprzestanie emisji od 14.10.2013r.
23	BT30570	Rzeczka działka nr 160	TOŚ.6221.85.2011 29.06.2011r.
24	6545/4899 Chełmiec	Góra Chełmiec k/ Wałbrzycha, działka nr 3	TOŚ.6221.82.2011 16.08.2011r.
25	Walim ZRiT 7339	Walim Góra Ostra	TOŚ.6221.78.2011 20.09.2011
26	SOKOLEC 4192	Rzeczka działka nr 172/10	TOŚ.6221.77.2011 09.08.2011r.
27	RTON Wałbrzych/Chełmiec	Szczawno – Zdrój Góra Chełmiec	TOŚ.6221.71.2011 17.06.2011r.
28	GLUSZYCA 12563	Głuszyca ul. Grunwaldzka 16	TOŚ.6221.69.2011 13.07.2011r.
29	WAL3061_A	Głuszyca ul. Grunwaldzka	TOŚ.6221.60.2011 23.05.2011
30	TSR Jedlina/G. Kawiniec	Jedlina – Zdrój Góra Kawiniec	TOŚ.6221.57.2011 16.05.2011r.
31	BT 33687 Zamek Grodno	Niedźwiedzica działka nr 67	TOŚ.6221.106.2011 16.08.2011r.
32	CZARNY BÓR 49589	Borówno działka nr 363	TOŚ.6221.105.2011 08.08.2011r.
33	LR SOZ 50601, 51092	Szczawno – Zdrój Góra Chełmiec 3	TOŚ.6221.104.2011 14.07.2011r.
34	Radiolinia Chełmiec	Szczawno – Zdrój Góra Chełmiec	TOŚ.6221.102.2011 22.06.2011r.
35	Boguszów Gorce Miasto 49602	Boguszów – Gorce pl. Odrodzenia 1	TOŚ.6221.101.2011 21.06.2011
36	34358 UNISŁAW ŚLĄSKI	Unistaw Śląski działka nr 9	TOŚ.6221.98.2011 12.07.2011r.
37	EXATEL SZCZAWNO_CHEŁMIEC	Szczawno – Zdrój Góra Chełmiec	TOŚ.6221.92.2011 05.07.2011r.
38	Stacja linii radiowych Gts Poland Sp. z o. o. "Wieża widokowa Góra Chełmiec"	Szczawno – Zdrój Góra Chełmiec	TOŚ.6221.119.2011 13.12.2011r.
39	Boguszów Gorce 49525	Boguszów – Gorce ul. Traugutta działka nr 231/10	TOŚ.6221.112.2011 21.10.2011
40	BOGUSZÓW GORCE TRAUUGUTTA 49839	Boguszów – Gorce ul. Broniewskiego 5	TOŚ.6221.16.2012 10.01.2013r.

Lp.	Nazwa instalacji	Adres instalacji	Nr zgłoszenia
41	BT30624 BOGUSZÓW_GORCE	Boguszów – Gorce pl. Odrodzenia 9	TOŚ.6221.8.2012 14.06.2012r.
42	BT_33449_TSR Jedlina Zdrój	Jedlina – Zdrój Góra Kawiniec	WOŚ.6221.9.2013 09.01.2014r.
43	BT_33435_Walim	Walim Góra Ostra	WOŚ.6221.8.2013 09.01.2014r.
44	TSR Jedlina/G. Kawiniec	Jedlina – Zdrój Góra Kawiniec	WOŚ.6221.7.2013 20.12.2013r.
45	BT-33500 WAŁ SOBIĘCIN	Boguszów – Gorce ul. Wysoka 10	WOŚ.6221.6.2013 06.12.2013
46	BT_33174_Głuszycza	Głuszycza działka nr 125	WOŚ.6221.4.2013 13.11.2013r.
47	CHELMIEC MW 49508	Boguszów – Gorce działka nr 3	WAB 6221.33.2013 30.07.2013r.
48	Gostków 49654	Gostków ul. Główna 15 działka nr 145	WAB.6221.19.2013 02.07.2013r.
49	Czarny Bór 49566	Czarny Bór ul. XXX-lecia 53	WAB.6221.9.2013 09.07.2013
50	Wałbrzych Podlasie MW 49588	Niedźwiedźce działka nr 65a, Jugowice	WAB.6221.8.2013 11.06.2013
51	Sokołowsko ZRiT 49582	Sokołowsko działka nr 100/6	WAB.6221.6.2013 11.06.2013r.
52	Radiolinia Ericsson MiniLink w relacji TAURON-Góra Chełmiec	Szczawno – Zdrój Góra Chełmiec	WAB.6221.1.2013 15.03.2013r.

Źródło: rejestr zgłoszonych instalacji PEM w Starostwie Powiatowym w Wałbrzychu

Badania przeprowadzone w 2011 oraz 2013 roku (brak badań w 2014 na terenie powiatu) przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu wykazały, że w żadnym z 105 przebadanych punktów kontrolno-pomiarowych na terenie Dolnego Śląska nie stwierdzono przekroczeń poziomów dopuszczalnych pól elektromagnetycznych. Dwa pomiary przeprowadzone zostały w powiecie wałbrzyskim.

Tabela 16 Wykaz punktów pomiarowych oraz średnie arytmetyczne zmierzonych wartości skutecznych natężeń pól elektrycznych w tych punktach w powiecie wałbrzyskim

Lp.	Lokalizacja punktu pomiarowego	Średnia arytmetyczna zmierzonych wartości skutecznych natężeń pól elektrycznych promieniowania elektromagnetycznego dla zakresu 3 MHz- 3000 MHz [V/m]	
		2011 r.	2013 r.
1	Boguszów-Gorce	0,76	0,82
2	Głuszycza	0,32	0,34

Źródło: Badania poziomów pól elektromagnetycznych wybranych punktach województwa dolnośląskiego w roku 20011-2013, WIOŚ we Wrocławiu

W 33 punktach na terenie całego Dolnego Śląska poziom pól nie przekraczał 0,1 V/m (przy 7,0 V/m wartości dopuszczalnej). W punktach na terenie powiatu poziom pól nie przekraczał 0,3 V/m (przy 7,0 V/m wartości dopuszczalnej). Najwyższe wartości odnotowano w Boguszwie Gorcach przy ul. M. Reja 0,82 V/m (11,7% wartości dopuszczalnej),

Podkreślić należy, że w otoczeniu stacji bazowych telefonii komórkowych pole elektromagnetyczne o wartościach granicznych występują nie dalej niż kilkadziesiąt metrów od samych anten i to na wysokości ich zainstalowania. W praktyce, w otoczeniu anten stacji bazowych GSM, znajdujących się w miastach, pola o wartościach wyższych od dopuszczalnych nie występują dalej niż 25 metrów od anten na wysokości zainstalowania tych anten.

6.5.1 Identyfikacja potrzeb

Głównym celem w zakresie ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym jest monitoring występujących pól elektromagnetycznych w środowisku. Dysponując wynikami przeprowadzonych pomiarów poziom pól elektromagnetycznych będzie możliwa reakcja na ewentualne przekroczenia (np. zmiana anten na mniej emisyjne).

W celu ograniczenia oddziaływania na środowisko i zdrowie ludzi, powinno się przestrzegać następujących zasad:

- unikać lokalizacji nowych budynków mieszkalnych w bliskim sąsiedztwie linii elektroenergetycznych lub stacji transformatorowych wysokiego napięcia;
- wprowadzać w nowoprojektowanych i remontowanych układach energetycznych nowe materiały i technologie wykonawstwa.

W związku z rozwojem systemu usług telekomunikacyjnych na terenie województwa potencjalnie wzrośnie oddziaływanie promieniowania elektromagnetycznego pochodzącego z tego źródła. Dla potrzeb rozwoju sieci telekomunikacyjnych należy uwzględnić w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego miejsca dla urządzeń teletechnicznej kanalizacji kablowej.

Natomiast w związku z intensywnym rozwojem budownictwa mieszkalnego, wzrastać będzie gęstość linii energetycznych. Linie energetyczne o napięciu 110 kV i wyższych, nie powinny być lokalizowane w sąsiedztwie terenów mieszkalnych.

Podstawowym elementem ochrony przed polami elektromagnetycznymi jest informacja o występujących poziomach pól. Zniesiony został obowiązek posiadania pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych, jednak nałożono obowiązek wykonania pomiarów natężenia pól elektromagnetycznych na prowadzących instalacje i użytkowników urządzeń emitujących pola elektromagnetyczne. Pomiary należy przeprowadzać bezpośrednio po rozpoczęciu użytkowania instalacji lub urządzenia i każdorazowo w przypadku zmiany warunków pracy urządzenia.

Zadania na poziomie powiatu obejmują kontrolę przestrzegania zapisów prawa oraz w razie potrzeby ustanowienie obszarów ograniczonego użytkowania

Zadania na poziomie gminy obejmują:

- preferowanie mało konfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania niejonizującego,
- opracowywanie przyszłych planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zagrożeń promieniowaniem niejonizującym.

6.5.2 Cele i zadania środowiskowe do roku 2018 i do roku 2022

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym	Minimalizacja oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego	prowadzenie przez WIOŚ rejestru zawierającego informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, z wyszczególnieniem przekroczeń dotyczących terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz miejsc dostępnych dla ludności	Kontrola źródeł PEM, ochrona zdrowia mieszkańców	Gromadzenie i analiza danych nt. instalacji emitujących pola elektromagnetyczne wymagających zgłoszeń	Powiat Wałbrzyski	zmiana w przepisach prawnych dotyczących kompetencji
				Prowadzenie cyklicznych kontrolnych badań poziomów promieniowania na obszarach o zwiększonym stopniu ryzyka.	WIOŚ we Wrocławiu	wzrost liczby źródeł promieniowania, a tym samym brak monitoringu w niektórych lokalizacjach
				Uwzględnieniu w planach zagospodarowania przestrzennego zagadnienia dotyczące pól elektromagnetycznych (w trakcie zmian planów)	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	zbyt długi termin postępowań administracyjnych dotyczących zmian w planach zagospodarowania przestrzennego
				Preferowanie mało konfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania niejonizującego oraz w razie potrzeby wyznaczenie stref ograniczonego użytkowania w zakresie ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	zmiana w przepisach dotyczących praw właścicielskich, ryzyko sprzeciwu mieszkańców

6.5.3 Harmonogram zadań w zakresie ochrony przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych

lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)					Źródła finansowania
				2015	2016	2017	2018	razem	
1	Ochrona przed promieniowaniem elektromagnetycznym	Gromadzenie i analiza danych nt. instalacji emitujących pola elektromagnetyczne wymagających zgłoszeń	Powiat Wałbrzyski	-	-	-	-	koszty administracyjne	budżet Powiatu
2		Prowadzenie cyklicznych kontrolnych badań poziomów promieniowania na obszarach o zwiększonym stopniu ryzyka.	WIOŚ we Wrocławiu	-	-	-	-	koszty administracyjne	budżet Państwa

3		<i>Uwzględnieniu w planach zagospodarowania przestrzennego zagadnienia dotyczące pól elektromagnetycznych (w trakcie zmian planów)</i>	<i>Gminy Powiatu Wałbrzyskiego</i>	100	100	100	100	400	<i>budżet Gmin</i>
4		<i>Preferowanie mało konfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania niejonizującego oraz w razie potrzeby wyznaczenie stref ograniczonego użytkowania w zakresie ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym</i>	<i>Gminy Powiatu Wałbrzyskiego</i>	-	-	-	-	<i>koszty administracyjne</i>	<i>budżet Gmin</i>

6.6 Substancje chemiczne w środowisku i poważne awarie

Według Polityki ekologicznej Państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016 głównym zadaniem, po przyjęciu przez Sejm ustawy o zmianie ustawy o substancjach i preparatach chemicznych oraz niektórych innych ustaw, jest przygotowanie aktów wykonawczych do znowelizowanej ustawy w celu pełnej implementacji do polskiego prawa przepisów rozporządzenia REACH i innych aktów wspólnotowych.

Zagrożenia chemiczne i pożarowe wynikają głównie z gęstości zaludnienia, charakteru zabudowy i stopnia uprzemysłowienia. Na zagrożenia pożarowe wpływa sąsiedztwo lokalizacji budynków i występowanie w nich palnych elementów konstrukcyjnych (stropy, więźba dachowa, schody i pokrycia dachów) oraz magazynowane środki i materiały łatwopalne (paliwo, smary, farby, oleje, tworzywa chemiczne, tarcica, opał itp.).

Obowiązki związane z awariami przemysłowymi spoczywają głównie na prowadzącym zakład o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku wystąpienia awarii oraz na organach Państwowej Straży Pożarnej, a także wojewodzie. Zakłady takie zazwyczaj przynoszą wiele korzyści dla lokalnej społeczności, zapewniają zatrudnienie, utrzymanie, są motorem rozwoju i wspierają inicjatywy społeczne. Jednakże z uwagi na charakter prowadzonej działalności, są także źródłem potencjalnego zagrożenia.

Na terenie powiatu wałbrzyskiego brak zakładów o zwiększonym bądź dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii. Wśród podmiotów stanowiących potencjalne zagrożenie dla środowiska znajdują się stacje paliw funkcjonujące w systemie otwartym lub na potrzeby własne zakładu. Eksploatacja tych stacji może stworzyć zagrożenie dla środowiska w przypadku rozszczelnienia się zbiornika lub instalacji paliwowej oraz podczas rozładunków paliw z cystern samochodowych do zbiorników magazynowych.

Zapobieganie awariom miejscowym, prowadzi się głównie poprzez ograniczenie transportu substancji niebezpiecznych, kierowanie ich oznakowanymi trasami, omijającymi centra miast, informowanie i społeczeństwa o sposobach zapobiegania zagrożeniom, o sposobie postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia, a także ewentualna ewakuacja.

6.6.1 Cele i zadania środowiskowe do roku 2018 i do roku 2022

Obszar interwencji	Cel	Wskaźnik	Kierunek interwencji	Zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ryzyka
Substancje chemiczne w środowisku i poważne awarie	Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków	liczba przypadków wystąpienia poważnych awarii (odpowiadających definicji zawartej w art. 3 pkt. 23 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska)	Zachowanie bezpieczeństwa mieszkańców i bezpieczeństwa ekologiczno – przyrodniczego powiatu	Wyznaczenie i budowa przy głównych drogach w pobliżu miast parkingów dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne	GDDKiA, Dolnośląska Służba Dróg i Kolei, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego, Powiat Wałbrzyski	brak wystarczających środków finansowych na realizację zadania, przedłużający się termin budowy
				Ewidencjonowanie ilości przewożonych materiałów niebezpiecznych	podmioty gospodarcze	nieprzestrzeganie przepisów w zakresie substancji chemicznych przez podmioty gospodarcze
				Aktualizacja wykazu tras drogowych i kolejowych po których przewożone są towary niebezpieczne	Komenda Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej we Wrocławiu	przedłużający się termin opracowania aktualizacji
				Ograniczenie budownictwa obiektów użyteczności publicznej i zbiorowego zamieszkania wzdłuż szlaków, którymi prowadzony jest transport materiałów niebezpiecznych poprzez odpowiednie zapisy w mpzp	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	zbyt długi termin postępowań administracyjnych dotyczących zmian w planach zagospodarowania przestrzennego
				Doposażenie Jednostek Ochotniczych Straży Pożarnej w nowoczesny sprzęt	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	brak wystarczających środków finansowych na realizację zadania

6.6.2 Harmonogram zadań w zakresie substancji chemicznych i poważnych awarii

lp.	Obszar interwencji	Zadanie	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacunkowe koszty realizacji zadania (w tys. zł)				
				2015	2016	2017	2018	razem
1	Substancje chemiczne w środowisku i poważne awarie	Wyznaczenie i budowa przy głównych drogach w pobliżu miast parkingów dla pojazdów przewożących materiały niebezpieczne	GDDKiA, Dolnośląska Służba Dróg i Kolei, Gminy Powiatu Wałbrzyskiego, Powiat Wałbrzyski	-	-	-	-	według potrzeb
2		Ewidencjonowanie ilości przewożonych materiałów niebezpiecznych	podmioty gospodarcze	-	-	-	-	według potrzeb
3		Aktualizacja wykazu tras drogowych i kolejowych po których przewożone są towary niebezpieczne	Komenda Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej we Wrocławiu	-	-	-	-	według potrzeb
4		Ograniczenie budownictwa obiektów użyteczności publicznej i zbiorowego zamieszkania wzdłuż szlaków, którymi prowadzony jest transport materiałów niebezpiecznych poprzez odpowiednie zapisy w mpzp	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb
5		Doposażenie Jednostek Ochotniczych Straży Pożarnej w nowoczesny sprzęt	Gminy Powiatu Wałbrzyskiego	-	-	-	-	według potrzeb

7. DOSTĘP DO INFORMACJI, EDUKACJA EKOLOGICZNA, UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA

Według ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 z późn. zm.) organy administracji są obowiązane do udostępnienia każdemu informacji o środowisku i jego ochronie znajdujących się w ich posiadaniu lub które są dla nich przeznaczone.

Udostępnieniu na terenie powiatu wałbrzyskiego podlegają informacje dotyczące:

- stanu elementów środowiska, takich jak:
 - powietrze,
 - woda,
 - powierzchnia ziemi,
 - kopaliny,
 - klimat,
- krajobraz i obszary naturalne, w tym:
 - rośliny,
 - zwierzęta i grzyby
 - oraz inne elementy różnorodności biologicznej,
- emisji, w tym odpadów promieniotwórczych, a także zanieczyszczeń, które wpływają lub mogą wpłynąć na elementy środowiska,
- środków, takich jak:
 - środki administracyjne,
 - polityki,
 - przepisy prawne dotyczące środowiska i gospodarki wodnej,
 - plany, programy
 - porozumienia w sprawie ochrony środowiska,
 - a także działania wpływające lub mogących wpłynąć na elementy środowiska, oraz na emisje i zanieczyszczenia, jak również środków i działań, które mają na celu ochronę tych elementów.
- raportów na temat realizacji przepisów dotyczących ochrony środowiska,
- analiz kosztów i korzyści oraz innych analiz gospodarczych i założeń wykorzystanych w ramach środków i działań,
- stanu zdrowia, bezpieczeństwa i warunków życia ludzi, oraz stanu obiektów kultury i obiektów budowlanych - w zakresie, w jakim oddziałują na nie lub mogą oddziaływać:
 - stany elementów środowiska,
 - przez elementy środowiska - emisje i zanieczyszczenia.¹

Wśród opracowań, stanowiących dokumenty jawne, które powinny zostać udostępnione przez Powiat Wałbrzyski znajduje się również projekt Programu Ochrony Środowiska, a także już zaopiniowany i zatwierdzony dokument. W ramach współuczestnictwa społeczeństwa i niektórych grup społecznych w tworzeniu niniejszego opracowania będzie ono poddawane konsultacjom społecznym. Władze Powiatu Wałbrzyskiego udostępnią projekt POŚ do publicznej wiadomości poprzez umożliwienie wglądu do dokumentów na stronie internetowej, w Biuletynie Informacji Publicznej oraz w Wydziale Ochrony Środowiska, możliwe będą również wszelkiego rodzaju konsultacje i udział społeczeństwa w konstruowaniu ostatecznego kształtu dokumentu. Działania te zostaną poprzedzone informacjami i ogłoszeniami zamieszczonymi:

- na tablicy ogłoszeń w Starostwie Powiatowym w Wałbrzychu,
- na stronie internetowej w Biuletynie Informacji Publicznej.

Działania takie przyczyniają się do stworzenia dokumentacji, która jest jasna i zrozumiała dla wszystkich mieszkańców i zainteresowanych. Stworzone dzięki nowej ustawie o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na

¹ art. 9, pkt 1 ppt. 6 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 z późn. zm.)

środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 z późn. zm.) mechanizmy mają się przyczynić do usprawnienia współpracy organów samorządowych z mieszkańcami, a także uprawnić budowanie partnerstwa i jego sprawne funkcjonowanie. Ważną rolę odgrywa budowanie powiązań między samorządami, a społeczeństwem, gdzie podstawą są komunikacje społeczne, systemy konsultacji i debat publicznych oraz wprowadzanie mechanizmów budowania świadomości środowiskowej.

Wynikiem rozmów i konsultacji o szerokiej skali, jaką tworzy Internet a także interpersonalna komunikacja będzie stworzenie aktualizacji Powiatowego Programu Ochrony Środowiska o kształcie i zawartości będącego zarówno zrozumiałym narzędziem dla mieszkańców jak i przydatnym instrumentem dla samorządów gminnych należących do powiatu wałbrzyskiego oraz dla samego Powiatu w realizacji jednolitej polityki społeczno – ekologicznej, w dążeniu do realizacji zamierzeń i planów zapisanych w niniejszym opracowaniu.

7.1 Edukacja ekologiczna

W zakresie edukacji ekologicznej najważniejszym celem, który należy osiągnąć jest wykształcenie świadomości ekologicznej i przekonanie młodej i dojrzałej części społeczeństwa o konieczności myślenia i działania według zasad ekorozwoju. Jest to cel dalekosiężny, wykraczający poza horyzont 2020 roku, do którego można się zbliżyć poprzez stopniowe podnoszenie świadomości ekologicznej. Ustawa Prawo ochrony środowiska narzuca obowiązek uwzględniania problematyki ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju w programach nauczania wszystkich typów szkół, a także kursów prowadzących do uzyskania kwalifikacji zawodowych.

W środkach masowego przekazu w publikacjach i audycjach również istnieje obowiązek popularyzacji ochrony środowiska i kształtowania pozytywnego stosunku do przyrody.

Organy administracji, instytucje koordynujące działania związane z ochroną środowiska oraz te, które kierują i zarządzają działalnością naukową i naukowo-badawczą w zakresie ekologizacji są zobowiązane uwzględniać w swoich planach i działaniach bieżących i długoterminowych zagadnienia dotyczące ekologii i ochrony przyrody.

Na wszystkich etapach edukacji od przedszkolnej poprzez podstawową, gimnazjalną i wyższą placówki nauczania obejmujące swym działaniem jakąkolwiek edukację dzieci i młodzieży zawierają w swoich programach działania dziedziny nauki lub dyscypliny naukowe wiążące się z ochroną środowiska.

Na terenie powiatu wałbrzyskiego na szeroka skalę edukacja ekologiczna dzieci, młodzieży i dorosłych prowadzona jest poprzez:

- akcje,
- spotkania,
- konkursy,
- warsztaty,
- szkolenia.

Ze względu na położenie części powiatu wałbrzyskiego na terenach chronionych oraz obszarach zaliczonych do sieci NATURA 2000, cennymi i wskazanym działaniem edukacyjnym jest wydawanie materiałów informacyjnych na temat miejsc i rejonów w powiecie, jego historii, najlepiej zachowanych walorach przyrodniczych i krajobrazowych w celu ich ochrony, a także popularyzacji wśród miłośników przyrody.

Powiat wałbrzyski powinien kontynuować współpracę z placówkami oświatowymi, organizacjami społecznymi i instytucjami, przy organizowaniu konkursów, wystaw, spotkań, wycieczek o tematyce ekologicznej i przyrodniczej, organizować akcje oraz pomagać przy realizacji programów szkolnych promujących idee zbierania surowców wtórnych w celu ich właściwego zagospodarowania.

Czynnikami, które decydują o sukcesie realizowanej akcji edukacji ekologicznej są rzetelna informacja oraz umiejętność komunikowania się ze społeczeństwem.

W zakresie wszystkich aspektów ochrony środowiska potrzebne są działania edukacyjne zarówno dla dzieci, młodzieży jak i dla dorosłej części społeczeństwa. Z tego powodu zadania krótko i długoterminowe zaplanowane do realizacji do roku 2020 w zakresie edukacji ekologicznej umieszczono w harmonogramach we wszystkich rozdziałach dotyczących poszczególnych aspektów środowiskowych.

8. UWARUNKOWANIA FINANSOWE REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ WYNIKAJĄCYCH Z PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

8.1 Wprowadzenie

W zasadzie każdy dokument planistyczny zawiera zbiór zadań, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia założonych celów. Praktyka konstruowania programów pokazuje, że nie ma większych problemów ze zdefiniowaniem i umieszczeniem w czasie niezbędnych zadań i inwestycji. Natomiast w większości przypadków otwarta pozostaje kwestia pokrycia wydatków związanych z ich wdrożeniem. Przyczyną tego może być:

- ograniczenie własnych zasobów finansowych inwestora,
- konieczność działania w wielu obszarach, nie tylko związanych z tematyką programu,
- trudności i konsekwencja pozyskiwania zewnętrznych funduszy dostępnych na rynku finansowym,
- złożony system pozyskiwania preferencyjnych form finansowania.

W przypadku sektora komunalnego można mówić jeszcze o obciążeniu finansowym związanym z zadłużeniem przeznaczanym na inwestycje, które co prawda są istotne z punktu widzenia społeczności lokalnej, niemniej jednak często cechują się niską rentownością lub wręcz jej brakiem.

Dlatego też umiejscowienie określonych działań w otoczeniu finansowym jest niezmiernie ważne dla skutecznego osiągnięcia przyjętych priorytetów. Niniejszy rozdział jest próbą takiego właśnie podejścia – jego celem jest przede wszystkim:

- określenie niezbędnych środków, które należy skierować na realizację zadań z zakresu ochrony środowiska,
- ocena zasobów własnych i zdolności do zaciągania zobowiązań w kontekście planowanych przedsięwzięć,
- ocena możliwości współfinansowania przedsięwzięć środkami preferencyjnymi,
- zbadanie wpływu wydatków programowych na sytuację finansową budżetu Powiatu.

Należy podkreślić pewną „niedoskonałość” dokonywania analizy uwarunkowań finansowych realizacji zadań przewidzianych programem na obecnym etapie. Wynika ona w szczególności z:

- wyłącznie szacunkowego wskazania wartości zadań – precyzyjne określenie niezbędnych nakładów wymaga z reguły przygotowania stosownej dokumentacji projektowej i kosztorysowej,
- długiego horyzontu czasowego wdrażania grupy zadań objętych programem, co przykładowo zwiększa wpływ ryzyka niestabilności zasad pozyskania środków preferencyjnych.

Program ochrony środowiska dla powiatu wałbrzyskiego obejmuje zadania własne, tj. leżące w kompetencji samorządu lokalnego, zadania koordynowane, za które odpowiadają inne podmioty, a także zadania stanowiące zalecenia dla gmin wchodzących w skład powiatu. Niemniej jednak analiza uwarunkowań finansowych realizacji programu koncentrować się będzie na zadaniach własnych.

Powodem tego jest:

- konieczność dokonania oceny sytuacji finansowej wielu podmiotów, co w praktyce jest mocno utrudnione, lub wręcz niemożliwe,
- brak bezpośredniego wpływu założeń programu ochrony środowiska na decyzje gospodarcze, inwestycyjne i finansowe innych niż jednostka samorządu terytorialnego podmiotów – program jest w zasadzie wyznacznikiem pożądanym z punktu widzenia środowiskowego działań a nie „nakazem administracyjnym”,
- możliwość samodzielnego zaplanowania kwestii finansowych przez poszczególne podmioty zainteresowane realizacją danego działania (zbędne staje się przygotowywanie analiz dla wszystkich jednostek).

8.1.1 Ocena możliwości preferencyjnego finansowania zadań wynikających z programu ochrony środowiska

Przedsięwzięcia, które zostały zdefiniowane w programie, prowadzą do poprawy stanu środowiska naturalnego. Różnice między nimi dotyczą w zasadzie jednostek wdrażających, charakteru przedsięwzięcia i oczywiście kosztów realizacji. Ponieważ kwestia ochrony środowiska naturalnego jest jedną z kluczowych dziedzin polityki krajowej i Unii Europejskiej, to podmioty dokonujące odpowiednich działań w tej sferze mogą ubiegać się o ich wsparcie finansowe ze środków zewnętrznych na preferencyjnych (w stosunku do rynkowych) zasadach. Jest to

szczególnie ważne w sytuacji ograniczonych możliwości budżetowych jednostek samorządu terytorialnego, jak również znacznych kosztów pozyskania klasycznych kredytów bankowych.

Preferencyjne źródła finansowania a przedsięwzięć środowiskowych wynikają z szeregu programów (np. finansowanych środkami UE) bądź związane są z polityką instytucji ochrony środowiska. Generalnie źródła te można podzielić na dwie umowne grupy: środki krajowe i środki zagraniczne.

W dalszej części opisane zostaną najistotniejsze metody finansowania przedsięwzięć w zakresie ochrony środowiska. Tym niemniej przedstawione informacje ograniczać się będą do zagadnień ogólnych a ich główną rolą będzie wskazanie miejsc i źródeł, w których można uzyskać stosowną pomoc organizacyjną. Wynika to z następujących przesłanek:

- oficjalne serwisy internetowe programów wsparcia oraz instytucji ochrony środowiska są najbardziej wyczerpującym źródłem informacji oraz bazą kluczowych dokumentów aplikacyjnych,
- proces wdrażania programów wsparcia cechuje się pewną „zmiennością zasad”, co przy horyzoncie czasowym przedmiotowego programu jest sprawą ważną; bieżące śledzenie informacji dotyczących kwestii dofinansowania przedsięwzięć pozwala na uniknięcie błędów wynikających z dokonanych przez instytucje zarządzające „zmian” czy „aktualizacji”,
- w momencie przygotowywania aktualizacji programu ochrony środowiska stopniowemu ukończeniu ulega wdrażanie programów operacyjnych wspieranych środkami UE w okresie programowania 2014-2020, przy czym nieznane są szczegółowe zasady pomocowe dla beneficjentów w nowym horyzoncie programowym,
- wojewódzkie fundusze ochrony środowiska bazują na corocznie uchwalanych zasadach dofinansowania, co obarcza ryzykiem błędów wszelkie prognozy długoterminowe,
- okresowo powstają szczególne formy dofinansowania (np. „System Zielonych Inwestycji” wdrażany przez NFOŚiGW), co nakazuje bieżące i systematyczne śledzenie dostępnych (zwykle drogą internetową) danych.

Podsumowując, bieżące i systematyczne śledzenie oficjalnych serwisów informacyjnych (dostępnych przede wszystkim na stronach internetowych) programów i instytucji ochrony środowiska wydatnie zwiększa skuteczność wyboru źródła dofinansowania, jak również ułatwia późniejszy proces aplikacyjny.

8.1.2 Środki pochodzące ze źródeł krajowych

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 z późn. zm.), system finansowania ochrony środowiska oparty jest na działalności narodowego i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Fundusze te mają za zadanie wspieranie realizacji inwestycji ekologicznych, a także działań nieinwestycyjnych (edukacja ekologiczna, opracowania naukowo-badawcze i ekspertyzy dotyczące zagadnień związanych z ochroną środowiska).

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wspiera finansowo przedsięwzięcia podejmowane dla poprawy jakości środowiska w Polsce, traktując jako priorytetowe te zadania, których realizacja wynika z konieczności wypełnienia zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej. Celem działalności NFOŚiGW jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska. NFOŚiGW stosuje następujące formy dofinansowania:

- oprocentowane pożyczki;
- dotacje;
- przekazywanie środków jednostkom budżetowym;
- dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów bankowych i pożyczek;
- nagrody za działalność na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej, niezwiązaną z wykonywaniem obowiązków pracowników administracji rządowej i samorządowej;
- udostępnianie środków finansowych bankom z przeznaczeniem na udzielanie kredytów na wskazane przez Narodowy Fundusz programy i przedsięwzięcia;
- poręczanie spłaty kredytów oraz zwrotu środków przyznanych przez rządy państw obcych i organizacje międzynarodowe, przeznaczonych na realizację zadań ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Dofinansowanie NFOŚiGW może być również formą pokrycia wkładu własnego w sytuacji realizacji inwestycji ze środków UE.

Do obszarów wsparcia NFOŚiGW należą:

- inwestycje wodno- ściekowe,
- gospodarka wodna,
- gospodarka odpadami,
- górnictwo i geotermia,
- odnawialne źródła energii i efektywność energetyczna,
- ochrona przyrody,
- edukacja ekologiczna,
- badania i programy między dziedzinowe.

Zasadniczo Fundusz wspiera projekty środkami krajowymi w formie pożyczki preferencyjnej, nieumarżanej, o oprocentowaniu oscylującym na poziomie stopy WIBOR 3M + 50 punktów bazowych, lub też dopłatami do oprocentowania kredytów bankowych, które nie przekracza 300 pkt. bazowych w skali roku (punkt bazowy to 1/100 części punktu procentowego). Do ważniejszych obszarów wsparcia, gdzie potencjalni beneficjenci mogą uzyskać jednak wsparcie w formie bardziej korzystnej, tj. dotacji, są m.in.:

- *Program 1.4. Dofinansowanie przydomowych oczyszczalni ścieków oraz podłączeń budynków do zbiorczego systemu kanalizacyjnego* – udział dotacji wynosi do 45% kosztów kwalifikowanych (istnieje możliwość uzupełnienia dofinansowania pożyczką preferencyjną),
- *Program 3.2. Zamykanie i rekultywacja składowisk odpadów komunalnych* – dotacja do 50% kosztów kwalifikowanych (możliwość połączenia z pożyczką preferencyjną),
- *Program 3.3. Gospodarowanie odpadami innymi niż komunalne; Część 2. Usuwanie wyrobów zawierających azbest* – dotacja udzielana za pośrednictwem wojewódzkich funduszy ochrony środowiska
- *Program 4.4. Przeciwdziałanie osuwiskom ziemi i likwidowanie ich skutków dla środowiska* – dotacja do 100% kosztów kwalifikowanych
- *Program 5.3. System zielonych inwestycji GIS²; Część 1. Zarządzanie energią w budynkach użyteczności publicznej* – dotacja do 50% kosztów kwalifikowanych, pożyczka do 60% kosztów kwalifikowanych
- *Programy szczególne dotyczące ochrony powietrza, takie jak: „LEMUR”* – budowa energooszczędnych budynków użyteczności publicznej, „KAWKA” – likwidacja/modernizacja systemów grzewczych (program realizowany przy współudziale WFOŚiGW), „SOWA” – energooszczędne oświetlenie uliczne, „GAZELA” – działania w zakresie ograniczenia emisji zanieczyszczeń w transporcie.³

Oprócz udzielania dofinansowania ze środków krajowych, NFOŚiGW pełni rolę instytucji zarządzającej dla szeregu programów zagranicznych – głównie Unii Europejskiej, ale nie tylko.

Oficjalny serwis internetowy: www.nfosigw.gov.pl

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu wspiera przedsięwzięcia wynikające z ustawy Prawo ochrony środowiska w następujących formach:

- udzielanie oprocentowanych pożyczek, w tym pożyczek przeznaczonych na zachowanie płynności finansowej przedsięwzięć współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej;
- udzielanie dotacji, w tym:
 - dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych,
 - dokonywanie częściowych spłat kapitału kredytów bankowych;
- nagrody za działalność na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej, niezwiązaną z wykonywaniem obowiązków pracowników administracji rządowej i samorządowej;
- dofinansowanie zadań państwowych jednostek budżetowych.

Fundusz udziela głównie pożyczek preferencyjnych – mogą one dotyczyć finansowania do 100% kosztów kwalifikowanych netto. Udzielając pożyczek Fundusz stosuje preferencyjne oprocentowanie wg zmiennej stopy procentowej określonej w umowie, ustalonej w odniesieniu do stopy redyskonta weksli – ogłaszanej przez NBP,

² System zielonych inwestycji (GIS – Green Investment Scheme) jest pochodną mechanizmu handlu uprawnieniami do emisji. Idea i cel GIS sprowadzają się do stworzenia i wzmocnienia proekologicznego efektu wynikającego ze zbywania nadwyżek jednostek AAU.

³ Programy mają charakter konkursowy. Wyjątek stanowi „LEMUR”, dla którego przewidziano nabór ciągły od 06.05.2013 r.

w wysokości 0,6 stopy redyskonta weksli, lecz nie mniej niż 4% rocznie a dla pożyczek płatniczych 0,8 stopy redyskonta weksli, lecz nie mniej niż 5% rocznie. Pożyczki mogą podlegać umorzeniu na poziomie:

- 45% kwoty wykorzystanej pożyczki na zadania związane z ochroną wód, dla których umowa została podpisana po 1.01.2008r. (po spłacie minimum 55% wykorzystanej pożyczki), a dla umów podpisanych do 31.12.2007r. 40% kwoty uzyskanej pożyczki (po spłacie minimum 60% wykorzystanej pożyczki),
- 40% kwoty wykorzystanej pożyczki w przypadku realizacji zadań dotyczących odnawialnych źródeł energii (po spłacie minimum 60% wykorzystanej pożyczki),
- 35% kwoty wykorzystanej pożyczki w przypadku realizacji pozostałych zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych (po spłacie minimum 65% wykorzystanej pożyczki)

Warunkiem uzyskania umorzenia są:

- ukończenie zadania w terminie ustalonym w umowie,
- osiągnięcie zakładanych i określonych w umowie rzeczowych i ekologicznych efektów zadania.

Jednostki samorządu terytorialnego mogą liczyć na uzyskanie dotacji na:

- likwidację nadzwyczajnych zagrożeń środowiska lub likwidację skutków klęsk ekologicznych – do 40% kosztów kwalifikowanych,
- likwidację niskiej emisji, budowę odnawialnych źródeł energii i termomodernizację, które realizowane są w szkołach, przedszkolach i w domach pomocy społecznej – do 40% kosztów kwalifikowanych,
- na działalność związaną z profilaktyką zdrowotną dzieci na obszarach szczególnej ochrony środowiska, na których występują przekroczenia norm zanieczyszczeń – do 25% kosztów kwalifikowanych,
- na zadania związane z utrzymaniem form ochrony przyrody oraz na zadrzewianie, zakrzewianie i urządzenie terenów zielonych – do 40% kosztów kwalifikowanych,
- na zadania nieinwestycyjne (w tym na edukację ekologiczną) – do 40% kosztów kwalifikowanych,
- na zadania nieinwestycyjne związane z ochroną środowiska wynikające z działalności statutowej jednostek samorządowych szczebla wojewódzkiego – do 100% kosztów kwalifikowanych oraz na zadania inwestycyjne – do 65% kosztów kwalifikowanych,
- na realizację sieci wodociągowej, pod warunkiem, że została zrealizowana sieć kanalizacyjna na terenach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie zbiorników (tzw. osłona zbiorników) - do 40% kosztów kwalifikowanych.

Oprócz zasad ogólnych, WFOŚiGW dofinansowuje przedsięwzięcia stosując konkursową procedurę aplikacyjną. Na dzień 31 lipca 2013 r. działalność WFOŚiGW we Wrocławiu obejmują następujące otwarte programy:

OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI ORAZ POWIETRZA

- Ograniczenie zanieczyszczeń z niskiej emisji poprzez montaż kotłów na biomasę,
- Racjonalizacja zużycia i poszanowanie energii elektrycznej,
- Racjonalizacja zużycia i poszanowanie energii cieplnej, w tym termomodernizacja,
- Wspieranie zadań w zakresie ograniczenia emisji pyłowych i gazowych w transporcie,
- Modernizacja systemów ciepłych o niskiej sprawności i złym stanie technicznym, produkcja ciepła w kogeneracji,
- Ograniczanie zanieczyszczeń z niskiej emisji,
- Budowa i rozbudowa instalacji w ramach WPGO,
- Tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych ,
- Usuwanie i unieszkodliwianie azbestu na terenie województwa dolnośląskiego,
- Wspieranie przedsięwzięć związanych z odzyskiem surowców wtórnych oraz gospodarczym wykorzystaniem odpadów ,
- Zamykanie i rekultywacja składowisk ,
- Ograniczenie zanieczyszczeń z niskiej emisji poprzez montaż kotłów na biomasę.

OCHRONA WÓD I GOSPODARKI WODNEJ

- Realizacja obiektów służących małej retencji wodnej,
- Program dofinansowania zadań z zakresu ochrony wód,
- Program dofinansowania zadań z zakresu gospodarki wodnej,
- Dofinansowanie podłączeń budynków do zbiorczej sieci kanalizacyjnej,
- Program budowy przydomowych oczyszczalni ścieków dla jednostek samorządu terytorialnego ,

- Program wsparcia zadań związanych z działaniami na rzecz modernizacji i odbudowy urządzeń wodnych i obiektów melioracji podstawowej i szczegółowej, zapewniających ochronę terenów zurbanizowanych przed nadmiarem wód podsiąkowych i opadowych,
- Zakup sprzętu do utrzymywania urządzeń służących zabezpieczeniu p. powodziowemu .

ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

- Zakup i montaż kolektorów słonecznych dla JST ,
- Projekty z zakresu odnawialnych źródeł energii,

ZAPOBIEGANIE ZAGROŻENIOM ŚRODOWISKA I POWAŻNYM AWARIOM ORAZ USUWANIA ICH SKUTKÓW

- Zakup specjalnych samochodów pożarniczych ,
- Zakup podnośników hydraulicznych i innych pojazdów specjalnych służących zapobieganiu lub likwidacji skutków żywiołów oraz poważnych awarii przemysłowych.

Oficjalny serwis internetowy: www.wfos.wroclaw.pl

8.1.3 Środki pochodzące ze źródeł zagranicznych

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania przedsięwzięć w ochronę środowiska w Polsce, w okresie programowym na lata 2007-2013 jest **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ)**. Na realizację POIiŚ zostało przeznaczonych ponad 36 mld euro. Ze środków Unii Europejskiej pochodzi 27 848,3 mln euro. Program obejmuje wsparciem takie dziedziny jak: transport, środowisko, energetykę, kulturę i dziedzictwo kulturowe, szkolnictwo wyższe, a także ochronę zdrowia. W zakresie ochrony środowiska przewidziano dofinansowanie dla dużych inwestycji komunalnych, inwestycji ekologicznych w przedsiębiorstwach, projektów ochrony przyrody i bezpieczeństwa ekologicznego, a także edukacji ekologicznej. Wsparcie z Programu otrzymują zarówno samorządy i przedsiębiorcy, jak również m.in. organizacje pozarządowe, Parki Narodowe i Lasy Państwowe.

Środowiskowe priorytety w POIiŚ to:

- Oś priorytetowa 1 - Gospodarka wodno-ściekowa (zredukowanie ilości zanieczyszczeń odprowadzanych ze ściekami do wód i ziemi oraz zapewnienie odpowiedniej jakości wody pitnej).
- Oś priorytetowa 2 - Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi (zmniejszenie presji na powierzchnię ziemi - zmniejszenie udziału odpadów komunalnych składowanych i rekultywację terenów zdegradowanych).
- Oś priorytetowa 3 - Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska (ograniczenie ryzyka zagrożeń ekologicznych poprzez inwestycje i system monitorowania).
- Oś priorytetowa 4 - Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska (ograniczanie negatywnego wpływu istniejącej działalności przemysłowej na środowisko i dostosowanie przedsiębiorstw do wymogów prawa wspólnotowego).
- Oś priorytetowa 5 - Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych (ograniczenie degradacji środowiska naturalnego oraz strat zasobów różnorodności biologicznej, w tym działania z zakresu edukacji ekologicznej).
- Oś priorytetowa 10 - Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku (poprawa bezpieczeństwa energetycznego państwa w zakresie oddziaływania sektora energetycznego na środowisko; wsparcie będzie udzielane na podwyższenie sprawności wytwarzania, przesyłania, dystrybucji i użytkowania energii, w tym wzrost wykorzystania energii odnawialnej i biopaliw).

Wsparcie na realizację zadań środowiskowych w ramach PO IiŚ sięga 85%. W obecnej jednak fazie realizacji program ten traci na znaczeniu w tym sensie, że główne (tj. na najdroższe inwestycje infrastrukturalne, leżące w sferze zainteresowania samorządu powiatowego) zostały zakończone. Realne zatem wsparcie będzie musiało wynikać z kolejnego, zapewne zbliżonego, programu operacyjnego w perspektywie lat 2014-2020.

Informacje w zakresie „środowiskowych” osi priorytetowych PO IiŚ można uzyskać na stronach instytucji pośredniczących, tj. NFOŚiGW oraz WFOŚiGW we Wrocławiu. Oficjalną stroną internetową programu jest www.pois.gov.pl

W dniu 10 czerwca 2011 r. podpisano tzw. *Memorandum of Understanding* dotyczące **Norweskiego Mechanizmu Finansowego**, natomiast 17 czerwca 2011 r. *Memorandum of Understanding* dotyczące Mechanizmu Finansowego EOG. Na mocy tych umów Polska otrzyma drugą pulę środków w wysokości 578

mln euro. Zawarcie dwustronnych umów międzynarodowych było konsekwencją podpisanych 28 lipca 2010 r. porozumień pomiędzy Unią Europejską a państwami-darczyńcami w sprawie uruchomienia nowej perspektywy finansowej Mechanizmów na lata 2009-2014. Państwami-Beneficjentami będzie dwanaście nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej oraz Portugalia, Grecja i Hiszpania. Łączna kwota wsparcia wynosi 1,788 mld euro, z czego dla Polski przeznaczono 32 proc.

Głównymi celami Mechanizmów Finansowych - podobnie jak w przypadku poprzedniej edycji – jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami-darczyńcami a państwem-beneficjentem.

W sumie, alokacja dla Polski wynosi 578 mln euro, w tym koszty zarządzania darczyńców i strony polskiej. Generalnie okres przyznawania dofinansowania upłynie 30 kwietnia 2014 r., natomiast okres kwalifikowalności wydatków w ramach wyłonionych projektów zakończy się 30 kwietnia 2016 r.

Wnioskodawcami mogą być podmioty prywatne czy też publiczne, komercyjne bądź niekomercyjne, oraz organizacje pozarządowe ustanowione jako podmiot prawny w Polsce, jak również organizacje międzyrządowe działające w Polsce. Szczegółowe zasady kwalifikowalności zostaną określone w programach operacyjnych dla poszczególnych obszarów wsparcia. Ich publikacja planowana jest w IV kwartale 2012 r.

Nowa perspektywa będzie się opierała na tzw. podejściu programowym. Ustanowionych zostanie 19 programów zorientowanych na osiąganie założonych celów, rezultatów i wyników. Każdy program będzie zarządzany przez Operatora (np. Ministerstwo Ochrony Środowiska). Programy będą zatwierdzane przez Darczyńców. Jeśli chodzi o wybór projektów, złożonych przez beneficjentów ostatecznych, to ocena będzie dokonywana na poziomie programu.

W przypadku nowej perspektywy strona darczyńców położyła duży nacisk na wzmocnienie współpracy dwustronnej pomiędzy Państwami-Darczyńcami i Państwami-Beneficjentami. Jednym z narzędzi zacieśniania współpracy będzie partnerstwo na poziomie programu i na poziomie projektu. Większość programów będzie wdrażana przez polskich operatorów we współpracy z partnerami z krajów darczyńców. Partnerzy będą mieli wpływ na kształt programu i jego wdrażanie. Współpraca dwustronna będzie również możliwa poprzez nawiązywanie partnerstwa na poziomie projektów. Poza tym, w ramach niektórych obszarów, jak np. badania naukowe, partnerstwo będzie obligatoryjne.

Generalnie minimalna wartość dofinansowania została ustanowiona na 170 tys. euro.

Ponadto, w ramach niektórych programów przewidziano możliwość ustanowienia Funduszu małych grantów, gdzie minimalna wartość dofinansowania może wynosić od 5 tys. euro do 250 tys. euro.

Zakres wsparcia w ramach nowej perspektywy będzie bardzo szeroki. Największe środki zostaną przeznaczone na wsparcie rozwoju i stosowania technologii wychwytywania i składowania CO₂ (CCS). Na drugim miejscu pod względem wartości środków znalazła się ochrona środowiska, na którą przeznaczono 110 mln euro, z czego 75 mln euro zostanie przeznaczone na wsparcie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii. Wsparcie otrzymają też działania na rzecz różnorodności biologicznej i ekosystemów, a także przedsięwzięcia służące wzmocnieniu monitoringu środowiska i działań kontrolnych.

Oficjalny serwis internetowy: www.eog.gov.pl

Działania środowiskowe wdrażane będą przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej: www.nfosigw.gov.pl

Na ukończeniu jest wdrażanie programów operacyjnych związanych z alokacją środków Unii Europejskiej w okresie programowania 2007-2013 w tym sensie, iż zasadnicze konkursy na najważniejsze (czyt. najdroższe) działania infrastrukturalne w dziedzinie ochrony środowiska zostały zakończone (aczkolwiek oczywiście trwa wydatkowanie środków, które potrwa do 2015 r.).

Powstanie realnych możliwości ubiegania się o środki UE w latach 2014-2020 wymaga szeregu działań organizacyjnych, których uwieńczeniem będzie przedstawienie konkretnych procedur wdrażania.

Na obecnym etapie ważnym jest bieżące monitorowanie kluczowych serwerów internetowych instytucji publicznych i finansowych, w szczególności oficjalnej strony Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego.

8.1.4 Nakłady na realizację zadań Programu i proponowane źródła ich finansowania

W ramach każdego z analizowanych kierunków ochrony środowiska oszacowano wartość nakładów finansowych związanych z realizacją zadań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych. Odpowiednie zestawienia (harmonogramy) dla tych przedsięwzięć, oprócz parametrów „cenowo-terminowych”, wskazują

podmiot/podmioty odpowiedzialne za wdrożenie – a zatem i finansowanie konkretnych działań. Ogólnie rzecz ujmując, można wydzielić trzy grupy przedsięwzięć – wg kryterium odpowiedzialności za pokrycie środków finansowych:

- zadania finansowane bezpośrednio ze środków będących w dyspozycji powiatu wałbrzyskiego (środków budżetowych powiatu),
- zadania finansowane przez osoby prywatne, podmioty komercyjne, różnego rodzaju organizacje i inne podmioty instytucjonalne,
- zadania finansowane przez jednostki samorządu terytorialnego (gminy) wchodzące w skład powiatu wałbrzyskiego .

Dokonany podział stanowi odzwierciedlenie kryterium odpowiedzialności za realizację przedsięwzięcia, tj. zadań własnych, zadań koordynowanych oraz zaleceń dla gmin wchodzących w skład powiatu.

Przedstawione zestawienie kosztów z każdym z rozdziałów POŚ wskazuje, że o ile koszty zadań własnych i zadań koordynowanych rozkładają się względem siebie w miarę równomiernie, o tyle wydatki gminne w tym względzie wyraźnie dominują (zadania własne stanowią ok. 60% wartości zadań gminnych). Pomimo zatem faktu, iż to od gmin powiatu wałbrzyskiego zależeć będzie tak naprawdę tempo i zakres zmian na rzecz ochrony środowiska, to jednak powiat – jako samodzielna jednostka samorządu terytorialnego – pozostaje bez możliwości szerszego wpływu na wdrożenie większości zaplanowanych rozwiązań. Głównym narzędziem stymulowania odpowiednich postaw wśród gmin będą zachęty ekonomiczne (np. dofinansowanie działań w zakresie edukacji ekologicznej bądź programów związanych z odnawialnymi źródłami energii) a nie nakazy czy zakazy administracyjne.

Drugą istotną kwestią jest to, iż istnieją obszary (kierunki) ochrony środowiska, które są zdecydowanie bardziej „kapitałochłonne” niż inne. Zatem sposób ich finansowania może zależeć od możliwości ich odpowiedniego zgrupowania.

8.1.5 Kierunki działań w zakresie współfinansowania zadań „pozostałych”

Pomimo, iż zadania „pozostałe” stanowią tylko niecałe 3% zaplanowanych wydatków na zadania własne, to jednak stanowią najliczniejszą i najbardziej zróżnicowaną tematycznie grupę. Poszukiwania dla nich zewnętrznych źródeł współfinansowania należy rozpocząć od analizy listy zadań priorytetowych oraz zasad dofinansowania w danym roku WFOŚiGW we Wrocławiu. Jest to w wielu przypadkach jedyne dostępne – a zarazem gwarantujące skuteczne wdrożenie projektu – źródło zewnętrznego wsparcia przedsięwzięć⁴.

Ponadto warto na bieżąco analizować dane i informacje w zakresie realizacji programów operacyjnych w ramach okresu programowania UE 2014-2020.

8.1.6 Wpływ wydatków programowych na sytuację finansową budżetu Powiatu

Zazwyczaj ocena wpływu określonych działań na sytuację budżetową jednostki samorządu terytorialnego polega na „nałożeniu” nowych zadań na dotychczasową prognozę finansową (bez programu). Dotyczy to zarówno wydatków, jak i zadłużenia czy dochodów z tytułu uzyskania środków preferencyjnych.

Pomimo, że we wstępie rozdziału podkreślono przyjęcie takiej metodyki, to jednak w przypadku przedmiotowego programu operacja taka nie jest konieczna ponieważ:

- szereg zadań, przede wszystkim kosztownych prac infrastrukturalnych, znalazło już swoje odzwierciedlenie w wieloletniej prognozie finansowej ponieważ wiążą się z infrastrukturą drogową (ochrona powietrza poprzez modernizację układu transportowego nie jest celem jedynym); dodanie zadań programu spowodowałoby w wielu przypadkach zdublowanie kwot,
- zadania nie wykazane dotychczas w WPF wiążą się z relatywnie niewielkimi nakładami, bez praktycznego wpływu na sytuację budżetową.

Podsumowując, realizacja zadań programu nie zmienia diametralnie sytuacji finansowej budżetu Powiatu Wałbrzyskiego.

⁴ Przykładem mogą być zadania z zakresu edukacji ekologicznej, gdzie beneficjent może liczyć na wsparcie bezzwrotne (dotacyjne) WFOŚiGW nawet do 100% wydatków kwalifikowanych.

9. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Wałbrzyskiego na lata 2015-2018 z perspektywą do 2022 roku (zwany dalej Programem) został opracowany zgodnie z zapisami ustawy z dnia 21 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013, poz. 1232 ze zm.), jako narzędzie prowadzenia polityki ochrony środowiska w Powiecie. Poprzedni dokument opracowany został w 2004 r. i obowiązywał w perspektywie do 2011 r.

Przesłanką do opracowania Programu są zmiany, jakie zaszły w środowisku, które powodują, iż poprzedni dokument stał się niezgodny ze stanem faktycznym. W niniejszym opracowaniu autorzy starali się dokonać porównania stanu środowiska z roku 2004 z obecnym według informacji z 2014 roku (natomiast jeśli brakowało takich informacji posłużono się danymi z 2012 oraz 2013 roku).

Dowodów osiągnięcia stanu docelowego dostarczać będzie ocena efektów działalności środowiskowej, dokonywana okresowo (według ustawy, co 2 lata) w formie Raportu z Realizacji Programu Ochrony Środowiska.

Ustawa – Prawo ochrony środowiska nie określa sztywnych ram programu ochrony środowiska, zwraca natomiast uwagę (art. 17), by opracowanie uwzględniało pewne dokumenty określone w art. 14 tj. strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.4), w tym:

- umowy partnerstwa,
- programy służące realizacji umowy partnerstwa:
 - w zakresie polityki spójności – programy realizowane z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności, z wyłączeniem programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej,
 - realizowane z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz funduszy wspierających sektory morski lub rybactwa.

Układ i zawartość Programu powinien nawiązywać do wojewódzkiego programu tj. Wojewódzki Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2017 z perspektywą do 2021 r.

Nawiązując do układu i zawartości Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego, przedmiotowe opracowanie dla Powiatu Wałbrzyskiego zawiera takie elementy jak:

WSTĘP

Rozdział powinien zawierać wykaz pojęć i skrótów używanych w opracowaniu, podstawę prawną i cel przygotowania powiatowego programu ochrony środowiska, a także okres objęty opracowaniem, metodykę, strukturę i zakres dokumentu.

INFORMACJE OGÓLNE O POWIECIE

Zawartość tego rozdziału to m.in. informacje o położeniu administracyjnym powiatu oraz dane dotyczące uwarunkowań gospodarczych i środowiskowych powiatu. Konieczne jest wskazanie uwarunkowań wynikających z dokumentów strategicznych wyższego szczebla (krajowych, wojewódzkich, powiatowych),

OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA

W rozdziale tym należy opisać stan aktualny oraz wskazać najważniejsze problemy w zakresie każdego komponentu środowiska tj.:

- ochrona powietrza atmosferycznego (w tym: emisja przemysłowa, urządzenia ochrony powietrza w zakładach, niska emisja, stan sanitarny powietrza, monitoring jakości powietrza oraz monitoring jakości powietrza na terenie zakładów),
- gospodarka wodno-ściekowa (w tym: wody powierzchniowe, sieć hydrograficzna, stan czystości rzek, monitoring wód powierzchniowych i podziemnych, gospodarka wodno-ściekowa i oczyszczalnie ścieków w powiecie oraz ochrona przed powodzią),
- gospodarka odpadami (w tym: odpady komunalne odpady przemysłowe w tym niebezpieczne oraz składowiska odpadów i inne instalacje do odzysku i unieszkodliwiania odpadów na terenie powiatu), tereny poprzemysłowe konieczne do rekultywacji i zagospodarowania (nie tylko przyrodniczym ale również gospodarczym),
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego (w tym: parki krajobrazowe, rezerwaty przyrody, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne, pomniki przyrody, obszary natura 2000, lasy oraz inne cenne walory przyrodnicze powiatu),
- ochrona zasobów (w tym: uwarunkowania gospodarki kopalinami oraz zasoby surowców kopalin),
- ochrona powierzchni ziemi i gleb (w tym: stan powierzchni ziemi i gleb oraz monitoring gleb),
- ochrona przed hałasem (w tym: hałas drogowy, kolejowy, przemysłowy oraz monitoring hałasu),

- ochrona przed polami elektromagnetycznymi wraz z ich monitoringiem,
- rozwój edukacji ekologicznej.

PRIORYTETY EKOLOGICZNE, CELE I KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA

Określenie dla każdego z komponentów celu długoterminowego i celów krótkoterminowych wraz z miarami ich realizacji.

PLAN OPERACYJNY

Plan operacyjny powinien zawierać przedsięwzięcia wytypowane na podstawie zdefiniowanych wcześniej celów ekologicznych oraz na podstawie obowiązujących dokumentów strategicznych kraju, województwa, powiatu i gmin. Zdefiniowane zadania powinny uwzględniać:

- przedsięwzięcia wynikające z programów wojewódzkich (program ochrony powietrza i program ochrony przed hałasem itp.), obowiązki wynikające z przepisów prawnych,
- cele długoterminowe oraz cele krótkoterminowe wraz z działaniami /przedsięwzięciami oraz terminem ich realizacji, jednostką odpowiedzialną /realizującą, kosztami i źródłami finansowania.

ZAGADNIENIA SYSTEMOWE

Rozdział powinien zawierać dwa podrozdziały, tj. zarządzanie programem ochrony środowiska (gdzie należy wskazać dostępne narzędzia do zarządzania programem, wymienić uczestników jego wdrażania, zarządzania i monitorowania) oraz podrozdział zarządzanie środowiskiem (przedstawienie struktury zarządzania środowiskiem).

ASPEKTY FINANSOWE REALIZACJI PROGRAMU

Przedstawienie kosztów szacowanych na realizację programu.

STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Streszczenie zawartości dokumentu ze wskazaniem głównych celów do realizacji.

Dla każdego kierunku działań utworzony został harmonogram realizacji zadań. Zawiera on wykaz zadań własnych - powiatowych, czyli finansowanych w większości ze środków własnych i koordynowanych, czyli takie, które realizowane są na terenie powiatu wałbrzyskiego, ale nie koniecznie ze środków będących we władaniu powiatu. Zadania te będą realizowane często bez zaangażowania środków finansowych powiatu przez przedsiębiorstwa działające na obszarze powiatu czy mieszkańców.

Harmonogram określa terminy i jednostki odpowiedzialne za realizację zadań, planowane efekty ekologiczne oraz planowane szacunkowe koszty przedsięwzięć a także jednostkami pełniącymi funkcję partnerujących w realizacji tych zadań. Harmonogramy pomagają w realizacji całości zamierzeń inwestycyjnych Powiatu.

Aktualizacja programu to przede wszystkim przedstawienie zadań, które zostaną zrealizowane w najbliższych 8 latach w celu zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego powiatu i tworzenia podstaw do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego.

Na podstawie budżetów powiatu z ostatnich lat, planu budżetu na rok 2014, WPF i szacunkowych kosztów zaproponowanych zadań nakreślono ogólną sytuację finansową Powiatu, przeprowadzono prognozę budżetową oraz przeanalizowano możliwości w zakresie realizacji najważniejszych zadań. Analiza ta pokazuje jak duże powinno być zaangażowanie środków finansowych pochodzących z zewnątrz na realizację zaplanowanych działań. Zostały przedstawione potencjalne i możliwe do pozyskania źródła bezzwrotnego, a także preferencyjnego i komercyjnego dofinansowania.

Dzięki wyznaczeniu i identyfikacji problemów możliwe jest określenie celów, do jakich należy dążyć w ciągu najbliższych 8 lat wdrażania programu.

Najważniejszymi problemami ekologicznymi na terenie powiatu wałbrzyskiego są:

- niska emisja,
- zły stan dróg na terenie powiatu,
- nieuporządkowana gospodarka wodno-ściekowa,

Przeprowadzona analiza stanu zanieczyszczenia powietrza wykazała, że na terenie powiatu w celu zmniejszenia emisji i imisji wskazane są działania dążące do poprawy czystości atmosfery.

W zakresie ochrony powietrza atmosferycznego powiat realizuje na bieżąco zadania polegające na termomodernizacji budynków będących w jego zarządzie. Natomiast gminy we własnym zakresie przeprowadzają działania w budynkach komunalnych, polegające na zmniejszeniu zapotrzebowania na energię i paliwa. Są to głównie działania polegające na wymianie stolarki okiennej i drzwiowej, dociepleniu dachów, ścian zewnętrznych, a także wymiana instalacji i źródła ciepła. Gminy także w miarę możliwości finansowych starają się modernizować budynki komunalne w celu ograniczenia strat ciepła oraz ograniczenie ilości spalanych

paliw. W celu zmniejszenia zanieczyszczeń liniowych planuje się kontynuację działań związanych z modernizacją dróg powiatowych i gminnych.

W celu poprawy jakości wód powierzchniowych, niezbędna jest likwidacja niekontrolowanych zrzutów ścieków bytowych do rzek płynących przez teren powiatu, niezwykle ważnym w tym zakresie zadaniem jest inwentaryzacja stanu technicznego zbiorników bezodpływowych (szamb), które obecnie funkcjonują na terenach nieskanalizowanych. Bardzo często zbiorniki te są nieszczelne i są źródłem zanieczyszczenia wód.

W niektórych zakładach przemysłowych wprowadzane są technologie ograniczające ilość zużywanej wody w innych powinno się promować wprowadzanie zamkniętych obiegów wody, jako elementu pozwalającego na ograniczenie zrzutu zanieczyszczonych wód do środowiska, a także zmiany technologii, poprawę stanu zakładowych sieci wodociągowych, itp.

W rolnictwie należy się skupić na stosowaniu najlepszych dostępnych praktyk rolniczych, co powinno doprowadzić do ograniczenia ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do odbiorników.

W tym celu należy prowadzić działania w kierunku:

- rozbudowy i modernizacji istniejących oczyszczalni ścieków,
- budowy przydomowych oczyszczalni ścieków,
- modernizacji istniejących i budowy nowych odcinków kanalizacji,
- modernizacji istniejących i budowy nowych ujęć i stacji uzdatniania wody,
- modernizacji istniejących i budowy nowych odcinków sieci wodociągowej (kolektorów głównych i sieci rozdzielczych).

W ramach programu planuje się, że w ciągu 8 najbliższych lat na terenie powiatu wałbrzyskiego zostaną zrealizowane także z udziałem środków finansowych unijnych zadania, dotyczące przede wszystkim przebudowy, modernizacji i remontów dróg powiatowych i gminnych. Nie bez znaczenia są także inwestycje w zakresie sieci kanalizacyjnej i wodociągowej, na ten cel w najbliższych latach gminy planują przeznaczyć około 20% wszystkich wydatków opisanych niniejszym opracowaniem.

W zakresie ochrony gleb użytkowanych rolniczo ważnym celem do realizacji jest racjonalne gospodarowanie zasobami glebowymi i ich ochrona przed degradacją. Cel ten osiągnąć można przez właściwą gospodarkę rolną dostosowaną do panujących warunków glebowych i ukształtowania terenu.

Lokalizacja złóż kopalin jest trwałym elementem obrazu przestrzennego każdego regionu, w związku z tym obiekty te powinny stanowić repery dla sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego. Podejmując eksploatację należy mieć na uwadze, iż kopaliny są szczególnym zasobem przyrodniczym, który jest nieodnawialny, a jego występowanie jest związane z określonym miejscem. Zatem ochrona udokumentowanych złóż kopalin, jak i stwierdzonych obszarów perspektywicznych ich wystąpień jest szczególnie ważna.

Zadaniem przyczyniającym się do ograniczenia zanieczyszczenia gleb nawozami mineralnymi jest coroczna kontrola stosowanych nawozów i środków ochrony roślin dokonywana przez samych rolników. Badanie poziomu pH i zawartości metali ciężkich daje możliwość porównania wyników i określenia, w jakim kierunku zmierza stan środowiska.

Na terenie powiatu wałbrzyskiego występują obszary, na których hałas przenikający do środowiska kształtuje klimat akustyczny. Są to głównie centra miast, istotnym źródłem hałasu są drogi wojewódzkie, a także krajowe przebiegające przez obszar powiatu.

Bardzo ważnym elementem i celem krótkoterminowym w zakresie ochrony przed hałasem jest:

- ustalenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wydzielonych terenów pod realizację zorganizowanej działalności inwestycyjnej, zakładów mogących być potencjalnymi źródłami hałasu do środowiska, co umożliwi lokalizację zakładów produkcyjnych i przemysłowych, z dala od terenów mieszkaniowych i turystycznych,
- niedopuszczanie do realizacji inwestycji, które mogą być źródłem dużej emisji hałasu do środowiska ze względu na rodzaj prowadzonej działalności lub technologie produkcji.
- ograniczenie emisji hałasu poprzez inwestycje dot. infrastruktury drogowej

W zakresie ochrony przyrody najwyższy poziom walorów przyrodniczych na terenie powiatu wałbrzyskiego wyznaczają obszary NATURA 2000. Dla ochrony całości dziedzictwa przyrodniczego powiatu oraz kształtowania systemu terenów zieleni należy podjąć następujące zadania:

- Współpraca z samorządami gminnymi w zakresie wdrażania obszarów i obiektów chronionych istniejących i projektowanych na mocy przepisów ustawy o ochronie przyrody, w tym obszarów na styku sąsiadujących gmin, bądź gmin powiatu i powiatów sąsiednich;
- Prowadzenie ewidencji indywidualnych form ochrony przyrody,

- Udział w tworzeniu „dynamicznego i nowoczesnego modelu” ekosystemowej i siedliskowej ochrony środowiska przyrodniczego poprzez zachowanie ciągłości „węzłów”, „korytarzy” i „łączników” ekologicznych, zwłaszcza w obrębie równoleżnikowego systemu dolin cieków wodnych oraz kompleksów leśnych,
- Koordynacja i dalszy rozwój sieci tras i ścieżek rowerowych,
- Wsparcie organizacyjne rekultywacji i rewitalizacji przeobrażonych i zdegradowanych terenów poeksploatacyjnych,
- Poszukiwanie w miarę bezkolizyjnego współistnienia priorytetowych inwestycji gospodarczych dla powiatu wałbrzyskiego z wykazanymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi terenów przyległych.

Lasy Nadleśnictw na terenie powiatu w przeważającej części wchodzi w obszary chronione, co ukierunkowuje działania administracji Lasów Państwowych do dążenia do uzyskania „proekologicznego modelu” gospodarki leśnej, tj. trwałego zachowania lub odtwarzania naturalnych walorów lasu metodami racjonalnej gospodarki leśnej. Praktycznie dotyczy to bieżącej realizacji zapisów planów urządzania lasów nadleśnictw oraz „Programów ochrony przyrody”, zsynchronizowanych z cyklem 10-letniego okresu obowiązywania planów.

Renaturalizacja lasów na terenie powiatu powinna wiązać się z dostosowaniem składu gatunkowego wprowadzanych drzewostanów do charakteru siedlisk.

Właściwa współpraca nadleśnictw z różnymi podmiotami gospodarczymi zainteresowanymi zagospodarowaniem i użytkowaniem turystycznym lasów, wymaga, a w przyszłości w coraz większym stopniu wymagać będzie, systematycznej koordynacji działań. Działania te winny być oparte przede wszystkim na promocji walorów turystycznych regionu.

Priorytetem podstawowym gospodarki leśnej, niezmiennym dla lasów w powiecie, jest utrzymanie ciągłości i trwałości lasu oraz wdrażanie wielofunkcyjnego modelu gospodarki leśnej. Koszty, które należy ponieść na zapewnienie realizacji tego priorytetu, będą różne, a zależą będą w głównej mierze od uwarunkowań przyrodniczych, aktualnego stanu lasu oraz prognozowania i ograniczania skutków zagrożenia.

Kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa, biorącego aktywny udział w procesie dbania o środowisko to cenne i długoterminowe zadanie, które niejednokrotnie trzeba prowadzić na bieżąco i nieustająco. Edukacja ekologiczna jest procesem, którego głównym celem jest ukształtowanie aktywnej i odpowiedzialnej postawy mieszkańców powiatu wałbrzyskiego w sferze konsumpcji, a także ochrony powietrza, gospodarki wodnej oraz postępowania z odpadami.

Właściwie ukierunkowana edukacja ekologiczna mieszkańców przyczyni się do zwiększenia efektywności prowadzonych działań na rzecz ekologizacji, co zapewni ograniczenia niskiej emisji, zmniejszenie ładunku zrzutu ścieków surowych do rzek i potoków a także pozyskanie większej surowców wtórnych, zmniejszenie ilości odpadów trafiających na składowisko.

Realizacja zadań zaproponowanych w niniejszej aktualizacji przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności powiatu wałbrzyskiego, polepszenia warunków życia i zdrowia mieszkańców, inwestowania przez przedsiębiorców a także poprawy jakości walorów środowiskowych i skuteczniejszej ochrony terenów prawnie chronionych oraz tych o walorach rekreacyjno-wypoczynkowych.

Wykaz użytych skrótów:

APGO – Aktualizacja Planu Gospodarki Odpadami

B(a)P – benzo(a)piren,

b.d. – brak danych,

BZT₅ – Pięciodniowe biologiczne zapotrzebowanie na tlen,

C₆H₆ – benzen,

ChZT – Chemiczne zapotrzebowanie na tlen,

CNG - (ang. *Compressed Natural Gas*) - gaz ziemny w postaci sprężonej do ciśnienia 20-25 MPa,

CO – tlenek węgla,

CO₂ – dwutlenek węgla,

DN – nominalna średnica zewnętrzna,

DSM – techniki zarządzania popytem,

GJ, kWh, MWh – jednostka pracy, energii oraz ciepła
($0,001 \text{ MWh} = 1 \text{ kWh} = 1 * 1000 * \text{W} * 60 * 60 * \text{s} = 3\,600\,000$
 $\text{Ws} = 3\,600\,000 \text{ J} = 3\,600 \text{ MJ} = 3,6 \text{ GJ}$),

GZWP – Główny Zbiornik Wód Podziemnych,

HC, HCal, HCar – węglowodory,

JCWP – Jednolite części wód podziemnych,

KPGO 2010 – Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010,

KPOŚ – Krajowy Plan Oczyszczania Ścieków,

kV – jednostka napięcia,

Mg – jednostka masy (tony),

MPa - jednostka ciśnienia - megapaskal (10^6 Pa),

MPOP – Miejskiego Programu Ochrony Powietrza,

MW – jednostka mocy cieplnej,

NN – najwyższe napięcie,

nN – niskie napięcie,

NOx- tlenki azotu ,

Pb – ołów,

PGO – Plan Gospodarki Odpadami,

PM10 – cząstki pyłu zawieszonego o średnicy mniejszej niż 10 mikrometrów,

PONE – Program Ograniczenia Niskiej Emisji,

POP – Program Ochrony Powietrza,

PREP - Plan Redukcji Emisji Przemysłowych,

Q_{nom} – przepustowość nominalna,

SN – średnie napięcie,

SOx – tlenki siarki,

SRP – Stacja Redukcyjno Pomiarowa,

TSP – pył ogółem,

UPWP – Użytkowy Poziom Wód Podziemnych,

WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,

WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska,

WN – wysokie napięcie,

WR-5 – oznaczenie kotła wodnego rusztowego, ciepłowniczego o mocy cieplnej na wyjściu wynoszącej 5

Gcal/h (1 Gcal/h = 1,163 MW),

Bibliografia:

- Ankiety i pisma:
 - Urząd Miasta w Boguszowie-Gorcach
 - Urząd Gminy w Czarnym Borze
 - Urząd Gminy Stare Bogaczowice
 - Urząd Miejski w Szczawnie-Zdrój
 - Urząd Miejski w Mieroszowie
 - Urząd Miasta w Jedlinie-Zdrój
 - Urząd Miejski w Głuszycy
 - Urząd Gminy w Walimiu
 - Dolnośląska Służba Dróg i Kolei we Wrocławiu,
 - Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział we Wrocławiu
 - Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu,
 - Dolnośląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Wrocławiu,
 - Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska we Wrocławiu,
 - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu
 - PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.
 - Wałbrzyski Związek Wodociągów i Kanalizacji w Wałbrzychu
- Analiza stanu zdrowotnego lasu w RDLP Wrocław w roku 2009 i prognoza na 2010,
- Bank danych regionalnych www.stat.gov.pl,
- Krajowy Plan Działań dotyczący efektywności energetycznej,
- Narodowa Strategia Spójności 2007-2013,
- Ocena jakości powietrza na terenie województwa dolnośląskiego w 2014,
- Ocena poziomów substancji w powietrzu oraz wyniki klasyfikacji stref Województwa Dolnośląskiego za 2013 rok,
- Ocena stanu czystości rzek na terenie województwa dolnośląskiego w 2014,
- Ocena stanu czystości wód podziemnych na terenie województwa dolnośląskiego w 2014,
- Ocena stopnia zanieczyszczenia gleb w województwie dolnośląskim,
- Mapy akustyczne w wybranych punktach województwa dolnośląskiego,
- Opracowanie Ekofizjograficzne dla Województwa Dolnośląskiego; Zarząd Województwa Dolnośląskiego, Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocławiu; Wrocław, listopad 2005,
- Program Edukacji Ekologicznej dla Dolnego Śląska,
- Program małej retencji wodnej w województwie dolnośląskim,
- Program Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego,
- Program ochrony środowiska dla województwa dolnośląskiego
- Program rozwoju infrastruktury transportowej i komunikacyjnej dla województwa dolnośląskiego
- Raport o stanie środowiska województwa dolnośląskiego w 2014,
- Raport o stanie lasów, 2010
- Program wodno – środowiskowy kraju,
- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry,
- Wstępna ocena ryzyka powodziowego (WORP), KZGW,
- Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych, (AKPOŚK 2011),
- Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013;
- Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015
- Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku,
- Strategia rozwoju powiatu wałbrzyskiego ,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin powiatu wałbrzyskiego ,
- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego 2012.